MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

LITERA

Florentina Chifu

Educație muzicală

Manual pentru clasa a VI-a

Acest manual școlar este proprietatea Ministerului Educației Naționale.
Acest manual școlar este realizat în conformitate cu Programa școlară
aprobată prin OM nr. 3393 din 28.02.2017.

116.111 – numărul de telefon de asistență pentru copii

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

LITERA

Florentina Chifu

Educație muzicală

Manual pentru clasa a VI-a

Manualul școlar a fost aprobat prin ordinul ministrului educației naționale nr. 5103/03.09.2019

Manualul este distribuit elevilor în mod gratuit, atât în format tipărit, cât și digital, și este transmisibil timp de patru ani școlari, începând cu anul școlar 2019–2020.

Inspectoratul școlar ....

Școala/Colegiul/Liceul ....

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT:

Anul	Numele elevului	Clasa	Anul școlar	Aspectul manualului*			
				format tipărit		format digital	
				la primire	la predare	la primire	la predare
1							
2							
3							
4							

* *Pentru precizarea aspectului manualului se va folosi unul dintre următorii termeni: nou, bun, îngrijit, neîngrijit, deteriorat.*
- Cadrele didactice vor verifica dacă informațiile înscrise în tabelul de mai sus sunt corecte.
- Elevii nu vor face niciun fel de însemnări pe manual.

Educație muzicală. Manual pentru clasa a VI-a
Florentina Chifu

Referenți științifici: conf. univ. dr. Diana Dembinski, Facultatea de Compoziție, Muzicologie și Pedagogie muzicală, Universitatea Națională de Muzică din București
prof. metodist gr. I Ilie Iustina Daniela, Liceul Teoretic „Traian Lalescu”, Școala Gimnazială nr. 1, Brănești

LITERA®
Editura Litera
O.P. 53; C.P. 212, sector 4, București, România
tel.: 021 319 63 90; 031 425 16 19; 0752 548 372
e-mail: comenzi@litera.ro

Ne puteți vizita pe
www.litera.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CHIFU, FLORENTINA
Educație muzicală: Manual pentru clasa a VI-a/
Florentina Chifu – București: Litera, 2019
ISBN 978-606-33-4208-0

811.111

Editor: Vidrașcu și fiii
Redactor: Mihaela Spurcaciu
Corector: Carmen Bîtlan
Credite foto: Dreamstime, Shutterstock
Copertă: Vlad Panfilov
Tehnoredactare și prepress: Vlad Pamfilov, Dorel Melinte

Cuprins

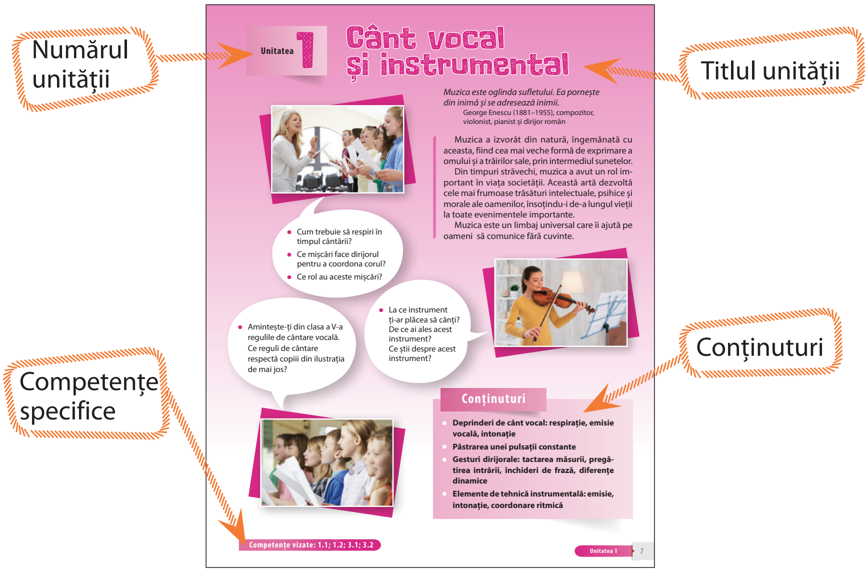
Structura manualului

Varianta tipărită

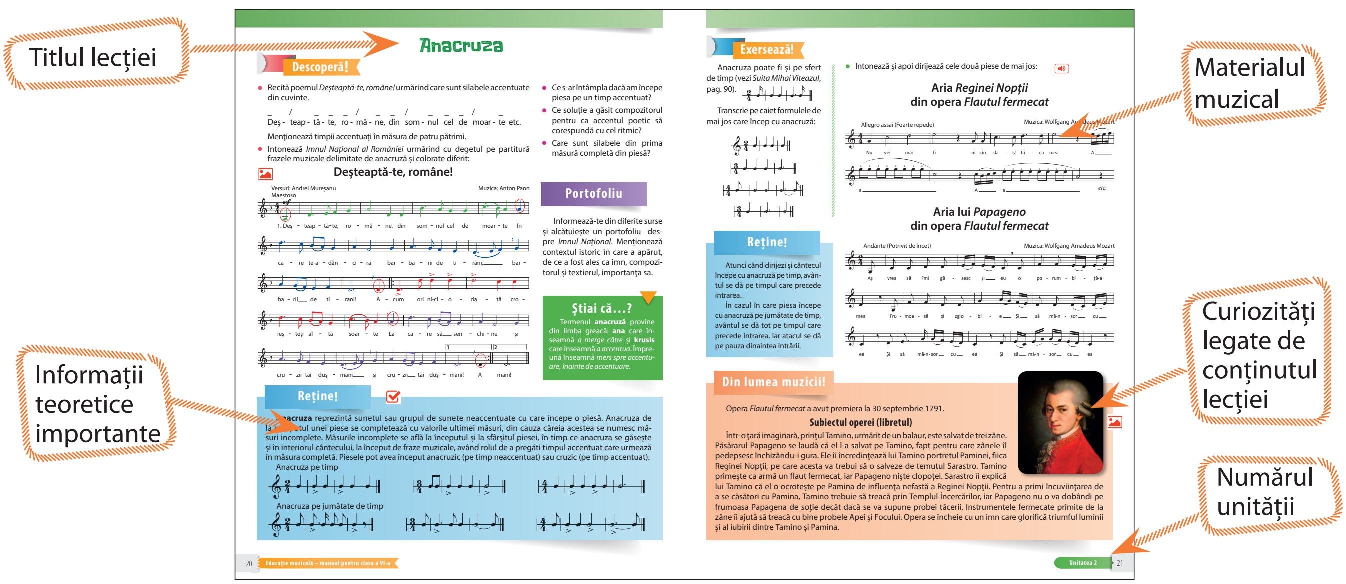
Manualul de **Educație muzicală** este structurat pe unități tematice, care dezvoltă conținuturile din programă. Prezentate într-o formă deosebit de atractivă, lecțiile cuprind exemple de activități care conduc la formarea de competențe specifice disciplinei.

Organizarea conținutului permite crearea de conexiuni cu celelalte discipline studiate.

Pagina de prezentare a unității de învățare

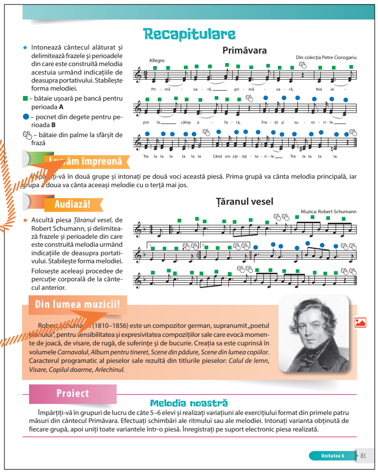
Pagini de lecție și aplicații

Pagina de recapitulare

Elemente de conținut reprezentative

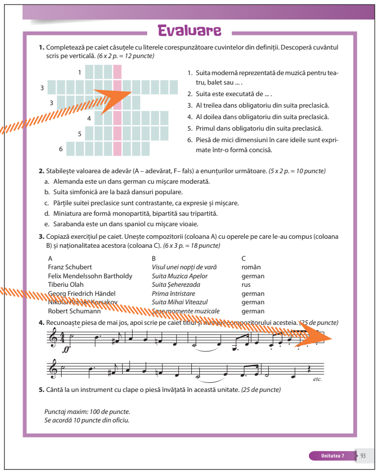
Exerciții și aplicații

Pagina de evaluare

Exerciții și aplicații

Barem de notare

Rubrici în paginile de lecție și de recapitulare

Descoperă!	Întrebări, exerciții, activități menite să-l conducă pe elev spre însușirea noilor cunoștințe și competențe.
Amintește-ți!	Noțiuni însușite anterior, necesare în lecție.
Exersează!	Exerciții pentru dobândirea anumitor competențe.
Audiază!	Piese instrumentale sau vocale reprezentative pentru exemplificarea noțiunilor muzicale.
Fii creativ	Exerciții care vizează aplicarea creativă a noțiunilor însușite.
Din lumea muzicii!	Informații despre compozitori și evenimente istorice care le-au influențat opera.
Povestea unei capodopere	Informații despre piesa studiată sau audiată și despre contextul cultural-istoric în care a fost creată.
Învață să înveți	Instrumente și tehnici de învățare.
Portofoliu	Teme interdisciplinare care arată activitatea desfășurată individual.
Tehnologia te învață muzică!	Aplicații ale tehnologiei în sprijinul învățării muzicii.

Varianta digitală

Varianta digitală cuprinde integral conținutul manualului în variantă tipărită, având în plus exerciții interactive, jocuri educaționale, animații, filme și simulări.

Toate acestea au obiectivul de a aduce un plus de valoare cognitivă.

Paginile din manual pot fi vizionate pe desktop, laptop, tabletă, telefon, oferind o experiență excelentă de navigare.

Navigarea în varianta digitală permite parcurgerea manualului și revenirea la activitatea de învățare precedentă.

Forma electronică a manualului școlar are un conținut similar celei tipărite și cuprinde, în plus, o serie de activități multimedia interactive de învățare: statice, animate, interactive.

AMII static	Cuprinde: desene, fotografii, diagrame statice, hărți statice.
AMII animat	Cuprinde animații sau filme.
AMII interactiv	Cuprinde elemente educaționale cu grad înalt de interactivitate – simulări de procese, rezolvare de probleme, experiment și descoperire, jocuri educative – prin care elevul reușește să adauge o valoare cognitivă superioară.

Dragul meu elev,

*Manualul de **Educație muzicală** îți propune o călătorie în lumea muzicii. Cu ajutorul acestuia, vei descoperi elementele de limbaj muzical care constituie cheia învățării acestei arte care a însoțit omul din cele mai vechi timpuri.*

Cântecele îndrăgite și captivante pe care le vei întâlni în paginile manualului îți vor face învățarea ușoară și plăcută. Exercițiile atractive te vor încuraja să îți exprimi liber ideile și să lucrezi singur sau alături de colegi, pe echipe, prin diferite moduri de interacțiune. Audițiile muzicale propuse, experimentele cu sunete, exercițiile realizate cu ajutorul tehnologiei te vor face să descoperi complexitatea fenomenului muzical și să îndrăgești această artă. Textele interesante despre compozitori, interpreți sau despre genuri muzicale te vor ajuta să faci conexiuni între muzică și alte obiecte de studiu.

Prieteni și ajutoare de nădejde îți vor fi cântecele, audițiile muzicale, imaginația, gândirea și creativitatea.

Îți urez mult succes în călătoria muzicală!

Autoarea

Competențe generale și specifice, conform programei școlare pentru disciplina *Educație muzicală*, clasa a VI-a, aprobată prin Ordinul ministrului educației naționale nr. 3393/28.02.2017

1. **Exprimarea unor idei, sentimente, atitudini, prin interpretarea unor lucrări muzicale**
   1.1. Interpretarea vocală a unor piese monodice și pe două voci
   1.2. Interpretarea unor piese simple instrumentale
   1.3. Asocierea structurii și mesajului muzical cu gesturi și imagini adecvate
2. **Operarea cu elemente de scris-citit și limbaj muzical**
   2.1. Operarea cu intervalele simple
   2.2. Utilizarea unor tonalități și a unor moduri
   2.3. Operarea cu diverse formule ritmice
   2.4 Observarea unor procedee componistice
3. **Aprecierea lucrărilor muzicale, inclusiv a conținutului lor afectiv, atitudinal și ideatic**
   3.1. Perceperea unor noțiuni muzicale prin audiție direcționată
   3.2. Explorarea relației muzicii cu celelalte arte

Unitatea 1

Cânt vocal și instrumental

Muzica este oglinda sufletului. Ea pornește din inimă și se adresează inimii.
George Enescu (1881–1955), compozitor, violonist, pianist, dirijor și pedagog român

Muzica a izvorât din natură, îngemănată cu aceasta, fiind cea mai veche formă de exprimare a omului și a trăirilor sale, prin intermediul sunetelor.

Din timpuri străvechi, muzica a avut un rol important în viața societății. Această artă dezvoltă cele mai frumoase trăsături intelectuale, psihice și morale ale oamenilor, însoțindu-i de-a lungul vieții la toate evenimentele importante.

Muzica este un limbaj universal care îi ajută pe oameni să comunice fără cuvinte.

- Cum trebuie să respiri în timpul cântării?
- Ce mișcări face dirijorul pentru a coordona corul?
- Ce rol au aceste mișcări?

- Amintește-ți din clasa a V-a regulile de cântare vocală. Ce reguli de cântare respectă copiii din ilustrația de mai jos?

- La ce instrument ți-ar plăcea să cânți? De ce ai ales acest instrument? Ce știi despre acest instrument?

Conținuturi

- **Deprinderi de cânt vocal: respirație, emisie vocală, intonație**
- **Păstrarea unei pulsații constante**
- **Gesturi dirijorale (tactarea măsurii, pregătirea intrării, închideri de frază, diferențe dinamice)**
- **Elemente de tehnică instrumentală: emisie, intonație, coordonare ritmică**

Competențe vizate: 1.1; 1.2; 3.1; 3.2

Deprinderi de cânt vocal: respirație, emisie vocală, intonație

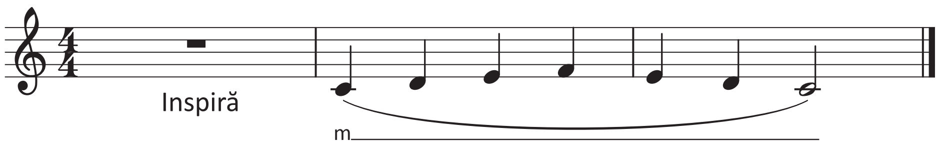
Amintește-ți!

- De ce este necesar să stai cu spatele drept în timp ce cânți?
- De ce trebuie să ții gura larg deschisă și rotundă?
- Cum trebuie să respiri în timpul cântării?
- De ce trebuie să îți încălzești vocea înainte de a cânta?
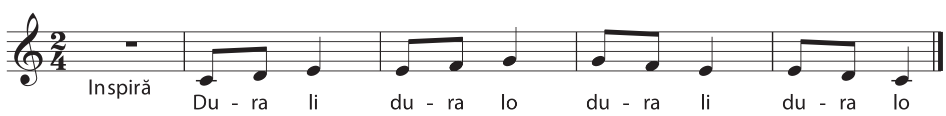
Exercițiile de încălzire a vocii au rolul de a pregăti și de a încălzi corzile vocale pentru a avea o intonație corectă și o emisie frumoasă și îngrijită. Exercițiile de respirație se bazează pe inspirație profundă și pe expirare lentă pentru a susține frazele discursului muzical. În momentul trecerii aerului expirat, corzile vocale vibrează și produc sunete. Când numărul de vibrații este mai mare sau mai mic față de înălțimea sunetului dat, atunci acesta se produce mai sus, respectiv mai jos, iar sunetul trebuie corectat pentru a avea o intonație corespunzătoare.

Exersează!

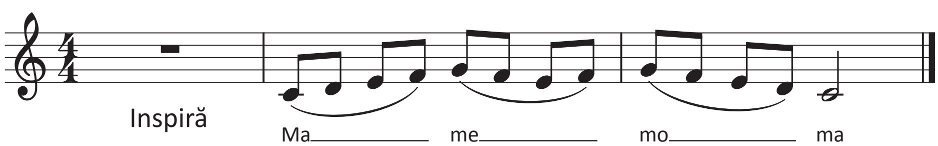
- Inspiră numărând până la 3, reține aerul numărând din nou până la 3, expiră tot în trei timpi, emițând în același timp un „s" încet și relaxează până la 3. Repetă exercițiul numărând până la 5, apoi până la 8.
- Inspiră și reține aerul spunând un „s" prelungit, mai întâi încet, apoi tare; observă că trebuie mai multă susținere pentru sunetul tare decât pentru cel încet. Repetă secvența încet-tare, spunând de data aceasta „uan, uan".
- Intonează pe o singură respirație următorul exercițiu de încălzire a vocii.

- Exersează respirația, deschiderea corectă a gurii și dicția pe această vocaliză.

- Inspiră fără să ridici umerii și emite sunetul curat. Caută ca sunetul să fie îngrijit, suplu și catifelat, astfel încât să vibreze cavitatea bucală.

Reține!
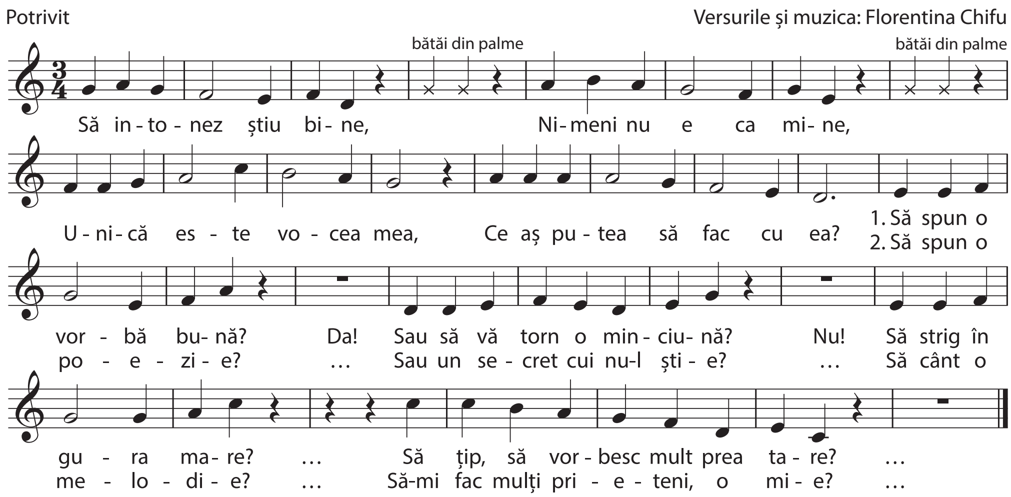

- Ține spatele drept pentru a putea respira corect.
- Inspiră adânc și expiră lent, eliberând aerul treptat.
- Ține gura deschisă pe verticală, cu buzele ușor rotunjite (imaginează-ți un ou în poziție verticală), pentru o emisie bună. Numai pentru vocalele *i* și *u* deschiderea gurii este mai mică, dar forma este aceeași.
- Nu forța vocea atunci când cânți. Tăria exagerată distruge vocea și face ca sunetul emis să se audă forțat.
- Intonează corect sunetele, la înălțimea corespunzătoare.
- Ascultă sunetele emise de colegi, astfel încât să nu ieși în evidență.

Exersează!

- Audiază pe internet *Imnul Național al României*. Urmărește în timpul audiției cum sunt respectate regulile de cântare corectă învățate. Intonează apoi și tu *Imnul Național*, urmărind respectarea acelorași reguli.
- Intonează cântecul alăturat, respectând regulile de cântare învățate.

Vocea mea

Din lumea muzicii!

Citește textul de mai jos și răspunde la întrebările care urmează.

„Premiera era cât pe-aci să se transforme într-un dezastru. Dar se întâmplă un lucru nemaipomenit. Darclée își ridică fața brăzdată de lacrimi. Ochii ei se plimbă, o clipă, îndurerați, deasupra publicului. Se aude pentru întâia oară *Vissi d'arte, vissi d'amore**, romanța pe care Puccini o scrisese în cinstea marii soprane române, Hariclea Darclée. Soarta premierei e hotărâtă după primele măsuri. Într-un sublim abandon, ea își stăpânește emoția pentru a cuceri cu vibrațiile vocii ei suple și strălucitoare, cu arta de a-și folosi glasul, un public regăsit pe cele mai înalte culmi ale entuziasmului. La ultima notă, toată lumea s-a ridicat în picioare. Darclée bisează, dar ovațiile nu contenesc. A doua zi, gazetele italiene titrează: «Darclée a salvat Tosca»".

Viața de glorie și pasiune a marii cântărețe Darclée, după Nicolae Carandino

- Cine a fost Hariclea Darclée?
- Cum a salvat ea premiera operei *Tosca*?
- Care erau calitățile vocii ei?
- În ce constă „arta de a-și folosi glasul"?
- Cum dobândise Darclée această artă?
- De ce crezi că Puccini scrisese special pentru ea partitura?

Muzica în filme

- Vizionează pe internet filmul *Darclée*, inspirat din viața marii artiste române, realizat de regizorul Mihai Iacob și nominalizat la Festivalul Internațional de Film de la Cannes în 1961. Vei auzi frumoasele arii care au făcut-o celebră și vei vedea cum își încălzea artista vocea.
- Notează pe caiet numele compozitorilor care au scris opere special pentru vocea marii Darclée, așa cum vei afla din film.

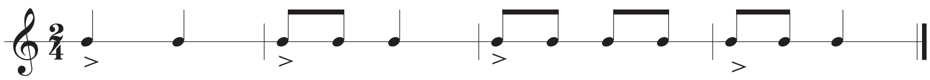
* *Vissi d'arte, vissi d'amore* – am trăit pentru artă, am trăit pentru dragoste (traducere din limba italiană)

Păstrarea unei pulsații constante

Descoperă!

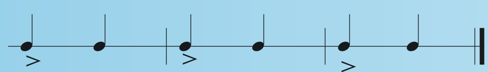
Inspiră și expiră încercând să stabilești câte bătăi ale inimii se produc în fiecare dintre cele două faze ale respirației. Degetul arătător și cel mijlociu vor sta la încheietura mâinii stângi, unde se află artera radială pentru a măsura pulsul. Apoi, folosind un cronometru, numără bătăile inimii într-un minut. Vei afla care este numărul de pulsații ale inimii tale într-un minut.

Citește ritmic exercițiul de mai jos. Vei observa că și acest exercițiu are propria pulsație ritmică dată de accentele fiecărei măsuri. Tempoul unei piese, adică mișcarea în care se cântă piesa, reprezintă numărul de pulsații ritmice pe minut.

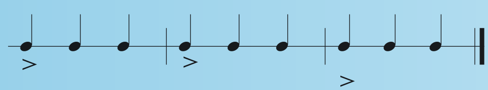

Reține!

Fiecare piesă muzicală are propria sa pulsație ritmică dată de alternanța timpilor accentuați și neaccentuați grupați în măsuri. În exercițiul de mai sus, succesiunea periodică a accentelor are loc din 2 în 2 timpi.

În piesa *Vocea mea* (pag. 9), succesiunea periodică a accentelor are loc din 3 în 3 timpi.

Tehnologia te învață muzică!

Instalează-ți pe telefonul mobil aplicația *The Metronome* by Soundbrenner pe care o poți descărca gratuit de pe internet. Aceasta are următoarele funcții:

- îți redă tempoul (mișcarea) ales de tine;
- repetă anumite pasaje de mai multe ori, până când stăpânești ritmul;
- repetă cu subdiviziuni* și accente;
- repetă în grup vocal sau instrumental cu Multiplayer Synchronisation;
- alege sunetul metronomului;
- salvează propriile tale combinații ritmice și încarcă-le în metronom.
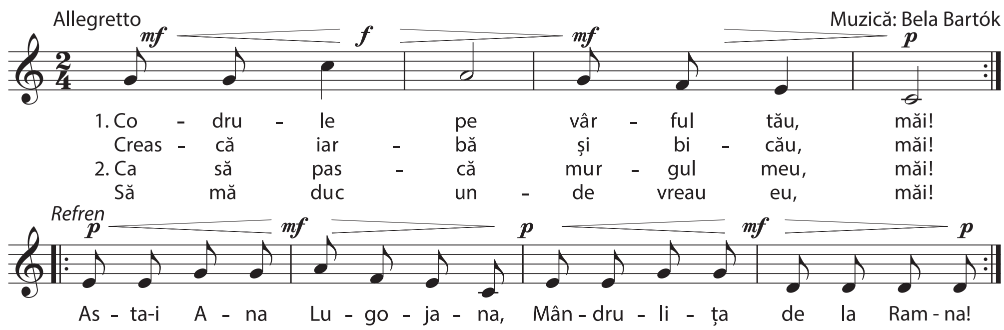
Repetă cântecele învățate folosind aplicația *The Metronome*.

Exersează!

- Intonează cântecul alăturat și marchează pulsațiile metrului lovind ușor cu degetele în bancă pe timpul accentuat.
- Intonează cântecul *Vocea mea* (pag. 9) și marchează pulsațiile ritmice cu bătăi din palme pe timpul accentuat.

Mândruliță de la Ramna

* *Subdiviziuni* – împărțiri ale unei unități de timp mai mari în părți mai mici: jumătăți, sferturi etc.

Gesturi dirijorale (tactarea măsurilor, pregătirea intrării, închideri de frază, diferențe dinamice)

Amintește-ți!

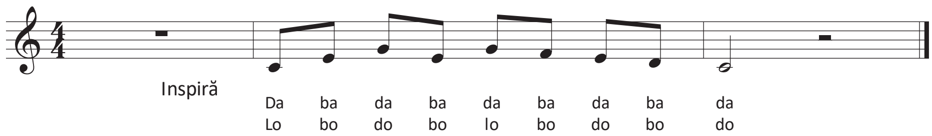
Pentru a începe cântarea în același timp cu colegii tăi și pentru a vă sincroniza în timpul cântării, trebuie să urmărești gesturile dirijorului. Acestea sunt niște semne cunoscute pretutindeni.

Știai că...?

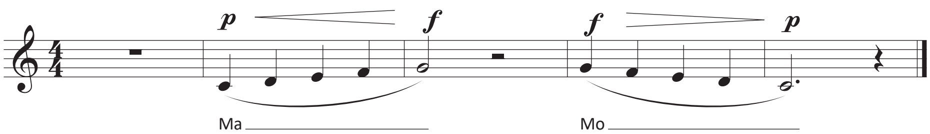
Dirijorii folosesc de obicei brațul drept pentru a da intrarea și pentru a tacta măsura. Brațul stâng se ocupă de latura expresivă a conducerii muzicale: nuanțe, schimbări ale tempoului, accente.

Descoperă!

- Intonează următorul exercițiu de încălzire a corzilor vocale. Privește la dirijor pentru a te sincroniza cu ceilalți colegi, intrând în același timp, atacând și încheind în același timp frazele muzicale.

- Intonează exercițiul de încălzire de mai jos. Privește la dirijor pentru a respecta indicațiile privind intensitatea sunetelor: se crește de la piano (p) – încet la forte (f) – tare.

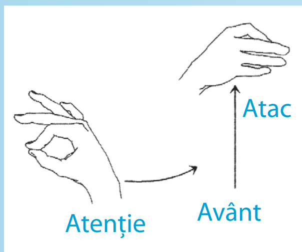

Exersează!

- Intonează cântecul de mai jos urmărind gesturile dirijorului (profesorului tău).
- Amintește-ți din clasa a V-a tactarea măsurilor (pag. 18) și dirijează cântecul folosind gesturile prezentate la rubrica *Reține!*. Apoi dirijează cântecele *Vocea mea* (pag. 9) și *Mândruliță de la Ramna* (pag. 10) exersând gesturile învățate.

Reține!

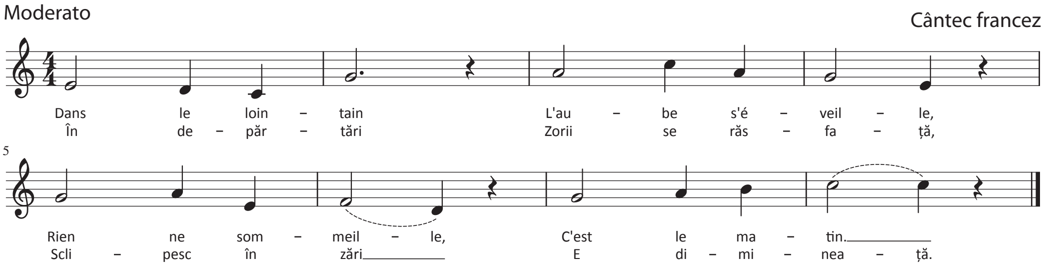
Momentul de începere a cântării se numește **intrare** și este compus din două părți: **inspirația**, la gestul de **avânt** executat de dirijor, și **emisia**, la gestul acestuia de **atac**. Pentru ca piesa să fie cântată în viteza dorită de dirijor, acesta va tacta o măsură înainte de momentul începerii cântării. Când gestica dirijorului este apropiată de corp, înseamnă că intensitatea sonoră este mică. Atunci când gesturile sale sunt ample, spre înainte – intensitatea sonoră crește. Momentul închiderii unei fraze muzicale se realizează cu ambele mâini care execută o mișcare circulară din exterior către interior concomitent cu închiderea degetelor.

Le matin

Moderato

Cântec francez

Audiază!

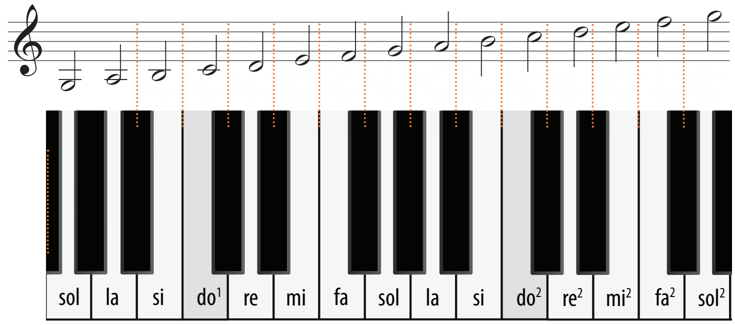
Ascultă pe internet *Rapsodia Română nr. 1*, de George Enescu, piesa interpretată de Orchestra Filarmonicii George Enescu, condusă de dirijorul Sergiu Celibidache și urmărește gesturile dirijorale ale acestuia.

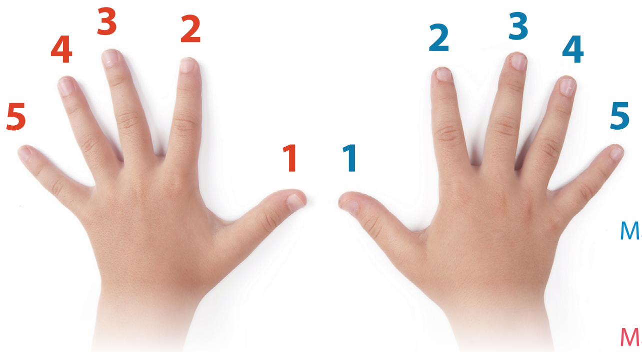
Elemente de tehnică instrumentală: emisie, intonație, coordonare ritmică

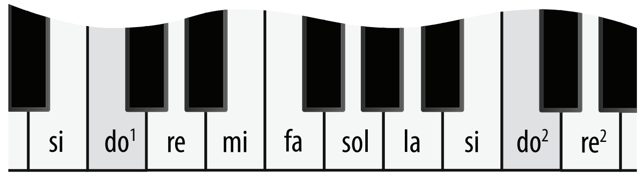
Descoperă!

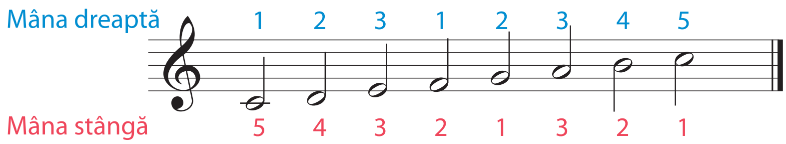
Instrumente cu clape

Instrumente cu clape sunt pianul, orga, orga electronică, clavieta etc. Toate acestea au un element comun: *claviatura*. Aceasta reprezintă totalitatea clapelor albe și negre ale instrumentului respectiv. Sunetele sunt produse prin apăsarea clapelor și urcă în înălțime de la stânga la dreapta.

Exersează!

Execută acest exercițiu cu fiecare mână în parte. Observă modul în care se schimbă degetele:

- La mâna dreaptă: de la 1, 2, 3, apoi degetul 1 trece pe sub degetul 3 pentru a continua până la **do^2**.
- La mâna stângă: de la 5, 4, 3, 2, 1, apoi degetul 3 trece pe deasupra degetului 1 pentru a continua până la **do^2**.

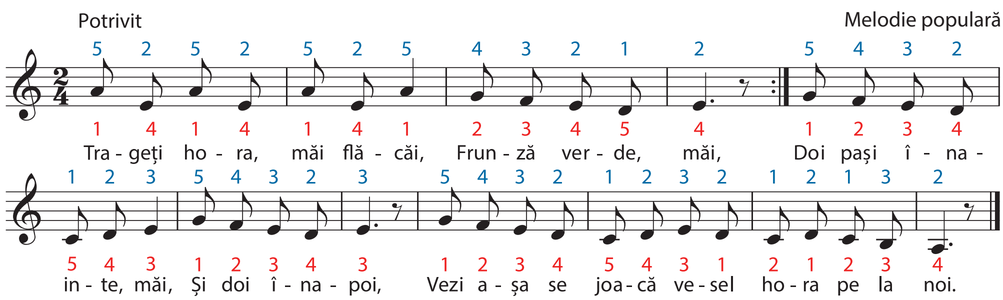
Apoi execută exercițiul cu ambele mâini deodată.

Execută la un instrument cu clape piesa *Trageți hora*. Urmărește digitația notată cu albastru deasupra portativului pentru mâna dreaptă, și cu roșu – sub portativ – pentru mâna stângă.

Reține!

Pianul este un instrument muzical la care sunetul este produs de corzi metalice fixate pe o placă de rezonanță, lovite de ciocănele acoperite cu pâslă, prin intermediul unei claviaturi. Studiul pianului nu pune probleme de intonație. În schimb, trebuie exersată coordonarea ritmică și melodică dintre mâna stângă și mâna dreaptă, care cântă împreună.

Trageți hora

Instrumente de percuție

Instrumentele de percuție au rolul de a susține linia ritmică a unei piese. Aceste instrumente sunt ușor de procurat și de folosit.

Dintre acestea, cele mai cunoscute sunt tobele, tamburinele, maracasele. Poți încerca să construiești singur instrumente de percuție, din diferite ambalaje (sticle, borcane, cutii) umplute cu boabe de orez, de fasole, de mazăre sau de grâu.

Instrumentele de percuție produc sunete atunci când instrumentistul le atinge, le scutură sau le lovește. Aceste tehnici pot fi aplicate și asupra corpului uman. Bătăile din palme, din picioare, bătăile pe coapse, pocnetele din degete, clic cu limba în cerul gurii poartă denumirea de *percuție corporală*.

Exersează!

- Scrie numele instrumentelor din imaginea alăturată.
- Intonează cântecul pe note, apoi pe cuvinte.
- Acompaniază-i pe colegii tăi cu toba în timp ce intonează cântecul, după cum îți arată duratele de linia ritmică.

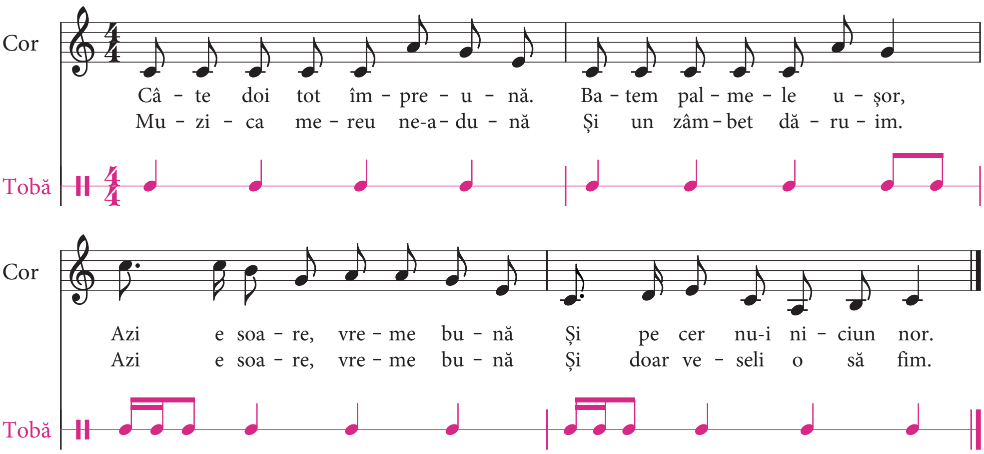

Azi e soare

Versuri: Florentina Chifu

Cântec american

- Intonează cântecul și acompaniază cu percuție corporală (bătăi din palme sau pocnet din degete) respectând duratele scrise sub portativ.

Știai că...?

Instrumentele de percuție sunt printre cele mai vechi instrumente. Acestea erau folosite în dansuri primitive, ceremonii religioase și marșuri militare.

Portofoliu

Discută cu colegii despre conținutul de idei și sentimente transmis de piesă. Scrie pe o foaie A4 ce apreciezi la această lucrare. Poți să te inspiri din ideile cuprinse în lista de mai jos:

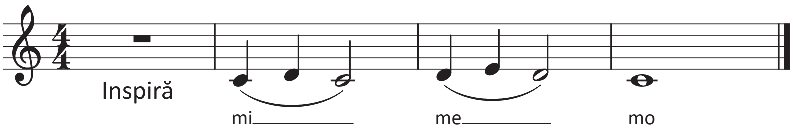
- ritmul vioi;
- acompaniamentul antrenant;
- îndemnul la veselie;
- simplitatea melodiei;
- alternanța optimi–pătrimi;
- versurile optimiste;
- melodia luminoasă;
- ritmul punctat;
- beneficiile muzicii.

Adaugă și alte motive pentru care ți-a plăcut piesa.

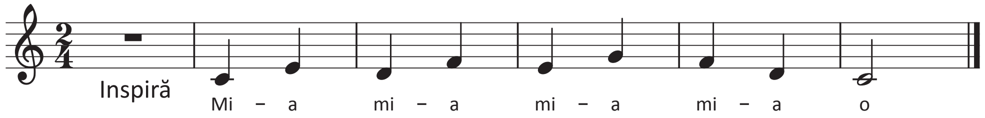
Recapitulare

Intonează exercițiile de încălzire de mai jos urmărind obiectivele menționate.

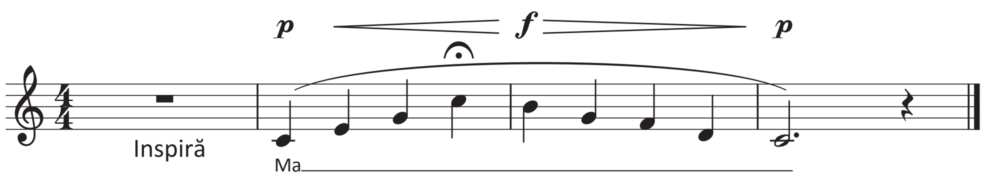
1. O emisie rotundă a sunetelor:
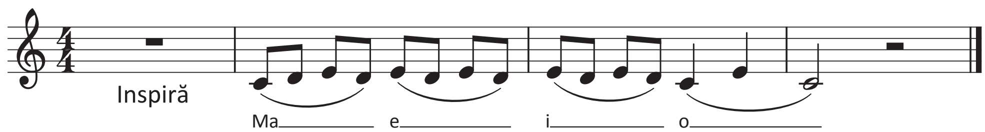

2. Acuratețea intonației:

3. Variații de intensitate:

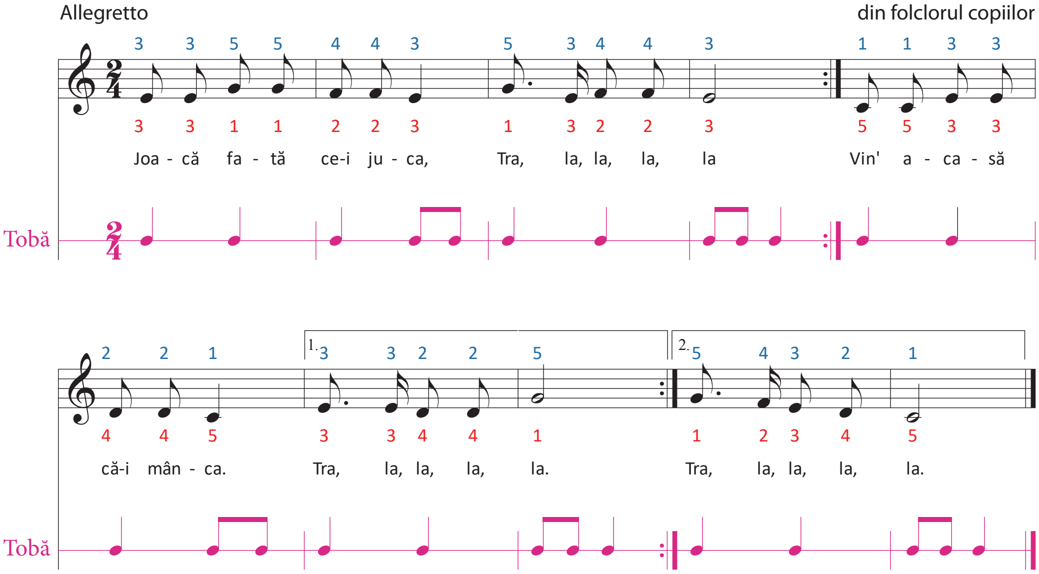
4. Exerciții de omogenizare și suplețe:

Cântec de joc

Allegretto

din folclorul copiilor

Execută următorul exerci-țiu de respirație:

- Inspiră în timp ce ridici brațele într-o mișcare circulară, numărând până la 4, cu bătaie din palme sus, pe timpul 4.
- Expiră în timp ce cobori brațele în 4 timpi, cu bătaie din palme jos, pe timpul 4.

Știai că...?

Marele compozitor, violonist, pianist, dirijor și pedagog George Enescu avea o memorie fenomenală: cânta și dirija totul pe dinafară. Partitura după care dirija sau cânta se afla, închisă, pe pupitru în timpul spectacolului.

Exersează!

- Intonează cântecul alăturat respectând regulile de cântare vocală: respirație, emisie, intonație, dicție.
- Execută cântecul la un instrument cu clape, respectând digitația scrisă cu albastru pentru mâna dreaptă și cu roșu pentru mâna stângă.
- Acompaniază-i pe colegii tăi cu toba în timp ce intonează cântecul, după cum îți arată duratele de pe linia ritmică, având grijă să vă coordonați ritmic.

Lucrăm împreună

Împărțiți-vă în trei grupe și executați cântecul astfel:

- O grupă va intona cântecul.
- O grupă va executa partea ritmică prin bătăi din palme.
- Un elev va executa partea ritmică la tamburină.
- Un elev va executa cântecul la pian, respectând digitația scrisă.
- Un elev va fi dirijorul, va tacta o măsură înainte de începerea cântării și va conduce colegii pentru a interpreta corect și expresiv cântecul.
- Schimbați rolurile între voi când repetați cântecul.

Experimente cu sunete

Etape de lucru:

1. Ia o sticlă goală, așaz-o lângă ureche și lovește-o ușor cu lingura. Repetă sunetul pe care îl auzi.
2. Umple sticla cu orez, așaz-o lângă ureche și lovește-o din nou. Cum se aude sunetul de data aceasta?
3. Umple a treia sticlă cu apă, așaz-o lângă ureche și lovește-o din nou. Cum este sunetul obținut?

Descoperă!

Sunetul are nevoie de un mediu pentru a se putea transmite. Sunetul călătorește mai repede prin apă decât prin aer, pe când în vid nu-l putem auzi, așa cum se întâmplă în spațiu. Delfinii și balenele folosesc unde sonore pentru a naviga în ape întunecate și pentru a comunica între ele.

Proiect

Recreații muzicale

Împreună cu profesorul și colegii tăi, selectează săptămânal, până la sfârșitul semestrului, piese muzicale pe care să le audiați împreună în timpul recreațiilor. În acest fel, vă puteți organiza recreațiile în mod plăcut, cunoscut fiind efectul relaxant al muzicii asupra creierului uman. Puteți audia:

Cântece pentru copii

Muzică simfonică

Muzică folclorică

Muzică de dans

Muzică folk

Muzică rock

Audierea pieselor este o invitație la mișcare și dans, la relaxare și crearea unei atmosfere plăcute, acesta fiind scopul recreațiilor.

Ține cont în alegerea pieselor și de criteriul timpului:

- piesele să se încadreze, ca lungime, în cele 10 minute cât durează pauza;
- să fie adecvate perioadei anului (anotimpului), să ilustreze evenimente importante, sărbători naționale sau internaționale, aniversarea unor poeți, compozitori, artiști etc.

Scrie pe caiet schimbările pe care le-a adus audierea pieselor în timpul recreației. Notează impresiile tale legate de audiții și de reacțiile colegilor la audierea pieselor.

Dacă școala în care înveți are sistem de amplificare, poți propune spre ascultare piesele alese și elevilor din celelalte clase.

Evaluare

1. Scrie pe caiet litera corespunzătoare răspunsului corect. *(3 x 5 p. = 15 puncte)* Exemplu: A-c.

A. Pentru a susține sunetele în timpul cântării, trebuie:
a. să rostești apăsat consoanele;
b. să ții gura deschisă și rotunjită;
c. să inspiri adânc și să expiri lent.

B. Inspirația înainte de începerea cântării are loc la:
a. gestul de atac al dirijorului;
b. gestul de avânt al dirijorului;
c. gestul de încheiere al dirijorului.

C. Exercițiile de încălzire a vocii au rolul:
a. de a te învăța cum să solfegiezi;
b. de a pregăti corzile vocale pentru cânt;
c. de a te pregăti ca să cânți mai tare decât colegii tăi.

2. Intonează exercițiul de încălzire a vocii de mai jos, respectând regulile de cântare pe care le-ai învățat.

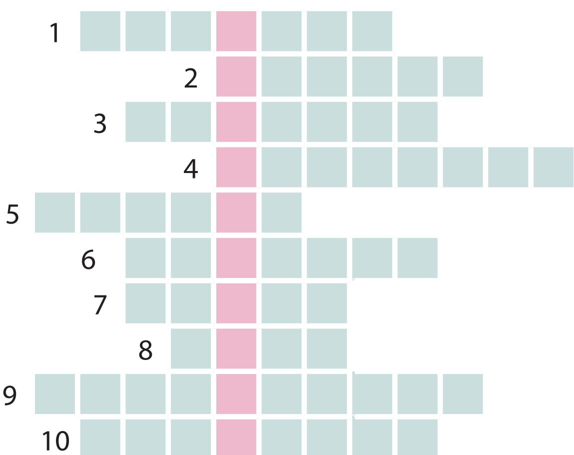

3. Intonează trei strofe din *Imnul Național al României*, respectând regulile de cânt învățate. *(25 de puncte)*

4. Execută la un instrument cu clape sau de percuție unul dintre cântecele învățate în această unitate. *(20 de puncte)*

5. Completează pe caiet căsuțele cu literele corespunzătoare cuvintelor din definiții. Descoperă cuvântul aflat pe verticală. *(20 de puncte)*

1. Momentul începerii cântării.
2. Producerea sunetelor cu gura larg deschisă, rotunjită.
3. La gestul de avânt al dirijorului, coriștii…
4. Instrumente care produc sunete prin lovire, atingere, scuturare.
5. Rostirea corectă și clară a unui text.
6. Conduce corul sau orchestra.
7. Inspiri la gestul de… al dirijorului.
8. Emisia are loc la gestul de … al dirijorului.
9. Totalitatea clapelor albe și negre ale unui instrument.
10. Dispozitiv folosit de muzicieni pentru păstrarea tempoului.

Punctaj maxim: 100 de puncte. Se acordă 10 puncte din oficiu.

Unitatea 2

Elemente de limbaj muzical. Ritmul

Accentul, ritmul, tempoul, toate vin
de la felul nostru de a ne mişca şi de a trăi.
Leonard Bernstein (1918–1990), pianist, dirijor şi compozitor american

Ritmul este prezent în viaţa de toate zilele. Iată numai câteva dintre procesele care au o anumită periodicitate în desfăşurare: ritmul de dezvoltare a unei plante, ritmul de lucru, ritmul naturii, ritmul de învăţare, ritmul unei poezii. În muzică, ritmul este succesiunea organizată a duratelor sunetelor în cadrul unei piese muzicale.

- Descrie activităţile din imagini. Care este rolul ritmului în fiecare caz?

Conţinuturi

- **Ritmul în muzică**
- **Anacruza**
- **Sincopa**
- **Contratimpul**
- **Elemente de contextualizare istorică şi geografică a unor lucrări**
- **Elemente de interconectare între limbajul muzical şi cel literar**
- **Elemente de tehnologie a informaţiei**

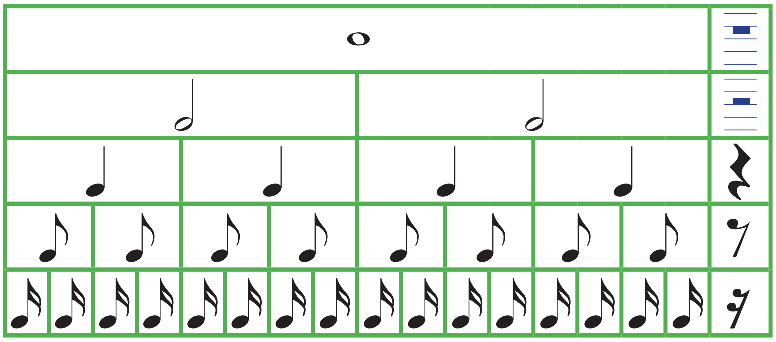
Competenţe vizate: 1.1; 1.2; 1.3; 2.3; 2.4; 3.1; 3.2

Ritmul în muzică

Amintește-ți!

Calitatea sunetelor de a fi mai lungi sau mai scurte se numește durată. Ritmul este succesiunea organizată a duratelor sunetelor în cadrul unei piese muzicale.

Duratele sunetelor muzicale învățate și pauzele corespunzătoare acestora se găsesc în tabelul de mai jos.

Urmărește cu atenție succesiunea duratelor și apoi răspunde la întrebări:

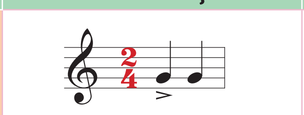
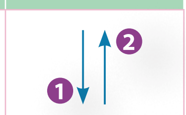
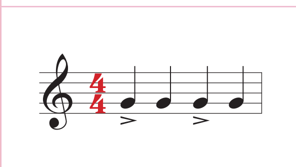
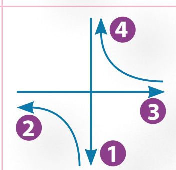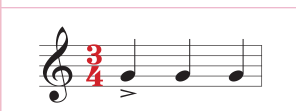
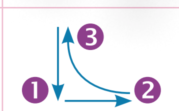
- Cum se numește cea mai lungă dintre duratele din tabel?
- Dar cea mai scurtă?
- Care este cea mai scurtă pauză din tabel?
- Câte pătrimi are o notă întreagă?

Transcrie pe caiet combinațiile ritmice de mai jos care corespund unei pătrimi.

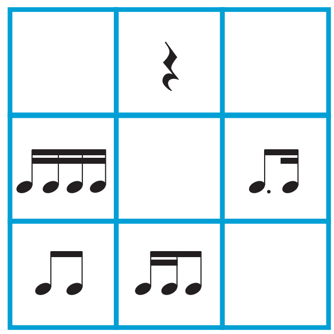
Duratele sunt organizate în măsuri. O măsură este gruparea de timpi accentuați și neaccentuați care se succede la intervale de timp egale.

Urmărește și tactează măsurile învățate, cuprinse în tabel.

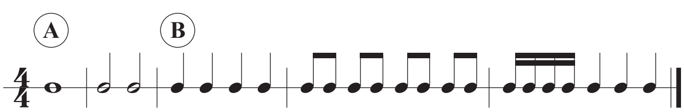
Măsura	Succesiunea timpilor accentuați	Tactarea măsurii
$\frac{2}{4}$		
$\frac{4}{4}$		
$\frac{3}{4}$		

Exersează!

- Completează pătratul magic alăturat, astfel încât să ai trei timpi pe orizontală, pe verticală și pe diagonală. Transcrie duratele pe un portativ, pe caiet, și încadrează-le în măsuri de trei pătrimi.

- Citește ritmic exercițiul obținut.
- Citește ritmic exercițiul de mai jos, folosind silaba ritmică *ta*.

Lucrăm împreună

Împărțiți-vă în două grupe și cântați în canon ritmic exercițiul menționat.

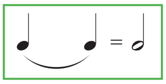
A cânta în canon înseamnă a executa același exercițiu ritmic, dar intrând pe rând. Va începe prima grupă (A), iar după două măsuri va începe grupa a doua (B). Veți încheia exercițiul în ordinea în care ați început: mai întâi grupa A și, după două măsuri, grupa B.

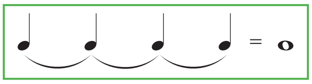
Știai că...?

Un canon este o compoziție muzicală în care două sau mai multe voci, intrând succesiv, execută aceeași melodie.

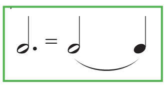
Semne de prelungire a duratei

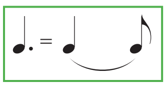
Legato de prelungire este un semn în formă de arc ce unește două note de aceeași înălțime, însumând duratele acestora.

Punctul de prelungire se pune la dreapta unei note (sau a unei pauze), prelungind durata cu jumătate din valoarea notei (sau a pauzei).

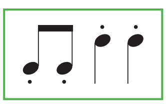

În cazul în care nota punctată este pe un spațiu al portativului, punctul va fi situat pe același spațiu. În cazul în care nota este pe o linie, punctul va fi pus pe spațiul de mai sus.

Punctele de lângă notele punctate nu trebuie confundate cu punctele care indică staccato (executarea sunetului detașat de celelalte), situate deasupra sau sub notă.

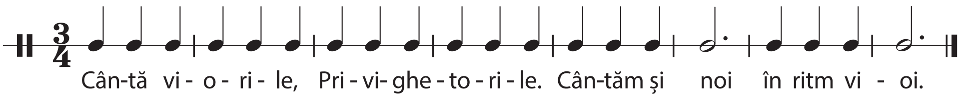

– *vezi pag. 21 Aria Reginei Nopții.*

Exersează!

- Citește ritmic exercițiile de mai jos în timp ce tactezi măsura.
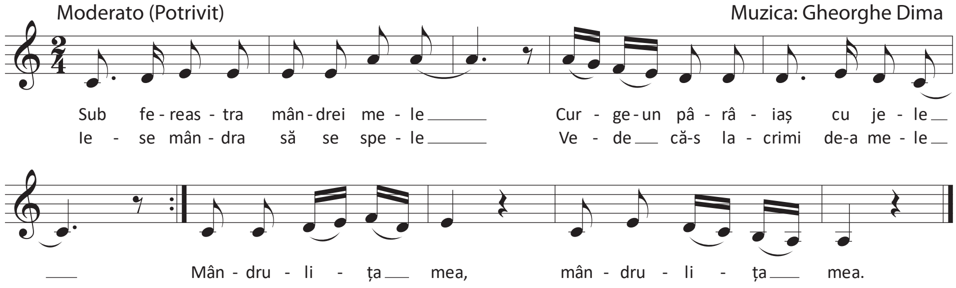

- Intonează cântecele de mai jos tactând măsura.
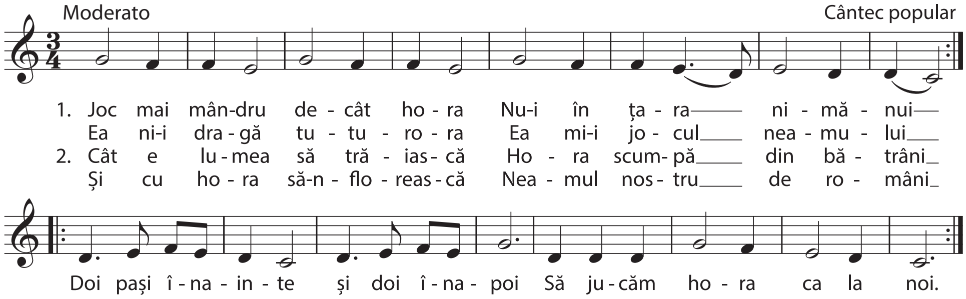
Sub fereastra mândrei mele

Moderato (Potrivit) — Muzica: Gheorghe Dima

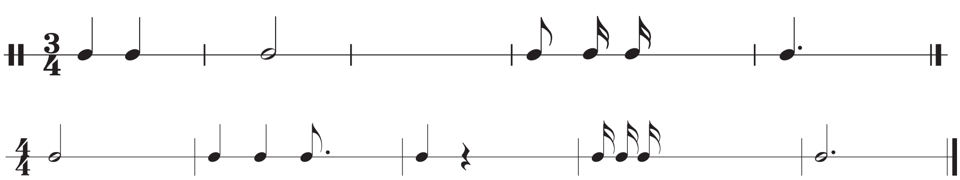

Hora mare

Moderato — Cântec popular

- Completează pe caiet măsurile cu duratele potrivite.

Fii creativ

Compune o melodie care să aibă durate de pătrimi cu punct (♩.) și optimi cu punct (♪.) pe versurile de mai jos:

Codrule cu frunza rară,
Vine toamna rece iară.

Anacruza

Descoperă!

- Recită poemul *Deșteaptă-te, române!* urmărind care sunt silabele accentuate din cuvinte.
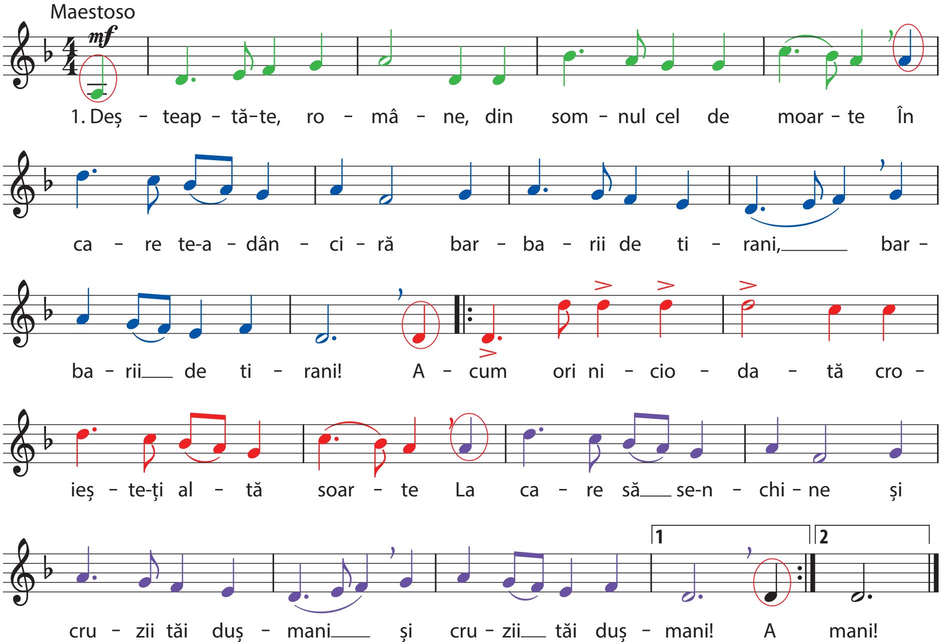
  _ \ _ _ _ \ _ _ \ _ _ _ \ _
  Deș - teap - tă - te, ro - mâ - ne, din som - nul cel de moar - te etc.

  Menționează timpii accentuați în măsura de patru pătrimi.
- Intonează *Imnul Național al României* urmărind cu degetul pe partitură frazele muzicale delimitate de anacruză și colorate diferit:

Deșteaptă-te, române!

Versuri: Andrei Mureșanu Muzica: Anton Pann

Maestoso

- Ce s-ar întâmpla dacă am începe piesa pe un timp accentuat?
- Ce soluție a găsit compozitorul pentru ca accentul poetic să corespundă cu cel ritmic?
- Care sunt silabele din prima măsură completă din piesă?

Portofoliu

Informează-te din diferite surse și alcătuiește un portofoliu despre *Imnul Național*. Menționează contextul istoric în care a apărut, de ce a fost ales ca imn, compozitorul și textierul, importanța sa.

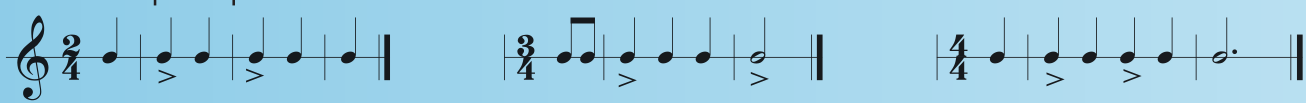
Știai că...?

Termenul **anacruză** provine din limba greacă: **ana** care înseamnă *a merge către* și **krusis** care înseamnă *a accentua*. Împreună înseamnă *mers spre accentuare, înainte de accentuare*.

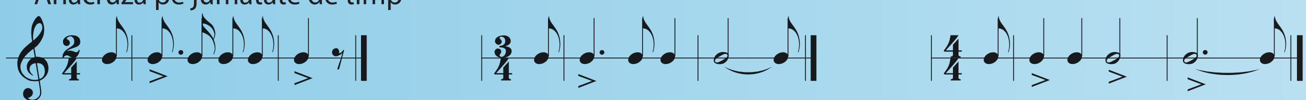
Reține!

Anacruza reprezintă sunetul sau grupul de sunete neaccentuate cu care începe o piesă. Anacruza de la începutul unei piese se completează cu valorile ultimei măsuri, din cauza căreia acestea se numesc măsuri incomplete. Măsurile incomplete se află la începutul și la sfârșitul piesei, în timp ce anacruza se găsește și în interiorul cântecului, la început de fraze muzicale, având rolul de a pregăti timpul accentuat care urmează în măsura completă. Piesele pot avea început anacruzic (pe timp neaccentuat) sau cruzic (pe timp accentuat).

Anacruza pe timp

Anacruza pe jumătate de timp
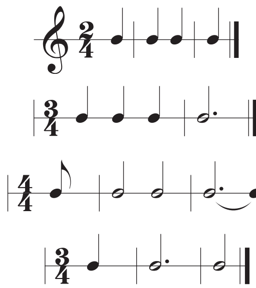

Exersează!

Anacruza poate fi și pe sfert de timp (vezi *Suita Mihai Viteazul*, pag. 90).

Transcrie pe caiet formulele de mai jos care încep cu anacruză:

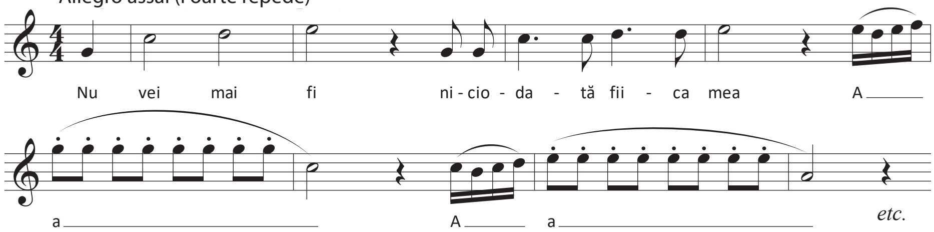

- Dirijează prima piesă în timp ce audiezi.
- Intonează a doua piesă.

Aria *Reginei Nopţii* din opera *Flautul fermecat*

Allegro assai (Foarte repede)

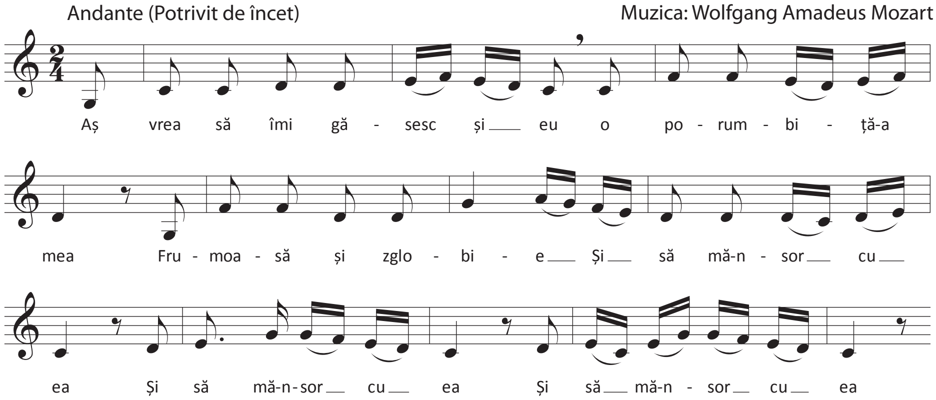
Muzica: Wolfgang Amadeus Mozart

Aria lui *Papageno* din opera *Flautul fermecat*

Andante (Potrivit de încet)

Muzica: Wolfgang Amadeus Mozart

Reţine!

Atunci când dirijezi și cântecul începe cu anacruză pe timp, avântul se dă pe timpul care precede intrarea.

În cazul în care piesa începe cu anacruză pe jumătate de timp, avântul se dă tot pe timpul care precede intrarea, iar atacul se dă pe pauza dinaintea intrării.

Din lumea muzicii!

Opera *Flautul fermecat* a avut premiera la 30 septembrie 1791.

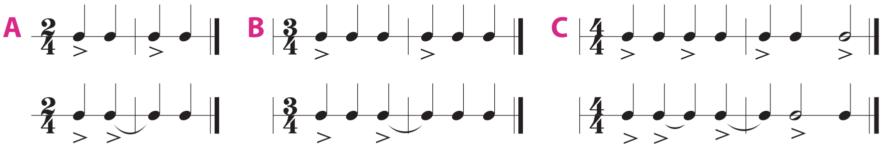
Subiectul operei (libretul)

Într-o ţară imaginară, prinţul Tamino, urmărit de un balaur, este salvat de trei zâne. Păsărarul Papageno se laudă că el l-a salvat pe Tamino, fapt pentru care zânele îl pedepsesc închizându-i gura. Ele îi încredinţează lui Tamino portretul Paminei, fiica Reginei Nopţii, pe care acesta va trebui să o salveze de temutul Sarastro. Tamino primeşte ca armă un flaut fermecat, iar Papageno nişte clopoţei. Sarastro îi explică lui Tamino că el o ocroteşte pe Pamina de influenţa nefastă a Reginei Nopţii. Pentru a primi încuviinţarea de a se căsători cu Pamina, Tamino trebuie să treacă prin Templul Încercărilor, iar Papageno nu o va dobândi pe frumoasa Papagena de soţie decât dacă se va supune probei tăcerii. Instrumentele fermecate primite de la zâne îi ajută să treacă cu bine probele Apei şi Focului. Opera se încheie cu un imn care glorifică triumful luminii şi al iubirii dintre Tamino şi Pamina.

Sincopa

Descoperă!

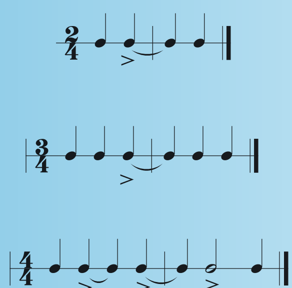
Citește ritmic și compară perechile de măsuri din coloanele A, B, C. Răspunde la întrebări.

- Unde se găsește accentul în măsura fără legato de prelungire?
- Unde se află accentul în măsura în care s-a folosit legato?
- Cui crezi că i se datorează deplasarea accentului?

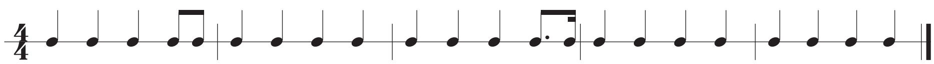
Reține!

Sincopa pe timp se formează prin contopirea sunetului de pe timpul accentuat cu cel de pe timpul precedent neaccentuat și deplasarea accentului de la dreapta spre stânga. Cele două sunete legate au aceeași înălțime.

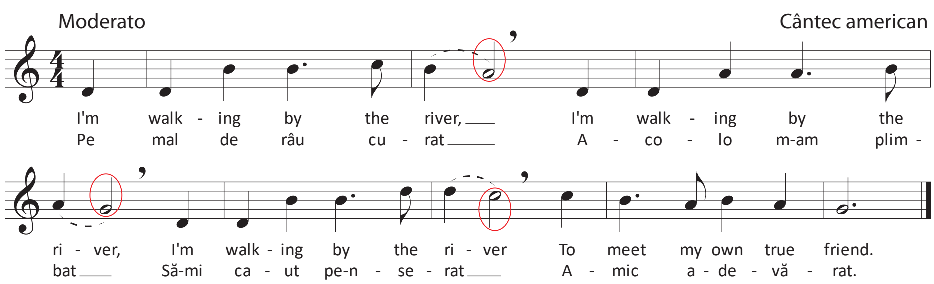
Exersează!

- Formează sincope pe timp, folosind legato de prelungire, în exercițiul de mai jos. Transcrie sincopele folosind doimi, acolo unde este posibil. Citește ritmic exercițiul obținut.

- Citește ritmic piesele de mai jos.
- Intonează cântecul executând o bătaie din palme pe fiecare sincopă.
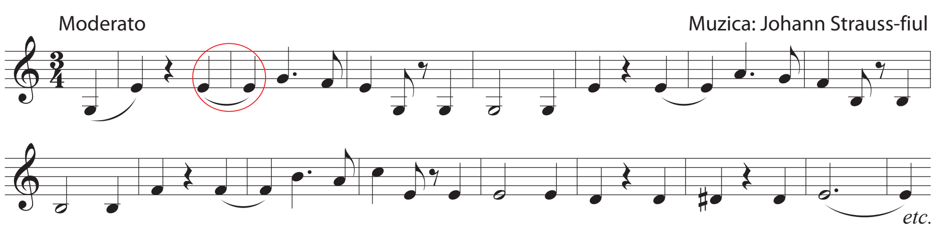
I'm Walking by the River

Audiază!

- Audiază piesa *Dunărea albastră* de Johann Strauss (tema 3) urmărind cu degetul pe partitură pentru a descoperi sincopele.
- Compară cele două piese și completează pe caiet tabelul următor.

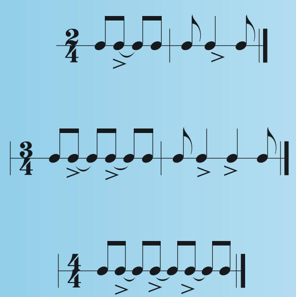
Dunărea albastră

Piesa	Ritm binar/ternar	Început cruzic/anacruzic	Măsuri cu sincope
I'm Walking by the River			
Dunărea albastră			

Reține!

Sincopa pe jumătate de timp este formula ritmică ce constă în deplasarea accentului de pe jumătatea de timp accentuată pe jumătatea neaccentuată, spre stânga, prin legato de prelungire.

Lucrăm împreună

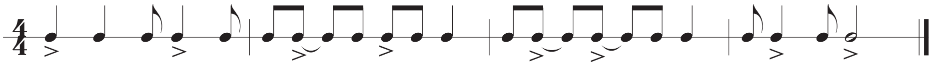
Împărțiți-vă în două grupe și intonați în canon cântecul *Cine nu știe hori*. Va începe prima grupă (A), iar după două măsuri va începe grupa a doua (B). Veți încheia exercițiul în ordinea în care ați intrat: mai întâi grupa A și, după două măsuri, grupa B.

Știai că...?

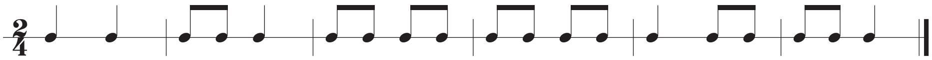
Jocul popular *Ca la Breaza*, specific nordului Munteniei, se execută cu mișcări vioaie și ritm sincopat. Dansatorii țin mâinile încrucișate la spate și subliniază accentele prin bătăi din picior.

Exersează!

- Citește ritmic exercițiul de mai jos.
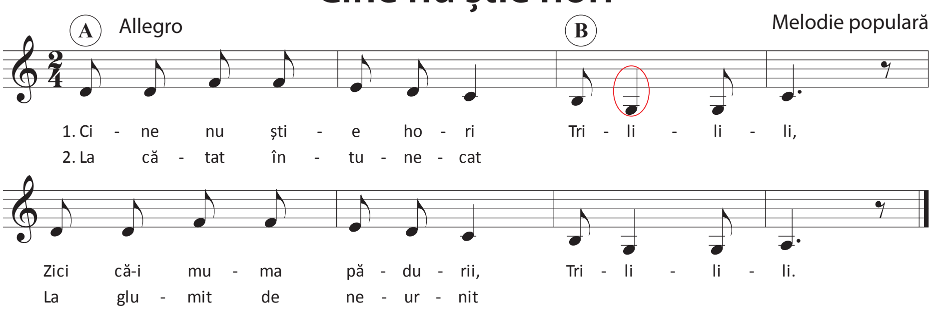

- Transcrie exercițiul de mai jos pe caiet și formează sincope pe jumătate de timp folosind legato de prelungire. Citește ritmic exercițiul obținut.
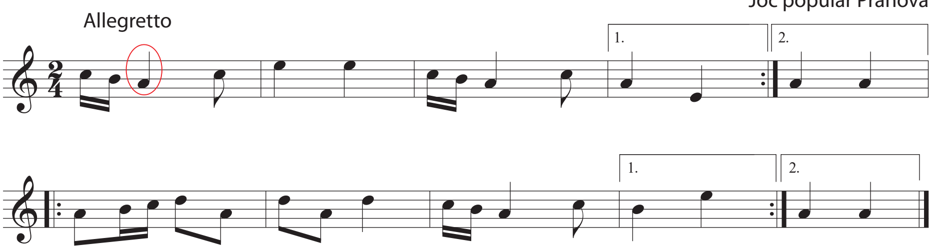

- Intonează cântecele de mai jos executând o bătaie din picior pe fiecare sincopă.

Cine nu știe hori

Ca la Breaza

Joc popular Prahova

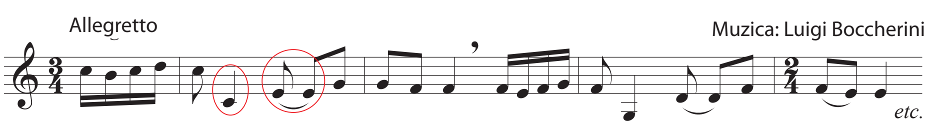

Audiază!

- Ascultă *Menuet*, de Luigi Boccherini, tactând măsura. Reia audiția și bate din palme pe sincope.

Menuet

Muzica: Luigi Boccherini

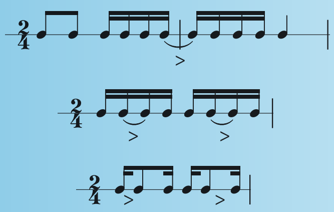

- Compară cele două piese și completează pe caiet tabelul următor:

Piesa	Ritm binar/ternar	Început cruzic/anacruzic	Măsuri cu sincope
Ca la Breaza			
Menuet			

Reține!

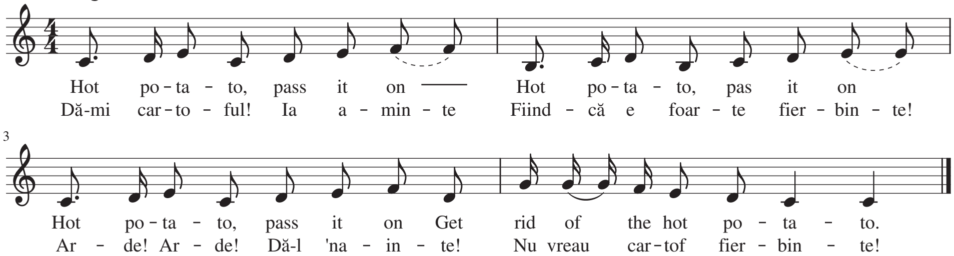
Sincopa pe sfert de timp este formula ritmică ce constă în deplasarea accentului de pe sfertul de timp accentuat pe sfertul de timp neaccentuat, spre stânga, prin legato de prelungire.

Exersează!

- Intonează cântecul de mai jos și descoperă sincopa pe sfert de timp.

Hot Potato (Cartof fierbinte)

- Transcrie exercițiul de mai jos pe caiet și formează sincope pe sfert de timp folosind legato de prelungire:
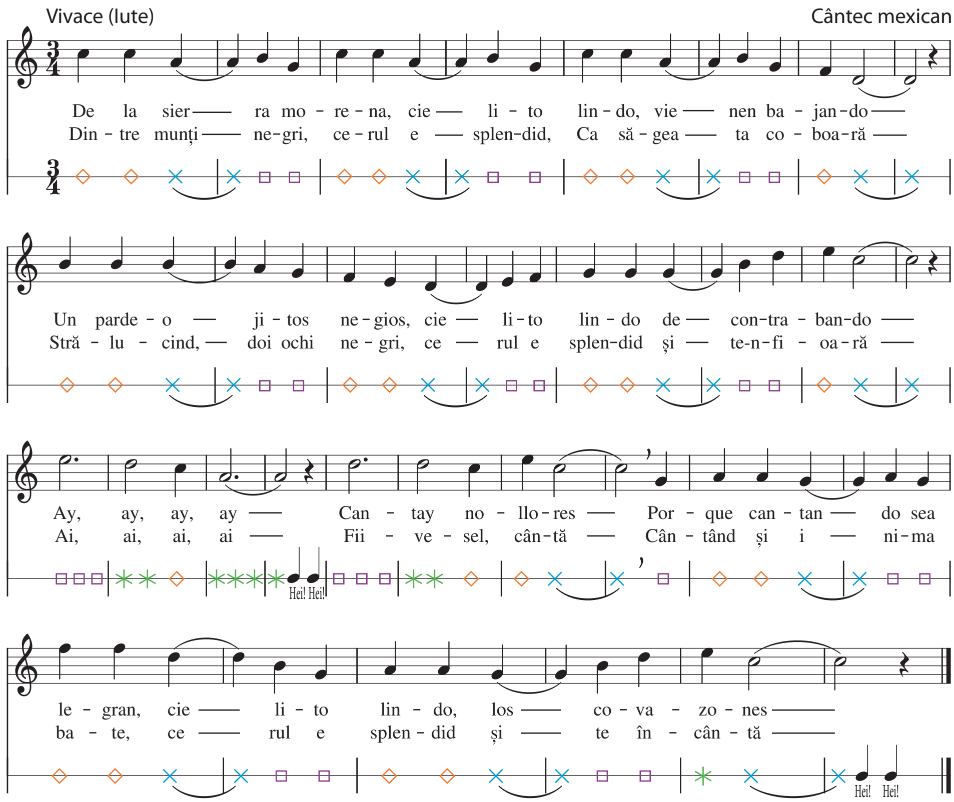

Lucrăm împreună

- Intonați cântecul alăturat adăugând percuție corporală care să evidențieze sincopele. Pentru că acestea sunt puternic accentuate, folosiți bătăi din palme mai intense. Pentru timpii neaccentuați, folosiți pocnet din degete, bătăi pe piept cu brațele încrucișate sau bătăi pe coapse. Urmăriți semnele de sub portativ. Exersați mai întâi percuția pe audiție, ca să vă puteți concentra asupra mișcărilor, apoi intonați cântecul. Înregistrați video o repetiție și utilizați filmarea pentru observarea aspectelor care trebuie îmbunătățite. Prezentați piesa cu percuție corporală cu ocazia unor evenimente pe care le sărbătoriți în școală.

Cielito lindo (Cer frumos)

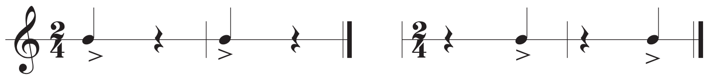
× – bătaie din palme ◇ – pocnet din degete □ – bătaie pe coapse
✳ – bătaie pe piept cu brațele încrucișate

Contratimpul

Descoperă!

- Citește ritmic măsurile de mai jos, apoi răspunde la întrebări.

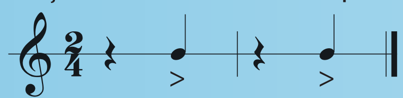

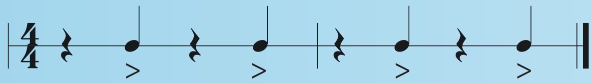
- Unde se află accentul în primul exemplu?
- Dar în al doilea exemplu?
- Cui crezi că i se datorează mutarea accentului?

Reține!

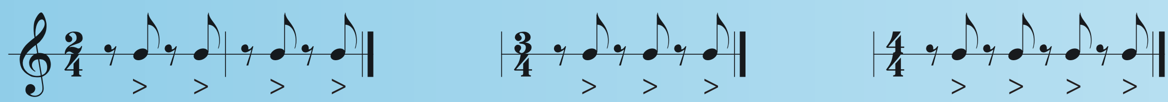
Contratimpul reprezintă înlocuirea valorilor ritmice periodic accentuate, prin pauze, care are ca efect deplasarea accentelor la durata imediat următoare. Acesta se obține prin înlocuirea de cel puțin două ori, succesiv, a sunetului existent pe timpul tare (sau pe partea tare din timp) prin pauză, urmată de un sunet egal ca valoare cu pauza (sau mai scurt).

Dacă un sunet situat pe un timp slab (neaccentuat) este precedat și urmat de pauze plasate pe timpi tari (accentuați), atunci accentul se deplasează de la stânga la dreapta și se formează **contratimpul pe timp**.

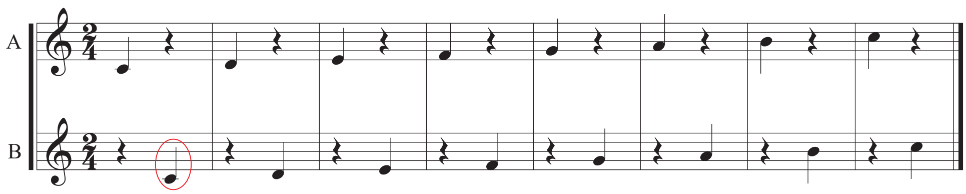

În cazul în care un sunet situat pe a doua jumătate neaccentuată a unui timp este precedat și urmat de pauze situate pe jumătăți tari (accentuate) de timp, se formează **contratimpul pe jumătate de timp**. Contratimpul se folosește în acompaniament, dar și în melodie.

Exersează!

- Împărțiți-vă în două echipe și intonați gama **Do Major**, după exemplul de mai jos. Precizați care dintre grupe execută contratimpi.
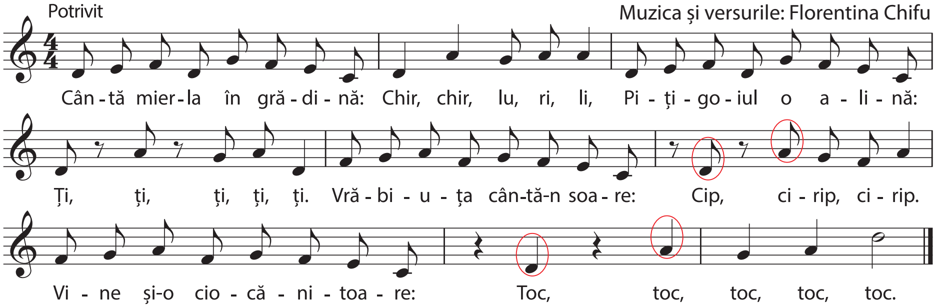

- Intonează cântecul de mai jos. Ascultă-l pe varianta digitală și execută bătăi din palme în contratimp pe timp.
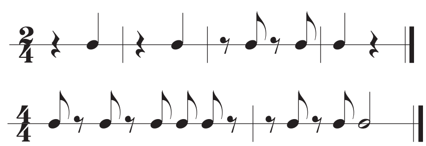
În grădină

Potrivit

Muzica și versurile: Florentina Chifu

- Transcrie pe caiet măsurile în care se află contratimpi pe timp și pe jumătăți de timp din exemplele de mai jos.

Știai că...?

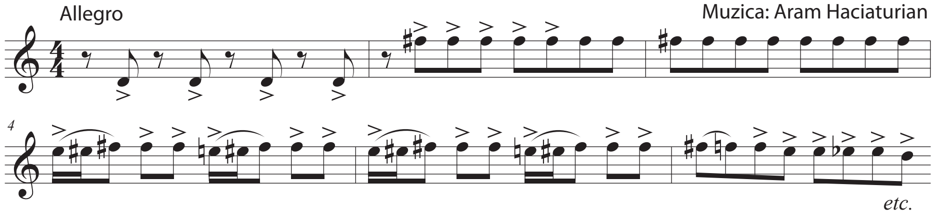
O probă de ciclism poartă numele de *contratimp individual*.

Probe de contratimp au loc pe întregul glob, fiind foarte apreciate de către public. Cursele au loc pe drumuri deschise traficului, dar și pe drumuri închise.

Audiază!

Ascultă *Dansul săbiilor*, de Aram Haciaturian, urmărește partitura și descoperă unde se află contratimpii.

Dansul săbiilor

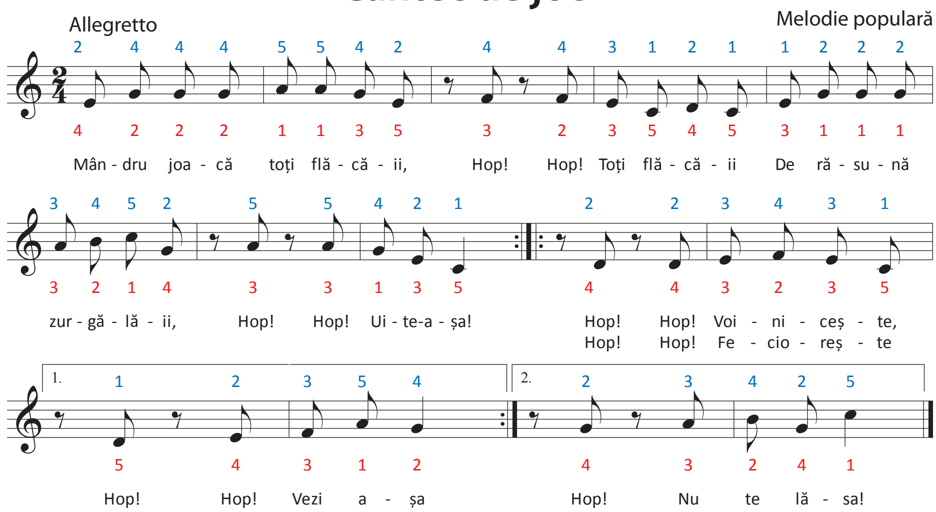
Exersează!

- Execută la un instrument cu clape piesa *Cântec de joc*. Urmărește digitația notată cu albastru deasupra portativului (pentru mâna dreaptă), și cu roșu – sub portativ (pentru mâna stângă).
- Intonează *Cântec de joc* și scrie pe caiet ce ți-a plăcut mai mult. Alege din lista de mai jos:
  - – ritmul sprinten;
  - – melodia veselă;
  - – caracterul folcloric al piesei;
  - – efectul contratimpului.

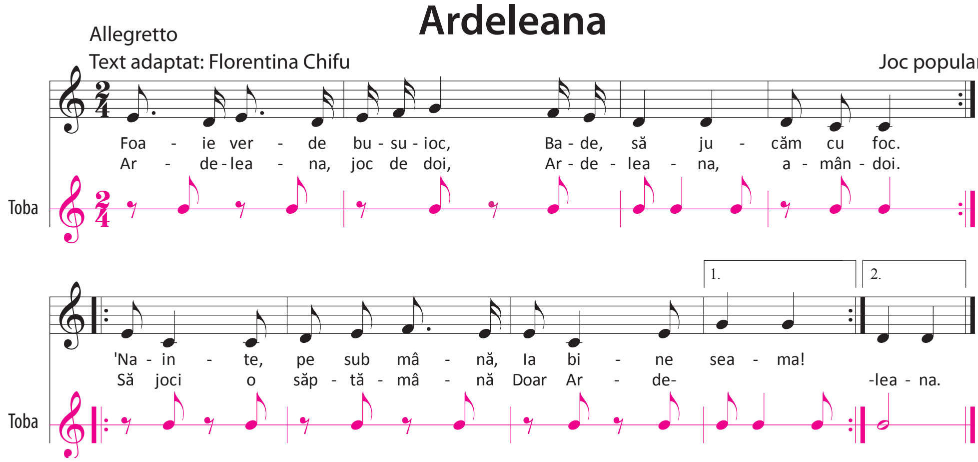
  Adaugă și alte motive pentru care ți-a plăcut piesa.
- Intonează cântecul de joc *Ardeleana* pe note și pe cuvinte.

  Acompaniază-i pe colegii tăi cu toba în timp ce intonează cântecul, după cum îți arată duratele de sub portative. Precizează măsurile în care se găsesc contratimpii și sincopele.

Cântec de joc

Ardeleana

Știai că…?

Ardeleana este un joc de perechi specific zonei din centrul și sudul Transilvaniei, precum și din Banat. Melodia are un tempo mișcat și formule ritmice alcătuite din optimi punctate și sincopate.

- Audiază piesa corală *În poieniță*, de Gheorghe Danga, și bate ușor cu degetele pe bancă pe fragmentele asemănătoare jocului *Ardeleana*.

Fii creativ

Creează acompaniament în contratimp pe jumătate de timp, cu bătăi din palme, pe treptele **gamei Do Major**.

Audiază!

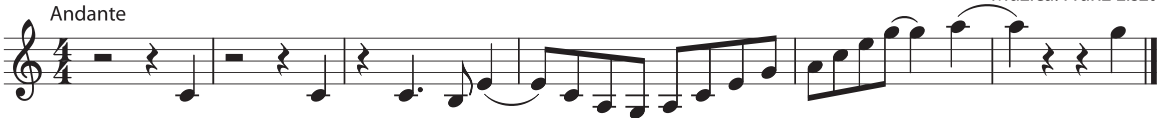
Citește versurile alăturate, apoi audiază un fragment din poemul simfonic *Preludiile*, compus de Franz Liszt pe baza textului poetic al scriitorului francez Alphonse de Lamartine, și descoperă contratimpii și sincopa. Scrie pe caiet ce îți sugerează muzica audiată.

O, lac, stânci mute, peșteri, păduri de farmec pline,
O, voi pe cari vă cruță al anilor convoi,
Măcar doar amintirea acestei nopți senine
Să o păstrați cu voi!

Lacul, de Alphonse de Lamartine

Poemul simfonic *Preludiile*

Muzica: Franz Liszt

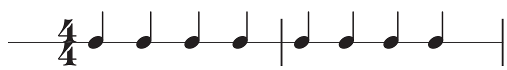
Din lumea muzicii!

Legătura dintre muzică și literatură își găsește materializarea în mod special în creația muzicală a secolului al XIX-lea. O parte dintre compoziții se realizează pe baza unui pretext literar, care poate fi un poem, un scenariu, o descriere sau doar un titlu sugestiv. Operele apărute ca urmare a transpunerii în muzică a unui program literar liric sau dramatic au la bază, ca principiu de creație, programatismul. La acest principiu vor adera compozitori ca Franz Liszt, Hector Berlioz, Piotr Ilici Ceaikovski și alții. Muzica programatică se adresează instrumentelor și este deosebit de sugestivă.

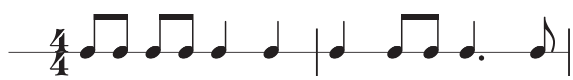
Exerciții de improvizație

A improviza ritmic pe o formulă dată înseamnă a modifica unele valori de notă pentru a îmbogăți expresiv formula ritmică dată. De obicei, valorile mai mari de notă sunt transformate în valori mai mici prin împărțire în jumătăți sau în sferturi (vezi tabelul de la pagina 18). Poți schimba formula ritmică introducând punctul de prelungire, pauzele, sincopele sau contratimpii. Urmărește exemplele de mai jos, apoi propune și tu alte combinații ritmice.

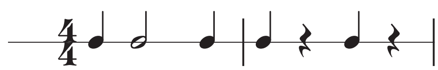
Formula ritmică

2.

Exemple: 1.

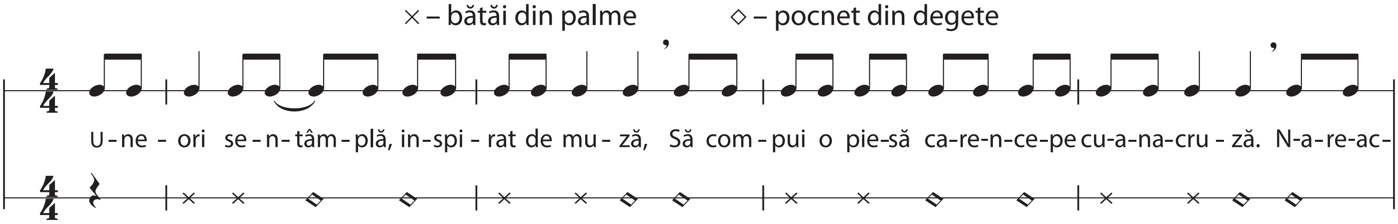
3.

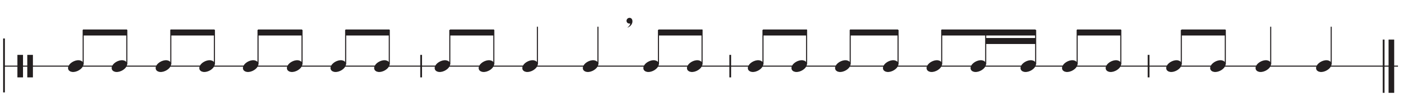

Exerciții de declamație

Muzica hip-hop este îndrăgită pentru felul în care îmbină textul literar cu muzica. La baza acestui gen muzical stă **declamația**, care constă în redarea nuanțată a unui text, cu sublinierea accentelor și a curbei melodice a frazei. Intonează următoarele exerciții de declamație, care te vor ajuta să reții ce este anacruza:

× – bătăi din palme ◇ – pocnet din degete

Recapitulare

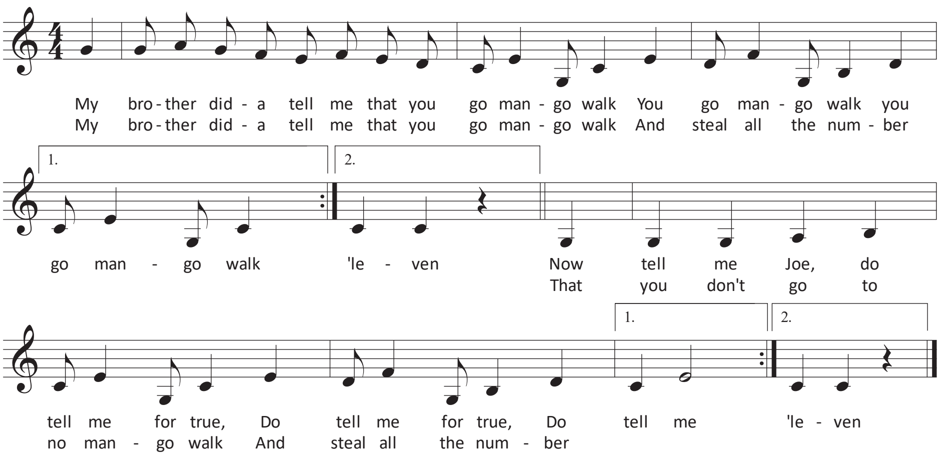
- Transcrie exercițiul pe caiet, apoi scrie barele de măsură la locul potrivit pentru a forma contratimpi pe un timp.

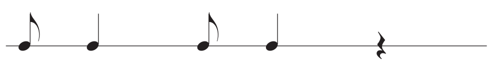
- Intonează cântecul *Mango Walk* tactând măsura.

Mango Walk

Moderato | Cântec din Indiile de Vest

- Acompaniază-ți colegii cu maracasul, în timp ce aceștia intonează cântecul pe formula ritmică:

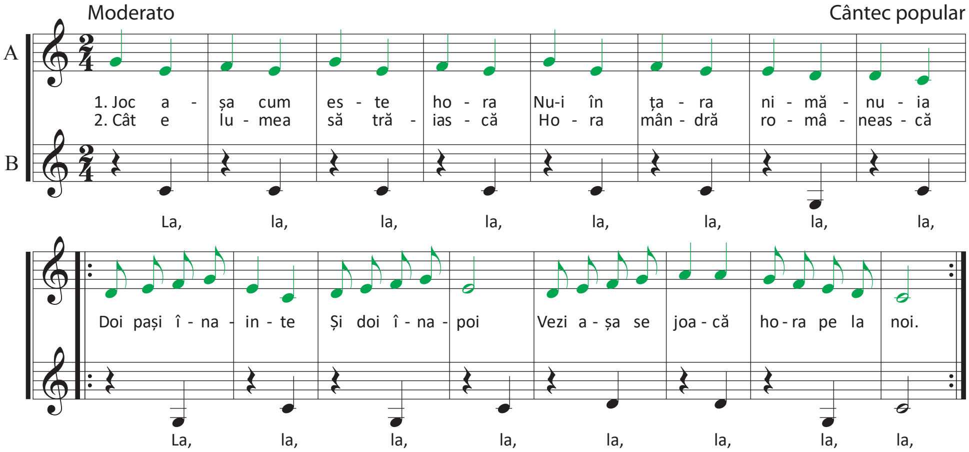

Lucrăm împreună

Împărțiți-vă în două grupe și intonați cântecul de mai jos. Exersați mai întâi melodia de pe portativele colorate, apoi acompaniamentul aflat pe portativele alb-negru. După ce fiecare grupă a învățat bine partea sa, cântați împreună.

Joc așa cum este hora

Moderato | Cântec popular

Experimente cu sunete

Dicteu la telefon

Etape de lucru:

1. Folosește două pahare de plastic pe care le găurești la bază cu un creion.
2. Taie o bucată foarte lungă de sfoară pe care o fixezi cu câte un nod în gaura de la baza fiecărui pahar.
3. Roagă un coleg să iasă afară din clasă, pe hol, departe, cât permite sfoara. Ține paharul la gură și dictează-i colegului câteva durate învățate.
4. Verifică duratele pe care le-a scris colegul. Schimbați perechile și continuați dicteul.

Descoperă!

Dacă vorbești în pahar, vibrațiile vocii tale se transmit de-a lungul sforii până la al doilea pahar aflat la urechea colegului.

Sfoara trebuie ținută întins pentru a favoriza transmisia sunetului.

Paharele se comportă ca amplificatoare de sunete.

Învață să înveți

Metoda R.A.I. *(Răspunde–Aruncă–Interoghează)*

Printr-un joc de aruncare a mingii răspunzi la întrebările colegilor și îi provoci să răspundă. Cel care prinde mingea răspunde și apoi o aruncă, punând o nouă întrebare. Elevul care nu știe răspunsul aruncă mingea celui care a pus întrebarea, iar acesta îi va răspunde. Exemple de întrebări:
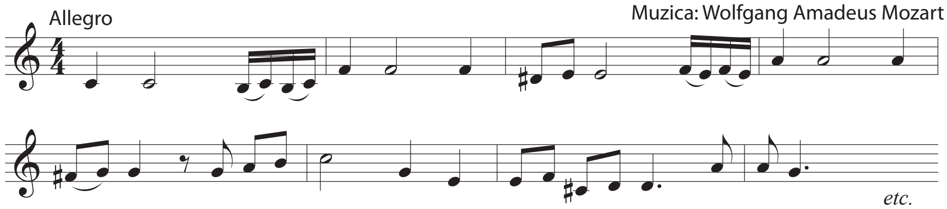
- Cât durează o pătrime?
- Ce este anacruza?
- Ce este sincopa?
- Ce este contratimpul?

Audiază!

- Ascultă Partea I din *Concert pentru flaut și orchestră*, de W.A. Mozart, și marchează cu bătăi din palme sincopele.

Concert pentru flaut și orchestră

Muzica: Wolfgang Amadeus Mozart

Din lumea muzicii!

Wolfgang Amadeus Mozart (1756–1791), unul dintre cei mai mari compozitori din istoria muzicii, s-a născut la Salzburg, în Austria. Micul Mozart a început să compună din primii ani ai copilăriei, fiind numit copilul-minune care concerta și improviza în public uimind audiența.

Creația sa sintetizează stilurile și genurile epocii în care a trăit: simfonii, concerte, serenade, sonate, triouri, cvartete, opere, drame muzicale și un Requiem.

Muzica în filme

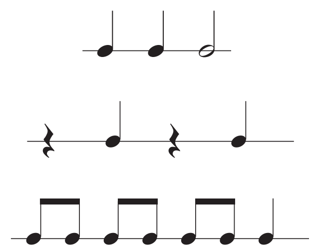
- Vizionează pe internet filmul *Amadeus*, inspirat din viața marelui compozitor, realizat în anul 1984 de regizorul Milos Forman. Filmul a câștigat 40 de premii (dintre care 8 premii Oscar), fiind nominalizat pentru 53 de distincții.
- Scrie pe caiet ce te-a impresionat din creația și din viața compozitorului, în urma vizionării filmului.

Proiect

Cu ritmul pe scenă

Propune exemple de improvizație ritmică pentru următoarele structuri ritmice. Folosește aplicația *The Metronome* instalată pe telefonul mobil pentru a face improvizații cât mai interesante.

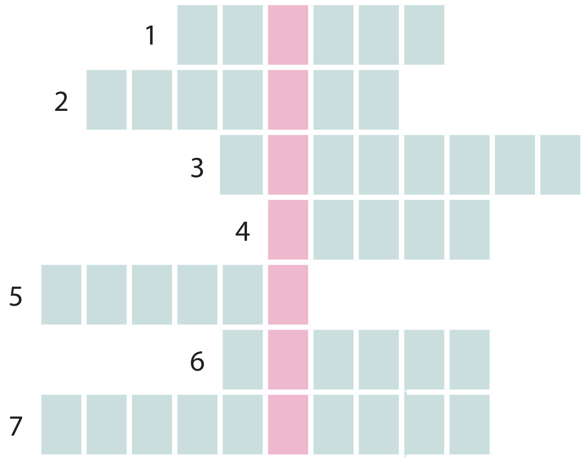
Lucrăm împreună

Folosiți improvizațiile realizate de colegi pentru a crea un exercițiu de percuție corporală care să acompanieze o piesă muzicală. Puteți folosi și instrumente de percuție care să execute alte combinații ritmice decât cele de percuție corporală. Alegeți piesa cu măsura potrivită, apoi hotărâți formulele ritmice corespunzătoare fiecărei fraze muzicale. Repetați cu percuție corporală formulele exercițiilor ritmice până le învățați și vă sincronizați, apoi exersați-le cu muzică.

Prezentați piesa cu ocazia unor evenimente care se desfășoară în școală: Ziua Școlii, Ziua Națională a României, Ziua Culturii Române etc.

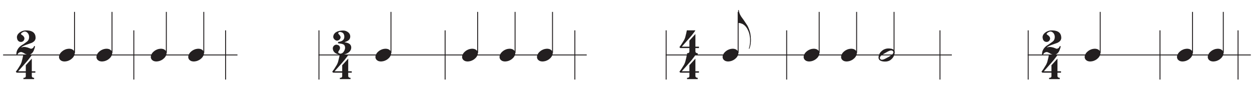
Evaluare

1. Completează pe caiet căsuțele cu literele corespunzătoare cuvintelor din definiții. Descoperă cuvântul aflat pe verticală. *(7 x 2 p. = 14 puncte)*

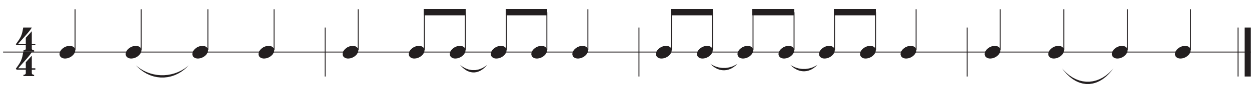

1. Grupare de timpi accentuați și neaccentuați care se succed la intervale egale.
2. Un sfert dintr-o notă întreagă.
3. Sunet sau grup de sunete neaccentuate cu care începe o piesă.
4. Compoziție muzicală în care două sau mai multe voci intrând succesiv execută aceeași melodie.
5. Semn care leagă sunete de aceeași înălțime.
6. Un sfert dintr-o doime.
7. Sunet neaccentuat precedat și urmat de pauze pe timpii tari.

2. Transcrie pe caiet măsurile care încep cu anacruză. *(3 x 2 p. = 6 puncte)*

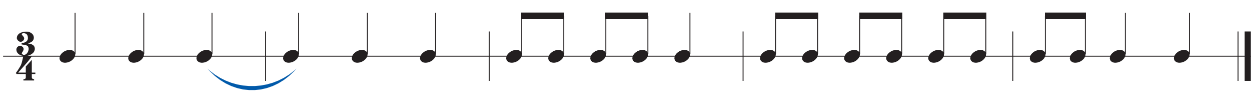
3. Transcrie pe caiet exercițiul de mai jos. Scrie în alt mod sincopele. *(5 x 2 p. = 10 puncte)*

4. Transcrie exercițiul pe caiet și scrie barele de măsură la locul potrivit pentru a forma contratimpi. *(10 x 1 p. = 10 puncte)*

5. Transcrie exercițiul pe caiet și formează sincope pe timp și pe jumătăți de timp folosind legato de prelungire în exercițiul de mai jos, după model. *(5 x 2 p. = 10 puncte)*

6. Intonează un cântec învățat în această unitate. Tactează măsura. *(20 de puncte)*

7. Execută la un instrument cu clape sau de percuție unul dintre cântecele învățate în această unitate. *(20 de puncte)*

Punctaj maxim: 100 de puncte.
Se acordă 10 puncte din oficiu.

Unitatea 3 Melodia

Melodia este cea care face farmecul muzicii.
Joseph Haydn, compozitor austriac, 1732–1809

Melodia este o înlănțuire de sunete cu diferite înălțimi și durate exprimate prin note muzicale.

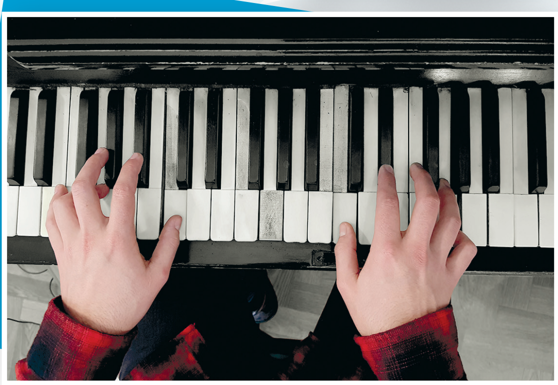
Melodia redă starea sufletească a compozitorului și produce trăiri artistice auditoriului.

- Care este melodia ta preferată? Explică de ce.
- Cum se înlănțuie sunetele în melodia preferată?

- Cum te simți când asculți sau cânți o melodie îndrăgită?
- Cum poți deosebi o melodie de alta?

- Cum este înălțimea sunetelor redate de mâna dreaptă în comparație cu cea a sunetelor redate de mâna stângă, la pian?

Conținuturi

- **Intervale muzicale. Prima și secunda**
- **Elemente de contextualizare istorică și geografică a unor lucrări**
- **Elemente de tehnologie a informației (utilizarea unor softuri digitale pentru testarea și dezvoltarea auzului muzical)**

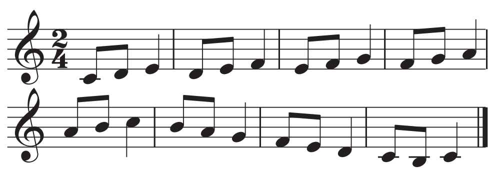
Competențe vizate: 1.1; 1.2; 2.1; 2.3; 3.2

Intervale muzicale. Prima și secunda

Descoperă!

Intonează exercițiul alăturat, apoi răspunde la întrebări.

- Care dintre sunete sunt vecine ca înălțime?
- Care dintre sunete sunt mai depărtate ca înălțime?
- Cum este mersul melodic în acest exercițiu?

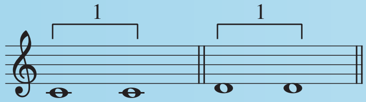
Reține!

Raportul de înălțime dintre două sunete muzicale se numește **interval muzical**.

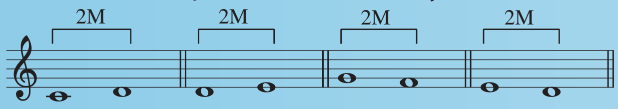
Prima (prescurtat 1p) este un interval perfect care se formează prin repetarea aceleiași trepte. **Secunda** este intervalul care se formează între două sunete aflate pe trepte alăturate. Între două sunete alăturate pot fi diferențe mai mari, numite *tonuri*, sau diferențe mai mici, numite *semitonuri*.

Secunda
- mare = un ton
- mică = un semiton

Prima

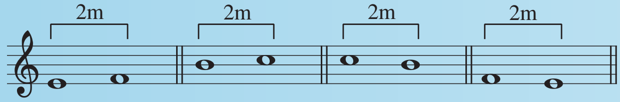

Secunda mare (prescurtat 2 M) conține un ton:

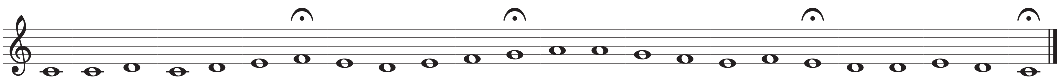
Secundă ascendentă   Secundă descendentă

Secunda mică (prescurtat 2 m) conține un semiton.

Exersează!
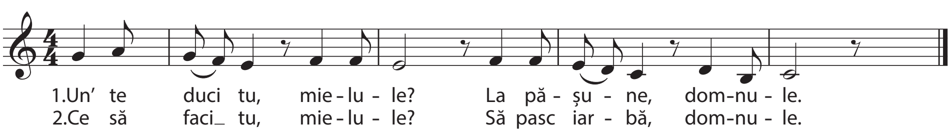
Intonează următorul exercițiu și descoperă primele, secundele mari și mici.

Intonează cântecul următor și transcrie pe caiet primele și secundele.

Un' te duci tu, mielule?

versuri populare   Muzica: Mircea Vintilă

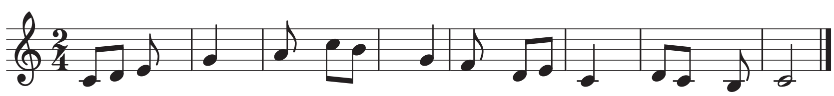
Recunoaște secunda în piesele studiate: *Ardeleana* (pag. 26), *Sub fereastra mândrei mele* (pag. 19).

Știai că...?

Toate denumirile intervalelor provin din limba latină.

De exemplu: *secunda* provine din latinescul *secundus-a-um*.

Fii creativ

Adaugă note potrivite celor de pe portativ pentru a forma prime, secunde mari și mici, încadrând duratele în măsură. Precizează felul fiecărei secunde (mare, mică, ascendentă, descendentă). Intonează exercițiul obținut.

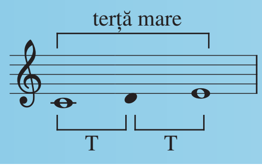
Terța

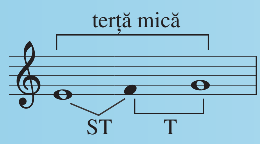
Intonează *Cântec de joc* (pag. 26) și menționează din câte trepte este alcătuit primul interval. Procedează în mod asemănător cu intervalele din a doua măsură a cântecului *Mango Walk* (pag. 28). Numără câte tonuri și semitonuri cuprinde fiecare interval.

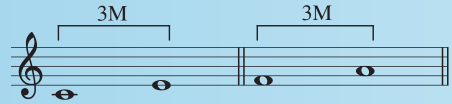
Reține!

Intervalul format între două sunete situate la distanță de trei trepte se numește **terță**.

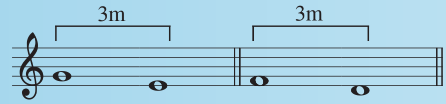
Terța
- mare (3 M): două tonuri
- mică (3 m): un ton și un semiton

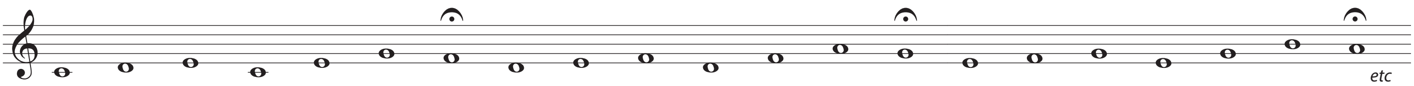
terță mare ascendentă (↗)

terță mică descendentă (↘)

Exersează!

Intonează exercițiul următor pe treptele gamei după model. Continuă cu încă trei secvențe:

Dansul fulgilor de nea

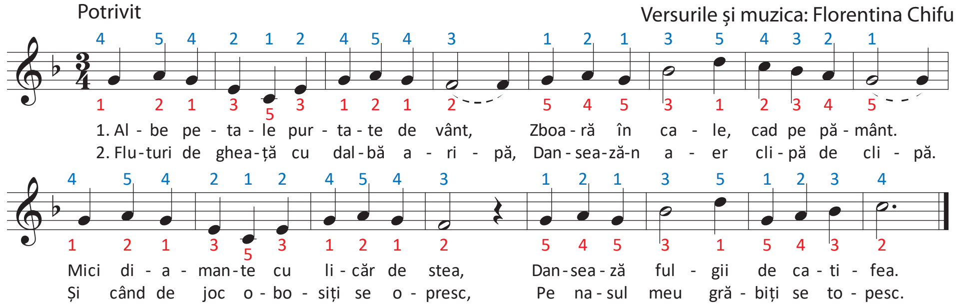
Intonează cântecul alăturat și descoperă terțele.

Reia cântecul și execută o bătaie din palme pe terțe. Stabilește care este felul terțelor, reia cântecul și execută o bătaie din picior pe terța mare și un pocnet din degete pe terța mică.

Acompaniază-i pe colegii tăi la pian, urmărind digitația notată deasupra și sub portative.

Potrivit
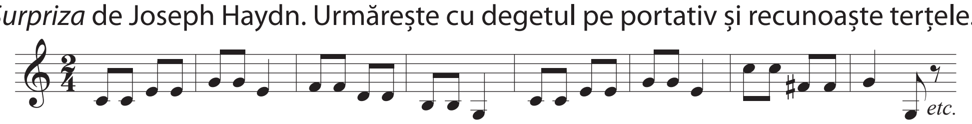
Versurile și muzica: Florentina Chifu

Recunoaște terța în piesele studiate: *Ca la Breaza* (pag. 23), *Cielito lindo* (pag. 24).

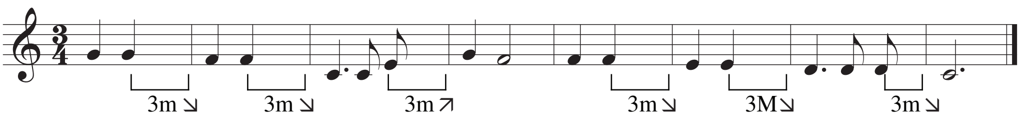
Audiază!

Audiază *Simfonia Surpriza* de Joseph Haydn. Urmărește cu degetul pe portativ și recunoaște terțele. Precizează felul acestora.

Fii creativ

Adaugă note celor existente pe portativ pentru a forma terțe, conform indicațiilor. Completează cu duratele potrivite, în funcție de măsură. Intonează exercițiul obținut.

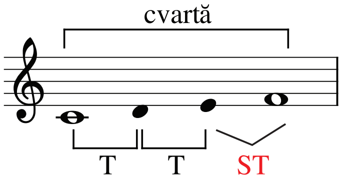

Cvarta și cvinta

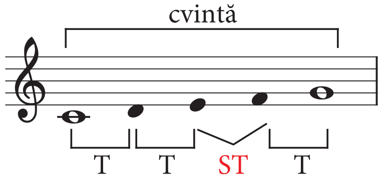
Descoperă!

Audiază *Aria Reginei Nopții* din opera *Flautul fermecat* (pag. 21) și urmărește partitura. Analizează primul interval din cântec și menționează câte trepte are:

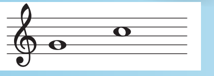
Cvarta perfectă (4 p): două tonuri și un semiton

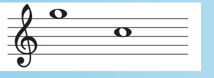
Cvinta perfectă (5 p): trei tonuri și un semiton

Reține!

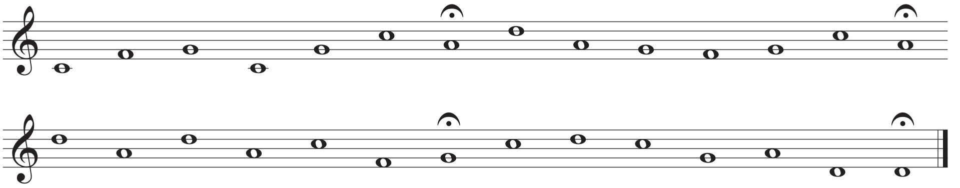
Intervalul format între două sunete muzicale situate la distanță de patru trepte se numește **cvartă**.

Intervalul format între două sunete muzicale aflate la distanță de cinci sunete se numește **cvintă**. Cvarta și cvinta sunt intervale perfecte, deoarece numărul de tonuri și de semitonuri din care sunt constituite nu se schimbă.

Exersează!

- Intonează exercițiul următor.

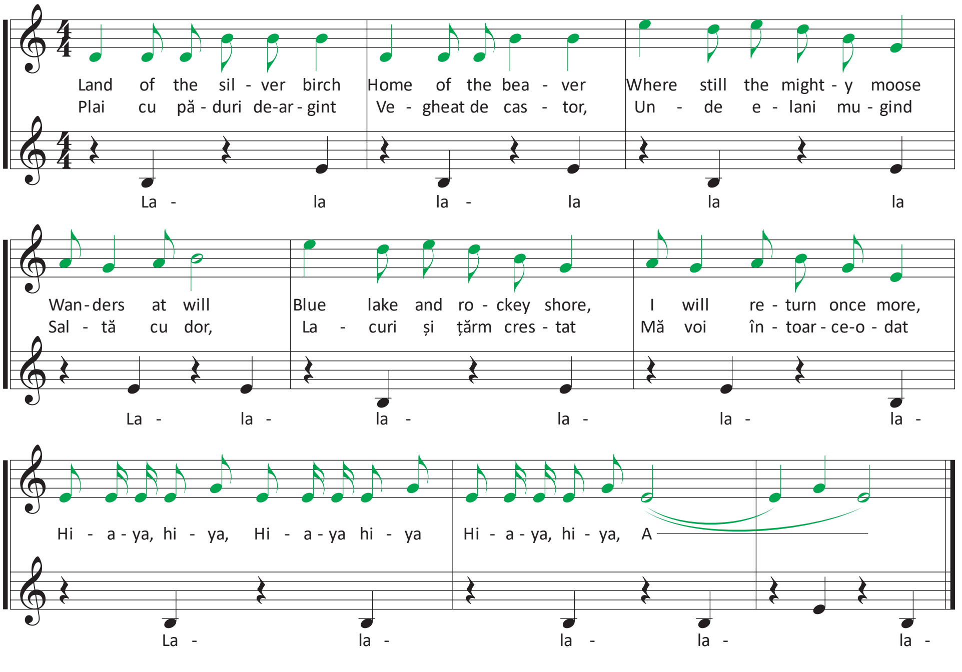

- Intonează cântecul de mai jos pe note, urmărind melodia de pe portativele colorate.

Land of the Silver Birch

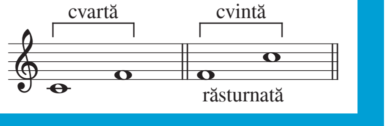
Versuri: Florentina Chifu

Cântec canadian

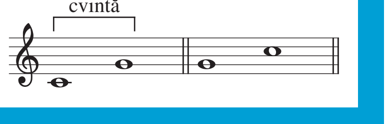

Știai că...?

Dacă răsturnăm o cvartă

obținem o cvintă. Ce crezi că se întâmplă dacă răsturnăm o cvintă?

Amintește-ți de la lecțiile de matematică despre răsturnatul unui număr. De exemplu, răsturnatul lui 12 este 21. Același lucru se întâmplă și cu intervalele. O cvintă răsturnată se transformă într-o cvartă.

Poți încerca să răstorni și o terță pentru a vedea în ce alt interval se transformă.

Descoperă cvartele și cvintele din cântec și scrie-le pe caiet. Intonează melodia și marchează cvartele cu o bătaie din palme, iar cvintele cu o bătaie ușoară pe bancă.

Intonează vocea a doua și descoperă intervalele care se înlănțuie. Precizează care este cel mai frecvent interval întâlnit în acompaniament.

Lucrăm împreună

Repetați împreună melodia, apoi acompaniamentul. Împărțiți-vă în două grupe și cântați împreună. La repetare, schimbați rolurile, grupa A va cânta acompaniamentul, iar grupa B va cânta melodia.

Transcrie pe caiet și completează tabelul de mai jos cu date din cântec.

Începutul cruzic/ anacruzic	Ritmul binar/ternar	Combinații ritmice	Rolul sincopei	Intervale	Impresii

Experimente cu sunete

Acum 2500 de ani, Pitagora și-a dat seama, făcând mai multe experimente, că sunetul muzical este rezultatul vibrațiilor regulate ale corpurilor elastice. De asemenea, Pitagora a constatat că atunci când vibrează împreună două coarde, din care una este de două ori mai lungă decât cealaltă, se aud două sunete, coarda mai scurtă dând sunetul cel mai înalt.

Sunetul cel mai înalt produs de coarda scurtă este în octavă (la distanță de opt trepte) față de sunetul cel mai jos produs de coarda dublă. Prin urmare, dacă cele două coarde au raportul lungimilor lor 1/2, raportul frecvențelor sunetelor emise este 2/1, adică rapoartele lungimilor și ale frecvențelor sunt inverse unul altuia. Tot Pitagora a constatat că, atunci când lungimile coardelor sunt în raportul 3/2, sunetele care se aud formează intervalul muzical numit *cvintă*; iar raportul 4/3 dă intervalul numit *cvartă*.

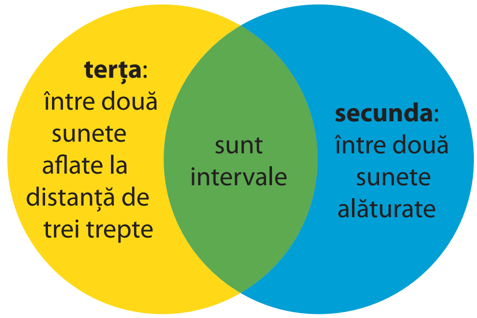
Învață să înveți

Diagrama Venn te ajută să înțelegi mai ușor asemănările, diferențele și legăturile dintre idei. Urmează indicațiile pentru a realiza Diagrama Venn în care să compari terța și secunda.

Desenează două cercuri care se suprapun, ca în imaginea alăturată. În primul cerc, notează elementele caracteristice secundei. În al doilea cerc, notează caracteristicile terței. În partea care se suprapune, notează elementele comune secundei și terței.

Realizează, pe o foaie A4, o diagramă Venn pentru cvartă și cvintă.

Diagrama Venn pentru terța și secundă

Tehnologia te învață muzică!
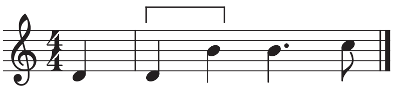
Exersează intervalele cu ajutorul unor softuri sau platforme digitale care îți pun la dispoziție exerciții pentru testarea și dezvoltarea auzului diferențiat și exerciții de recunoaștere a intervalelor învățate. Intră pe www.teoria.com, *Absolute pitch*, *Perfect Ear*, *Pitch Improver.com*. Alege *Exercises – Ear training*, apoi *Intervals Recognition*. Apasă *Play*, ascultă intervalul, apoi redă-l prin apăsarea clapelor. Vei primi feedback imediat. Pentru a te descurca mai ușor, învață notația notelor muzicale cu litere, conform tabelului:

Nota	do	re	mi	fa	sol	la	si	do
Notația cu litere	C	D	E	F	G	A	B	C

Sexta

Descoperă!

Intonează începutul cântecului *I'm Walking by the River* (pag. 22) și analizează primul interval din măsura completă.

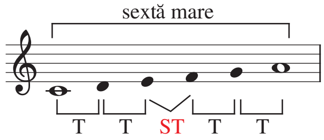
- Câte trepte are acest interval?
- Câte tonuri și câte semitonuri conține?

Reține!
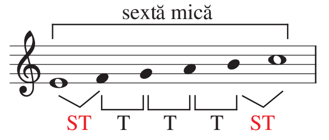
Intervalul format între două sunete muzicale aflate la distanță de șase trepte se numește **sextă**.

Sextă

mare (6 M): patru tonuri și un semiton

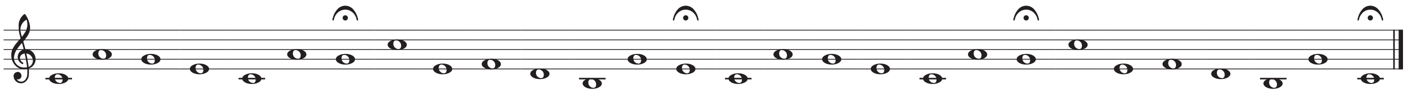

mică (6 m): trei tonuri și două semitonuri

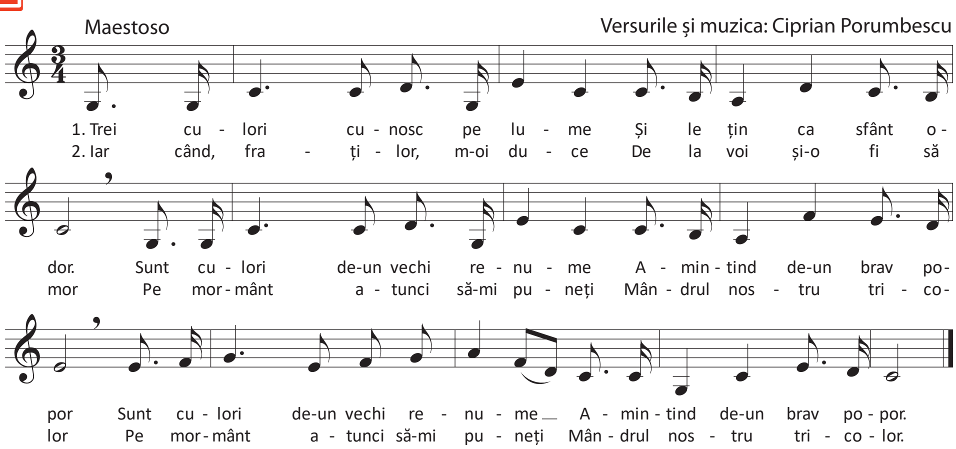
Exersează!

Intonează exercițiul următor.

Intonează cântecul *Tricolorul* și descoperă sextele.

Tricolorul

Știai că...?

Intervalele se formează când raporturile de frecvențe dintre sunete, având la bază fracțiile determinate de Pitagora, sunt următoarele:

1/1 – prima perfectă
2/1 – octava perfectă
3/2 – cvinta perfectă
5/3 – sexta mare
8/5 – sexta mică

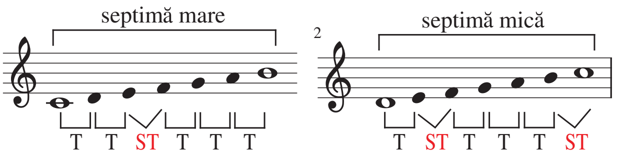
Din lumea muzicii!

Muzica și versurile cântecului *Tricolorul* au fost scrise de compozitorul Ciprian Porumbescu, inspirat de idealurile Revoluției de la 1848. Acest cântec patriotic a străbătut veacurile, fiind drag românilor. În 1977, în plin regim comunist, Nicolae Ceaușescu dorește schimbarea imnului existent, *Te slăvim, Românie*, compus de Matei Socor, cu *Tricolorul* lui Ciprian Porumbescu. Noului imn i se păstrează melodia, dar textul este modificat, introducându-se versuri care făceau referire la ideologia comunistă. După Revoluția din 1989, este ales ca imn al României *Deșteaptă-te, române!* Ascultă pe net acest cântec.

Septima

Descoperă!

- Intonează intervalele de mai jos și precizează câte tonuri și câte semitonuri au.

Reține!

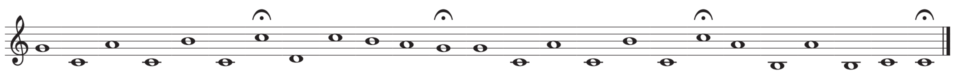
Intervalul format între două sunete muzicale aflate la distanță de șapte trepte se numește **septimă**.

Septimă

- mare (7 M): cinci tonuri și un semiton
- mică (7 m): patru tonuri și două semitonuri

Exersează!

- Intonează exercițiul următor și bate din palme pe septime.
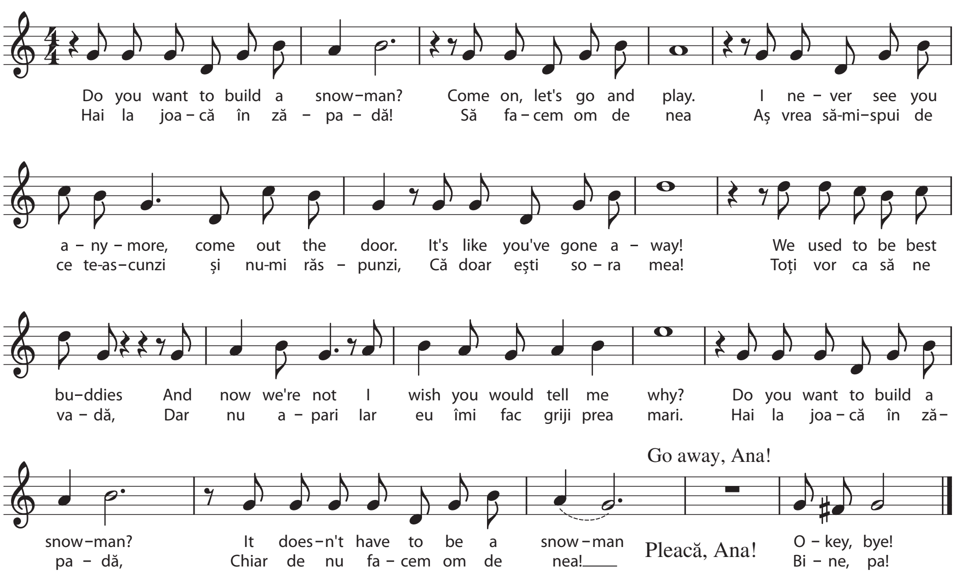

- Intonează cântecul *Do You Want to Build a Snowman* (*Hai la joacă în zăpadă*) din filmul *Frozen* (*Regatul de gheață*) și găsește septima.

Do You Want to Build a Snowman?

Versuri: Florentina Chifu

Muzica: Kristen Anderson Lopez și Robert Lopez

- Vizionează pe internet filmul *Frozen*. Ascultă și piesele: *Let it go, Reindeer(s) are better than people* și completează tabelul alăturat pe caiet.

Din lumea muzicii!

Regatul de gheață (*Frozen*) este un film 3D de animație și musical* produs de studioul de animație Walt Disney. Are la bază basmul scris de Hans Christian Andersen, *Crăiasa zăpezilor*. Filmul a câștigat Premiul Oscar pentru cel mai bun film de animație și cea mai bună melodie originală, *Let it go*, dar și Globul de Aur pentru cel mai bun film de animație.

Cântecul	Început cruzic/anacruzic	Ritm binar/ternar	Combinații ritmice	Intervale	Impresii
Let it go					
Do you want to build a snowman?					
Reindeer(s) are better than people					

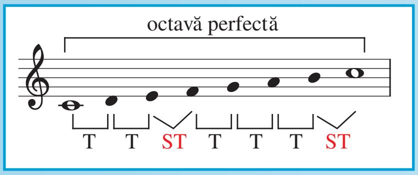
* *Musical* – gen de spectacol muzical și teatral cu o intrigă narativă redusă

Octava

Reține!

Intervalul format între două sunete muzicale cu aceeași denumire, aflate la distanță de opt trepte, se numește **octavă**.

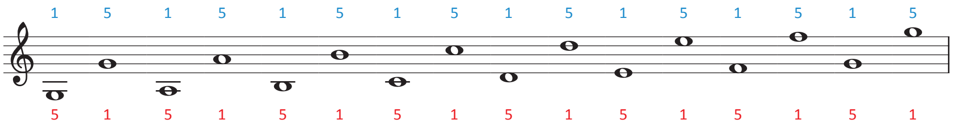
Octava perfectă (8 p): cinci tonuri și două semitonuri

Exersează!

Intonează exercițiul următor, urcând sau coborând atâtea octave câte îți permite vocea.
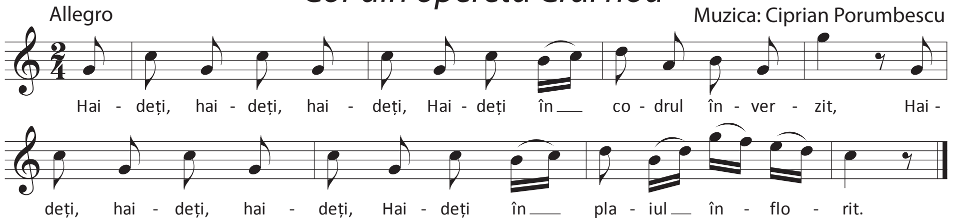
Învață să cânți la pian un exercițiu format din octave. Urmărește digitația scrisă deasupra și sub portativ.

Intonează cântecul de mai jos și bate din palme pe octavă.

Haideți, haideți

Cor din opereta Crai nou

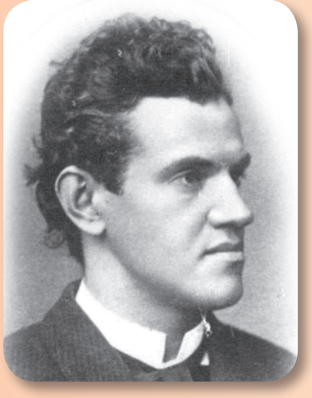

Intonează cu o octavă mai sus cântecele: *Cine nu știe hori* (pag. 23), *Ardeleana* (pag. 26). Transcrie cu o octavă mai sus unul dintre cântece.

Din lumea muzicii!

Compozitorul și dirijorul român Ciprian Porumbescu (1853–1883) s-a născut lângă Suceava.

Participă la serbarea de la Putna, organizată de *România jună* din Viena, cu prilejul împlinirii a 400 de ani ai ctitoriei lui Ștefan cel Mare. Muzica lui cuprinde lucrări valoroase: *Pe-al nostru steag e scris unire, Tricolorul*, cantata *Altarul Mănăstirii Putna, Balada pentru vioară, Odă ostașilor români* și opereta *Crai nou*. În opera sa, compozitorul inserează tematici patriotice, influențat de idealurile Revoluției de la 1848. În cinstea sa, Conservatorul din București i-a purtat numele până în anul 1990.

Știai că...?

Pentru a exprima matematic un interval se folosește un raport în care numărătorul reprezintă frecvența sunetului înalt, iar numitorul, frecvența sunetului grav.

De exemplu:

octava *do*^{2}–*do*^{1} = 530/26;

cvinta *sol*^{1}–*do*^{1}= 396/264;

Așa cum ai constatat, muzica este matematică pură.

Portofoliu

Informează-te, din dicționare, enciclopedii, reviste, cărți, internet, despre viața și activitatea lui Ciprian Porumbescu. Alcătuiește un portofoliu în care să prezinți activitatea sa muzicală, ca profesor, dirijor și compozitor. Prezintă portofoliul colegilor tăi.

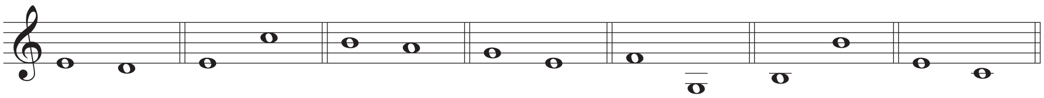
Vizionează pe internet filmul *Ciprian Porumbescu*, realizat în 1972 de regizorul Gheorghe Vitanidis, din care vei afla date despre viața compozitorului.

Recapitulare

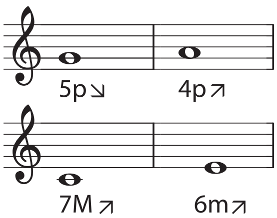
INTERVALE MUZICALE ŞI CALITATEA LOR	
MARI/MICI	PERFECTE
Secunda, terţa, sexta, septima	Prima, cvarta, cvinta, octava

Citeşte informaţiile din tabel, apoi completează pe caiet denumirea intervalelor scrise pe portativ. Intonează intervalele.

Exersează!

- Extrage din cântec câte un exemplu pentru fiecare dintre cele opt intervale învăţate şi transcrie-le pe caiet.
- Creează intervale după indicaţiile de sub portativ.
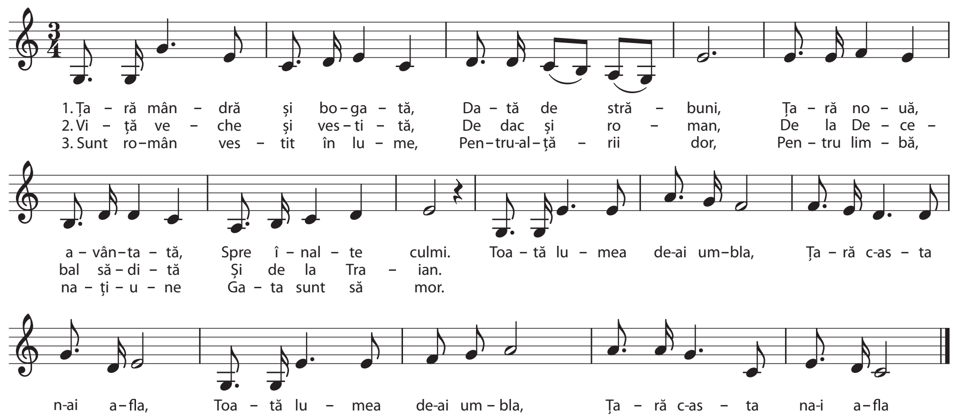

- Intonează cântecul de mai jos pe note, apoi pe cuvinte. Scrie cu o octavă mai sus primul portativ din cântec.

Românul

Maestoso

Muzica: Ciprian Porumbescu

Proiect

Sărbătorim Marea Unire

Lucrăm împreună

Realizaţi un spectacol literar-muzical dedicat Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918. Urmaţi etapele de mai jos:

Creaţi un afiş atractiv de promovare a spectacolului, precizând locul, ziua şi ora când va avea loc evenimentul.

Confecţionaţi invitaţii pentru părinţii, rudele, profesorii şi prietenii voştri şi împărţiţi-le din timp.

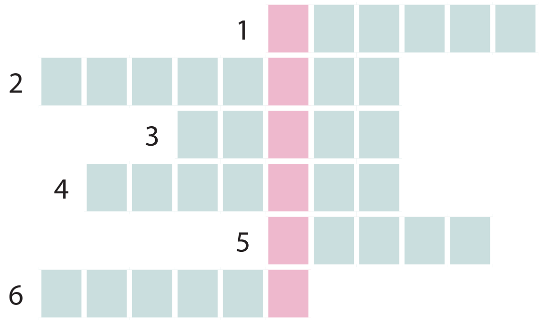
Învăţaţi poezii dedicate Marii Uniri: *Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie*, de M. Eminescu; *Sus inima*, de G. Coşbuc; *În limba ta*, de G. Vieru; *Marşul Unirii*, *Trăiască România Mare*, de A. Păunescu etc.

Învăţaţi cântece patriotice potrivite evenimentului: *Treceţi batalioane române Carpaţii*, *Pe-al nostru steag e scris Unire*. Cântecele învăţate scrise de C. Porumbescu: *Deşteaptă-te, române!* etc.

Nu uitaţi să filmaţi şi să fotografiaţi evenimentul. Alegeţi cele mai bune fotografii din punct de vedere tehnic şi alcătuiţi cu acestea un album. Includeţi albumul în portofoliul şcolii.

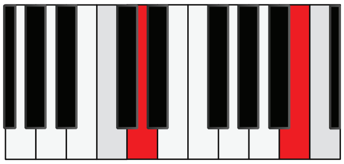
Evaluare

1. Completează pe caiet căsuțele libere cu literele corespunzătoare cuvintelor din definiții. Descoperă cuvântul aflat pe verticală. *(6 x 2 p. = 12 puncte)*

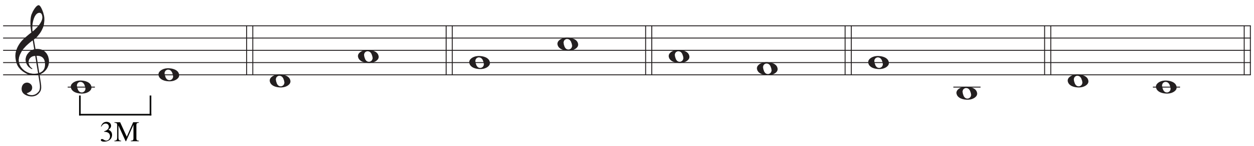

1. Interval care cuprinde patru trepte.
2. Raportul de înălțime dintre două sunete muzicale.
3. Interval format prin repetarea aceleiași trepte.
4. Interval format între două sunete alăturate.
5. Interval care cuprinde trei trepte.
6. Interval care cuprinde opt trepte.

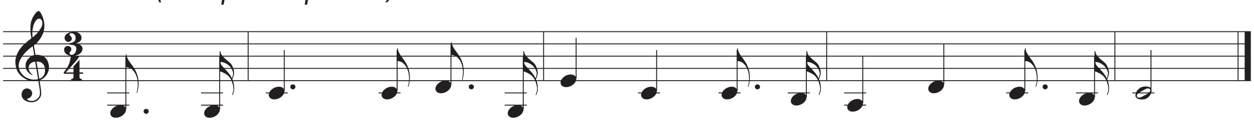
2. Scrie pe caiet, pe un portativ, notele reprezentate de clapele colorate cu roșu, de mai jos. Menționează intervalul format și felul acestuia. *(2 x 4 p. = 8 puncte)*
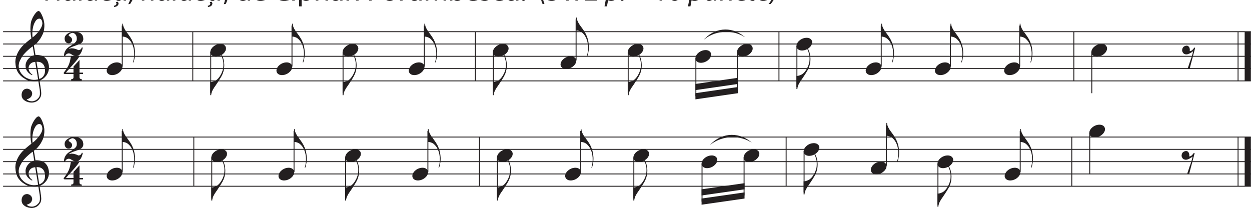

3. Scrie sub portativ denumirea fiecărui interval și felul acestuia. *(5 x 3 p. = 15 puncte)*

4. Scrie cu o octavă mai sus următorul fragment. Recunoaște și scrie numele piesei și al compozitorului acesteia. *(5 x 3 p. = 15 puncte)*

5. Găsește patru diferențe între cele două portative și stabilește care este fragmentul corect din cântecul *Haideți, haideți*, de Ciprian Porumbescu. *(5 x 2 p. = 10 puncte)*

6. Intonează un cântec învățat în această unitate. Scrie pe caiet trei intervale reținute din cântec. *(15 puncte)*

7. Execută la un instrument cu clape unul dintre cântecele învățate în această unitate. *(15 puncte)*

Punctaj maxim: 100 de puncte.
Se acordă 10 puncte din oficiu.

Unitatea 4

Elemente de folclor

Muzica populară românească formează un ansamblu impunător, un tezaur scump, de la care se vor inspira compozitorii noștri.

George Enescu (1881–1955), compozitor, violonist, pianist și dirijor român

Folclorul reprezintă totalitatea creațiilor literare, muzicale și coregrafice realizate de oameni din popor și transmise pe cale orală. Din timpuri străvechi, poporul român a creat un tezaur folcloric de o rară frumusețe și originalitate, admirat în întreaga lume.

- Amintește-ți din clasa a V-a despre obiceiurile de iarnă. Ce crezi că intonează copiii din ilustrația de mai sus și cu ce prilej?

- Ce tradiții de Crăciun și de Anul Nou se respectă în familia ta?
- De ce se fac urări în această perioadă a anului?

- Ce dansuri populare românești cunoști? De ce crezi că sunt apreciate dansurile românești în întreaga lume?

Conținuturi

- **Elemente de folclor (tradiții, obiceiuri, dansuri din diverse regiuni geografice)**
- **Elemente de relaționare a muzicii cu contextul cultural în care a fost creată**
- **Elemente de contextualizare istorică și geografică a unor lucrări**
- **Elemente de interconectare între limbajul muzical și cel literar (accente ritmice, ritmuri poetice)**

Competențe vizate: 1.1; 1.2; 1.3; 2.3; 3.1; 3.2

Tradiții și obiceiuri de Crăciun și de Anul Nou

Colindatul

Obiceiurile și tradițiile de iarnă ocupă un loc important în folclorul românesc, acestea desfășurându-se începând cu Ajunul Crăciunului și încheindu-se cu Boboteaza (Botezul Domnului) și Sfântul Ioan Botezătorul.

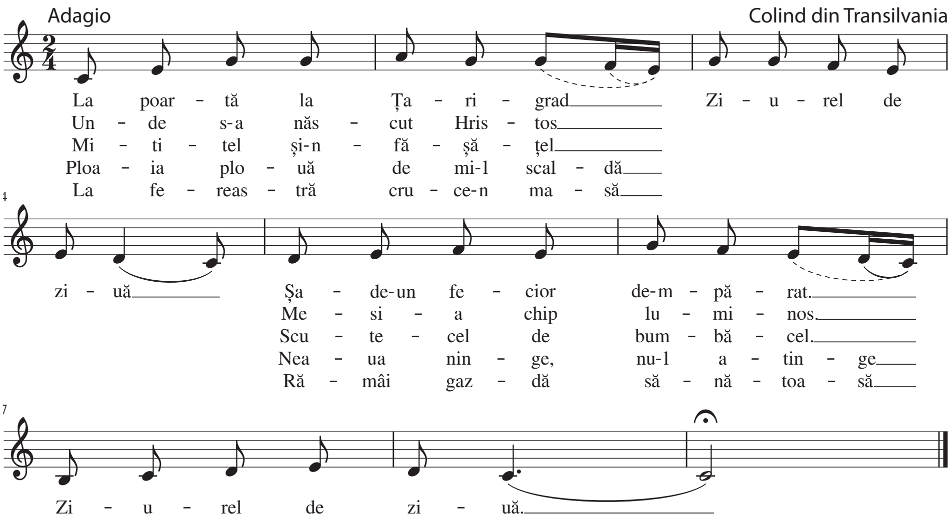
Discută cu colegii tăi despre ce reprezintă imaginea alăturată și cum se numesc cântecele care însoțesc aceste obiceiuri.
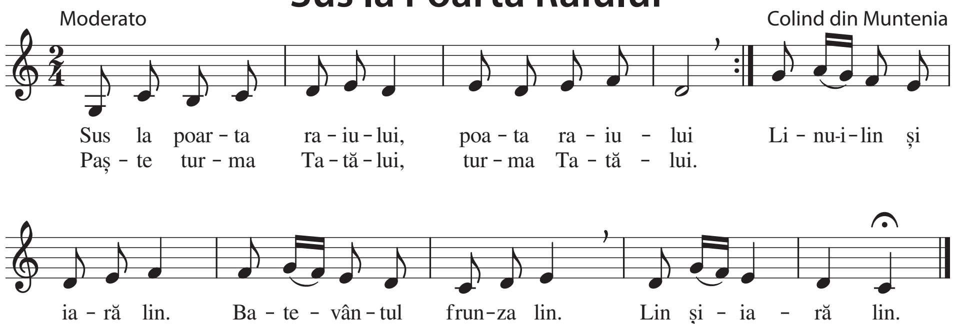

Descoperă!

- Intonează aceste colinde pe note, apoi pe cuvinte și răspunde la întrebări:

Ziurel de ziuă

Sus la Poarta Raiului

- Din câte versuri sunt formate strofele colindelor?
- Care este versul ce redă refrenul și unde este așezat?
- Recită versurile colindelor și observă ritmul poetic:

\ _ \ _ \ _ \ \ _ \ _ \ \ _
Sus la Poar - ta Ra - iu - lui, / Paș - te tur - ma Ta - tă - lui.

- Ce legătură este între ritmul poetic și cel muzical?
- Ce legătură observi între versuri și melodie?

Știai că...?

În unele regiuni din țară, de la Crăciun până la Bobotează, creștinii se salută astfel: „Hristos se naște!”, iar răspunsul este „Măriți-L!”. Acesta este și titlul unei piese de Paul Constantinescu.

Reține!

Colindele au o neprețuită valoare literară și muzicală, având următoarele caracteristici:

- constituie modele de contopire între text și melodie;
- au refrene tipice, atât din punct de vedere literar (*Ziurel de ziuă*, *Flori dalbe*, *Flori de măr* etc.), cât și muzical, care nu au loc fix, pot sta la începutul, la mijlocul sau la sfârșitul melodiei și se pot repeta;
- strofa muzicală este alcătuită din 2–3 rânduri melodice;
- au melodie simplă, ritm măsurat și se cântă în grup.

Din lumea muzicii!

Primul colind, care se cântă la fiecare casă, este colindul de ușă sau de fereastră. Prin acest colind se invocă trezirea gazdelor, pentru a-i întâmpina pe colindătorii care le aduc vestea Nașterii Mântuitorului. După ce colindătorii termină de cântat la fereastră, gazda îi invită în casă. Colindul pe care îl rostesc aici este colindul de masă, cântat în fața mesei încărcate de Crăciun. Urmează colindul cel mare adresat gazdei. Ceata colindă apoi, pe rând, toți membrii familiei.

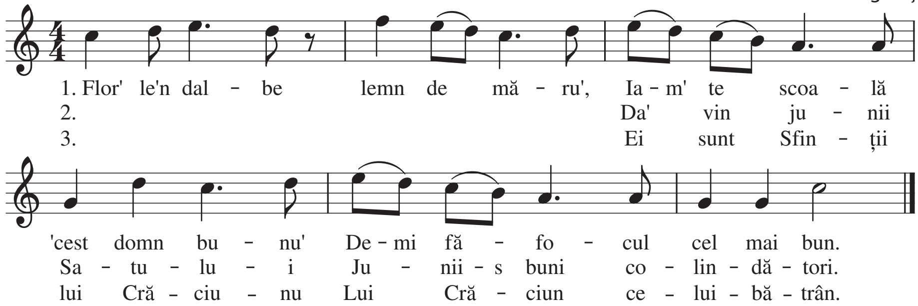
Exersează!

Intonează următoarele colinde:

Colindă de fereastră:

Flor'le'n dalbe lemn de măr

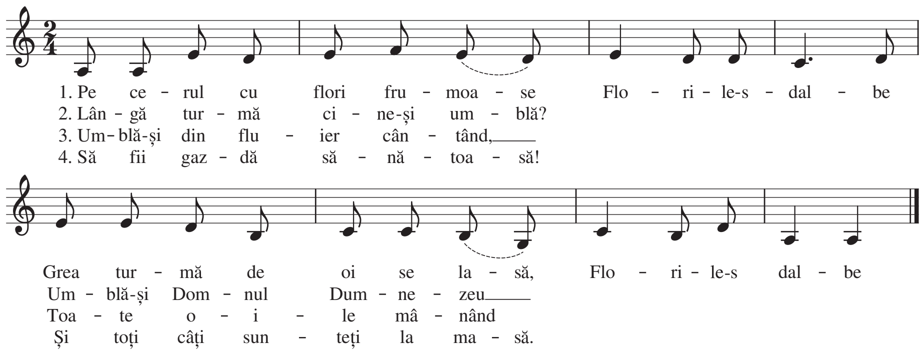
Moderato — Colind din Corbi – Făgăraș

Colindă în casă, la masă:

Pe cerul cu flori frumoase

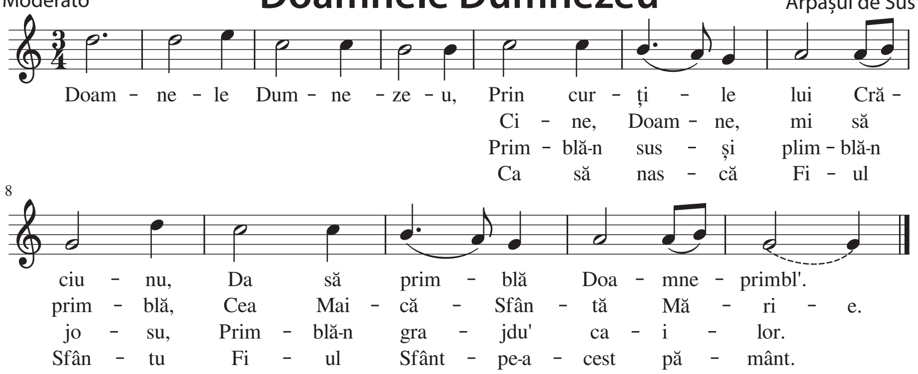
Allegretto — Colind din Transilvania

Colindul mare:

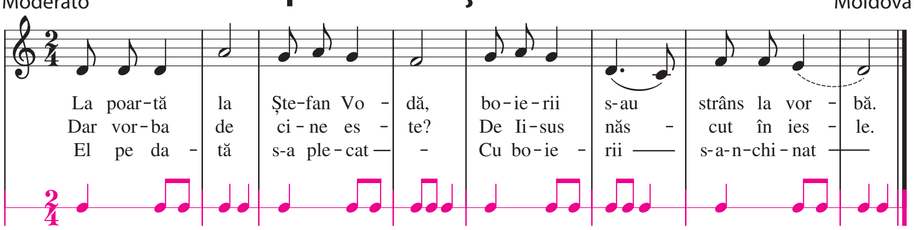
Doamnele Dumnezeu

Moderato — Arpașul de Sus

La poartă la Ștefan Vodă

Moderato — Moldova

Descoperă colindul care:

- începe cu interval de secundă;
- are la început două terțe;
- are în cuprins trei cvarte;
- începe cu două prime;
- se termină cu o cvartă;
- are combinația ritmică ♪ ♫;
- are o sincopă.

Știai că...?
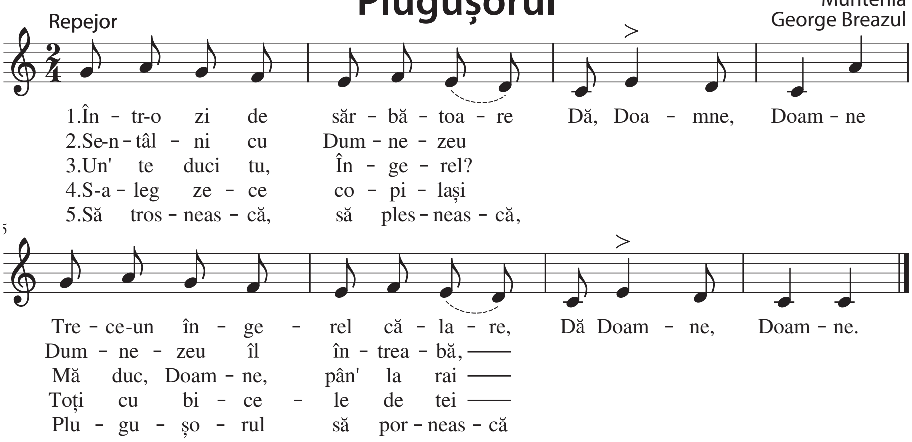
O parte din obiceiurile românești de Crăciun, precum colindatul de ceată bărbătească din 14 zone ale României, au fost incluse pe lista patrimoniului mondial imaterial UNESCO.

Plugușorul

Plugușorul este un obicei străvechi de urare pentru belșugul pământului, practicat în ajunul Anului Nou sau în ziua de Anul Nou. În trecut, în timp ce urau, flăcăii foloseau un plug adevărat cu care trăgeau o brazdă prin curtea gospodarului ca să-i crească mari semănăturile. Apoi aruncau în brazda proaspătă semințe de grâu, porumb, secară și ovăz. Se mai arunca grâul peste casă, ca să crească mare cât ea.

Plugușorul

Muntenia
George Breazul
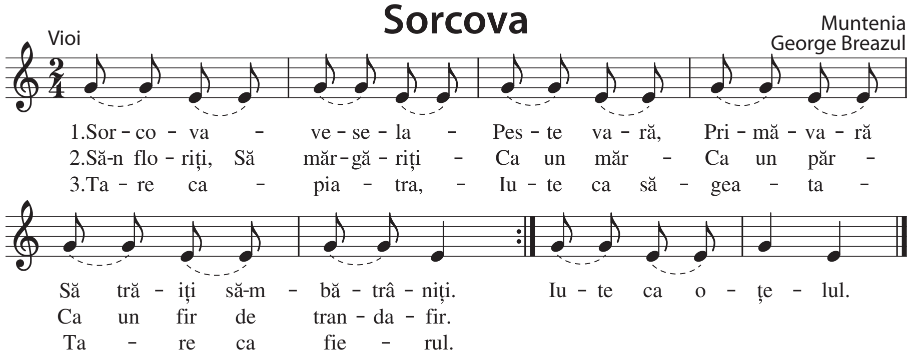

Sorcova

În Moldova și în Muntenia se obișnuiește să se meargă cu Sorcova în dimineața de Anul Nou. Copiii mai mici, în grup sau câte unul, purtând în mână o creangă împodobită, urează gazdelor un an cu sănătate și belșug.

Sorcova

Muntenia
George Breazul

Fenomene de versificație specifice folclorului pentru realizarea contopirii dintre muzică și poezie

Pentru păstrarea tiparului metric, atunci când terminația versului nu corespunde cu finalul rândului melodic, se folosesc:

1. completările de silabe – de obicei se adaugă vocala „u":

Prin curțile lui Crăciunu'
Colo josu' mai din josu'

2. dispariția unor silabe:

- în versuri care se repetă, după ce acestea au apărut mai întâi în forma completă:

Da' să primblă, / Doamne primbl'

- în interiorul versului:

Flor'le'n dalbe lemn de măru'
la'm te scoală cest domn bunu'

- Găsește și tu astfel de exemple în piesele studiate și scrie-le pe caiet.

Muzica în filme

- Vizionează filmul *Amintiri din copilărie*, realizat de Elisabeta Bostan în anul 1964. Urmărește cunoscuta scenă în care Nică merge cu uratul. Explică de ce crezi că grupul de colindători nu a fost primit. Scrie părerea ta pe caiet. Fă schimb de idei cu colegii tăi.

Știai că…?

Textul Sorcovei poate fi și astfel:
Sorcova, vesela,
Să trăiți, să-mbătrâniți,
Ca un măr, ca un păr
Ca un fir de trandafir.
Ca merii, ca perii,
În mijlocul verii;
Ca vița-de-vie
La Sfântă Mărie
Tare ca piatra,
Iute ca săgeata
Tare ca fierul
Iute ca oțelul.
Vacile lăptoase,
Oile lânoase,
Porcii unsuroși
Copii sănătoși
Câte cuie sunt pe casă
Atâția galbeni pe masă.
La anul și la mulți ani!
Să trăiți să ne dați bani.

Audiază!

- Ascultă pe internet colinde în interpretarea corului Madrigal „Marin Constantin".
- Completează pe caiet impresiile tale în urma audiției.

Tradiții de Anul Nou

Sorcova la noi

Există câteva legende despre apariția Sorcovei la noi. Una dintre ele vorbește despre Sfântul Vasile, care era un om bun. El s-a rugat de Dumnezeu să-i dea și lui o zi, iar Dumnezeu i-a dat cea dintâi zi a anului, Anul Nou. De bucurie, Sfântul Vasile a luat un clopoțel și a legat la toartă o crenguță de busuioc și s-a suit la Dumnezeu să-i ureze. Astfel, s-ar fi născut obiceiul sorcovitului.

În popor, se colinda cu o mlădiță înmugurită de măr, care se punea în apă în noaptea Sfântului Andrei (30 noiembrie) și care până în ziua de Sfântul Vasile (1 ianuarie) era înflorită. Așa se explică de ce în colindele românești se cântă, în plină iarnă, despre *florile dalbe-flori de măr* și despre *măruț-mărgăritar*. Cu sorcova se bătea de mai multe ori pe umărul unei persoane, ea jucând rolul unei baghete magice, înzestrate cu capacitatea de a transmite sănătate, tinerețe și bogăție celui sorcovit.

Alte obiceiuri de Anul Nou

De Anul Nou se taie o ceapă și se desface în 12 părți. Acestea se sărează și se pun pe o farfurioară. Se crede că fiecare felie de ceapă arată cum va fi luna respectivă a anului care începe: ploioasă sau secetoasă.

Există obiceiul ca anul să fie „dezlegat". Astfel, cete de flăcăi colindă ulițele satelor cu „Dezlegatul anului", pocnind din bice, cântând din buciume, mergând cu buhaiul și bătând în oale sau în tobe, pentru a speria și goni forțele malefice, seceta și dăunătorii, pentru tot anul.

În noaptea Anului Nou, în multe zone din țară, fetele numără nouă stele pe cer; dacă a noua stea este mai strălucitoare înseamnă că tânăra va avea un ursit voinic și frumos. Apoi, fata roagă steaua strălucitoare să-i aducă ursitul cât mai repede.

Se spune că așa cum este musafirul din prima zi a anului – bogat sau sărac – așa va fi și anul gazdei.

În Mehedinți, în Ajunul noului an, seara, vin părinții cu copiii la moașă, aducând plocon. Moașa se pregătește cu colaci împodobiți cu bănuți. Asistată de mamă, moașa trece prin colac copiii de până la un an, de trei ori, apoi se închină și-i ridică la grinda casei urându-le: „Bine-au venit nepoții! Ca la ziua de azi, la anul și la mulți ani! Să crească și să trăiască, cu norocul să se hrănească!". Obiceiul poartă numele de „Masa Moașei".

În unele sate, masa din prima zi a anului cel nou, masa de Sf. Vasile, are cele patru colțuri marcate sub acoperământ cu un ban, un cărbune, o oglindă și o bucată de mămăligă. Tinerii intră și-și aleg câte un colț; dacă un tânăr își alege banul – va fi bogat, dacă alege mămăliga – va avea belșug, dacă va alege oglinda – va fi frumos și sănătos, dacă alege colțul cu cărbunele – va fi urât și rău.

Tot de Sfântul Vasile, flăcăii dezleagă cununile cu descântecul: „Slobozim cășlegile/ Să mărităm fetele/ Umblați, feciori/ Să fie pețitori".

În noaptea de Anul Nou nu se doarme. Cine doarme acum va fi leneș tot anul.

Portofoliu

Pe o foaie A4, descrie un obicei de Anul Nou cunoscut în zona în care locuiești. Scrie dacă ai practicat acest obicei și care sunt impresiile tale. Prezintă colegilor descrierea ta.

Povestea unei capodopere

Ascultă lucrarea *Festum Hibernum (Sărbătoare de iarnă)* a compozitorului Alexandru Pașcanu și recunoaște melodiile unor colinde *(Cântecul caprei, Sorcova)*. Piesa a fost compusă în perioada comunistă când colindele erau interzise. De aceea, în lucrare nu apar cuvinte, compozitorul concentrând în muzica sa repertoriul sărbătorilor de iarnă. Scrie pe caiet titlurile colindelor recunoscute.

Tradiții și obiceiuri de Florii

Descoperă!

Paștele sau Învierea Domnului este cea mai importantă sărbătoare creștină, iar poporul nostru respectă tradițiile și obiceiurile moștenite din vechime. Cu o săptămână înainte de Paști, în Duminica Floriilor credincioșii se pregătesc pentru marea sărbătoare cu ramuri de salcie și așteaptă momentul când, după slujba religioasă, se vor cânta colinde. Credincioșii pun ramurile de salcie pe stupi pentru ca albinele să fie ferite de rău. Ramurile de salcie mai sunt agățate în pomii fructiferi pentru ca aceștia să rodească.

Colindele de Florii exprimă admirația pentru minunea învierii lui Lazăr de către Domnul Iisus. Cu acest prilej sunt sărbătoriți cei ce poartă nume de flori: Camelia, Florin, Narcisa, Violeta, Crina, Viorel etc.

- Ascultă pe varianta digitală colindele *O, minune* și *Astăzi la Florii*, apoi completează tabelul:

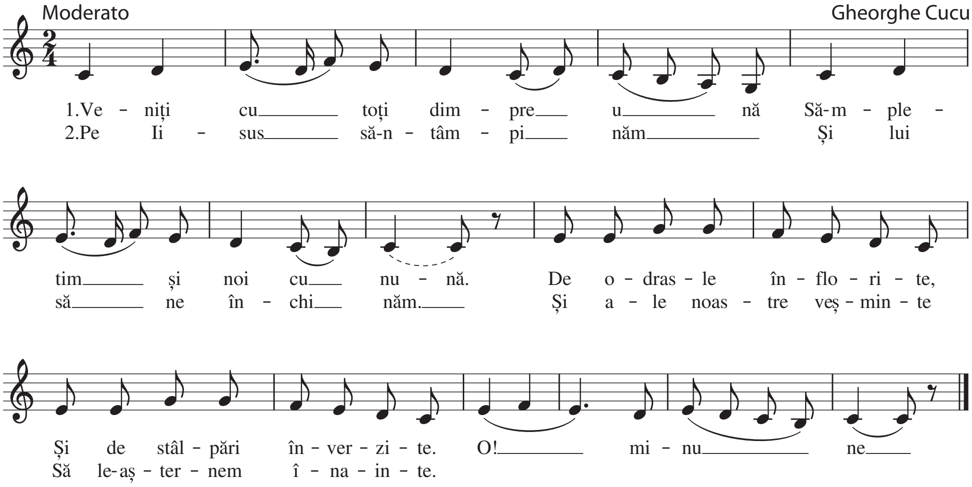
Prilejul cu care se cântă	Cui se adresează	Sentimente exprimate	Impresiile tale

- Intonează colindele de mai jos:

Veniți cu toți dimpreună

Moderato

Gheorghe Cucu
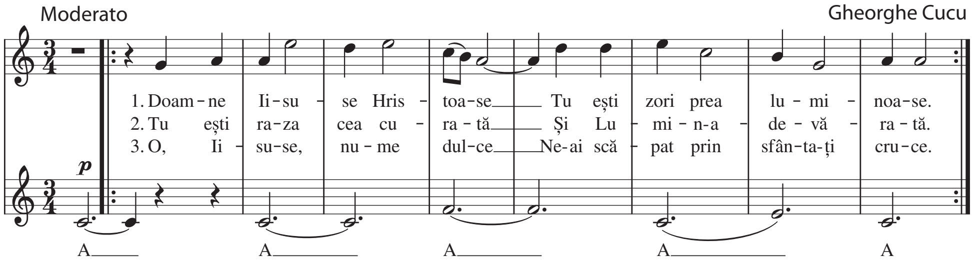

În muzica bisericească se folosește un acompaniament vocal constând în sunete grave prelungite pe o singură vocală, numit ison. Împărțiți-vă în două grupe și intonați piesa a doua cu ison.

Doamne Iisuse, Hristoase

Moderato

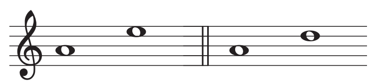
Gheorghe Cucu

Lucrăm împreună

Repetați pe grupe, separat, apoi în ansamblu. Înregistrați și utilizați filmarea pentru observarea aspectelor ce trebuie îmbunătățite.

Înainte de a învăța al doilea colind, repetă cu pianul intervalele care sunt mai dificil de intonat, apoi cântă-le singur(ă).

Verifică intonația, de fiecare dată, cu ajutorul pianului sau prin intermediul pianului virtual de pe mobil pentru a cânta corect intervalele.

Grupa A va fi formată din fete, iar grupa B va fi alcătuită din băieți care au vocile mai grave, potrivite cu înălțimile sunetelor de pe al doilea portativ. Isonul se ține în piano întrucât este un acompaniament ușor, lăsând să se audă grupa A care are partea solistică.

Dansuri populare

Dansul popular românesc se caracterizează printr-o bogăție de mișcări izvorâte din miile de jocuri existente, într-o mare varietate a stilurilor proprii fiecărei regiuni a țării.

Descoperă!

- Discută cu colegii tăi despre ce reprezintă imaginea alăturată și cu ce prilej are loc.
- Intonează cântecul *Trageți hora* (pag. 12) și tactează măsura.

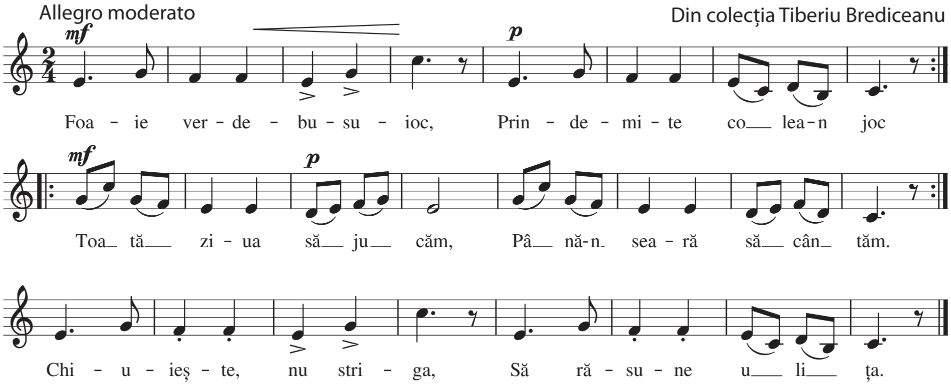
Exersează!

- Intonează cele două piese de mai jos și dirijează.

Horă din Banat

Allegro moderato

Din colecția Tiberiu Brediceanu

- Amintește-ți ce ai învățat la limba română despre ritmul poetic și analizează textul acestei hore.
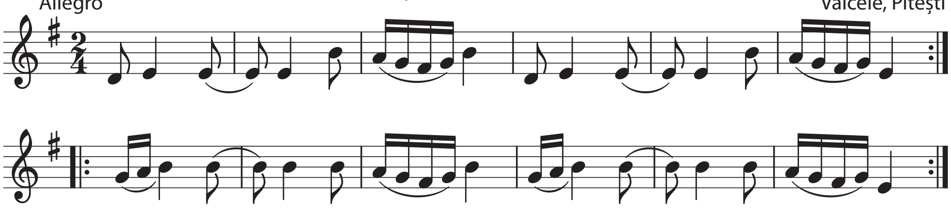
\\ – \\ – \\ – \\ – \\ – \\ – \\ – \\ –

Foa - ie ver - de bu - su - ioc, / Prin - de - mi - te co - lea-n joc. Ritm poetic trohaic

- Observă primul portativ din cântec și accentele din fiecare măsură. Vei constata că ritmul muzical este binar. Ritmul poetic corespunde ritmului muzical.

Brâul pe șase ca la Muscel

Allegro

Vâlcele, Pitești

Brâul este un dans românesc de virtuozitate, jucat mai ales de bărbați. Melodia instrumentală este însoțită de strigături. Brâul se dansează în semicerc sau în linie, cu brațele prinse de cingătoarea (brâul) vecinului. Caracterul vioi al acestui dans se datorează tempoului rapid, cu ritm variat, cu multe sincope. Denumirea *Brâul pe șase* vine de la fraza muzicală alcătuită din trei măsuri de două pătrimi (3 × 2 = 6, ca în exemplul de mai sus).

Reține!

Hora este cel mai vechi și mai răspândit dans popular românesc. Se joacă în toată țara de către femei și bărbați, în cerc mare, dansatorii ținându-se de mâini. Ocaziile la care se dansează sunt: hora de duminică, nunta, nedeia (petrecere pastorală organizată în fiecare sat la o dată fixă), diferite obiceiuri. Ritmul horei este binar, iar tempoul potrivit.

Știai că…?

Hora mare (bătrânească sau boierească) este o variantă mai nouă, cu ritm ternar, legănat. (vezi *Hora mare*, pag.19)

Audiază!

- Ascultă *Brâul* din piesele simfonice *Trei dansuri românești*, de Paul Constantinescu, în care vei recunoaște brâul ca la Muscel.
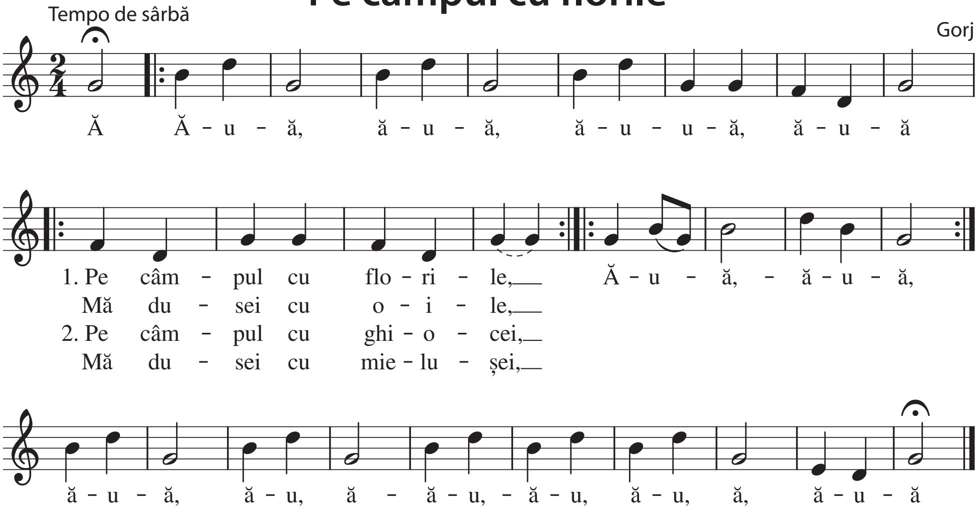
Sârba este un dans jucat de bărbați și femei, răspândit în toată țara. Are o mișcare rapidă și ritm binar. Dansatorii își țin mâinile pe umerii vecinilor și execută pași laterali în semicerc. Uneori se execută și figuri de virtuozitate. Această sârbă începe cu un fragment caracterizat prin modul special de emisie vocală din piept, reminiscență a unui obicei vechi numit hăulit.

Țărăneasca este un joc de grup, mixt (jucat de bărbați și de femei) din Moldova. Dansul se execută cu pași mărunți, presărați cu bătăi pe contratimp, îmbinați cu deplasări spre stânga și spre dreapta, înainte și înapoi. Mișcarea este vioaie și ritmul binar.

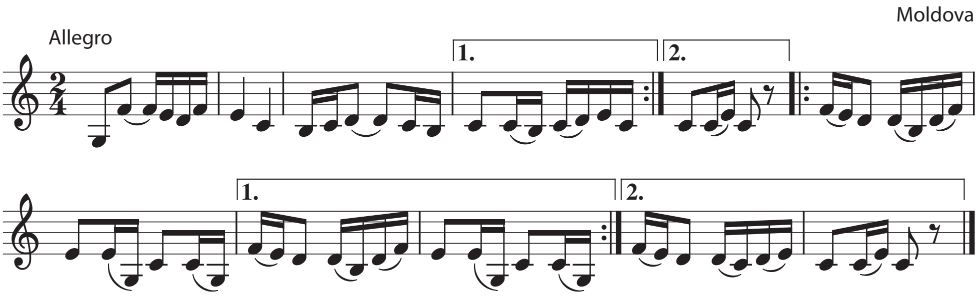
Învârtita este un joc de perechi din Ardeal. Uneori, un flăcău poate dansa cu două fete. Aceasta este o variantă din zona Aradului. Cântă la pian această piesă instrumentală. Digitația te va ajuta.

Măzărica este un joc de perechi din Banat. Uneori este însoțit de strigături cu nuanță satirică, așa cum sunt și versurile. Mișcarea este vioaie, măsura binară în care predomină formele ritmice cu durate inegale:

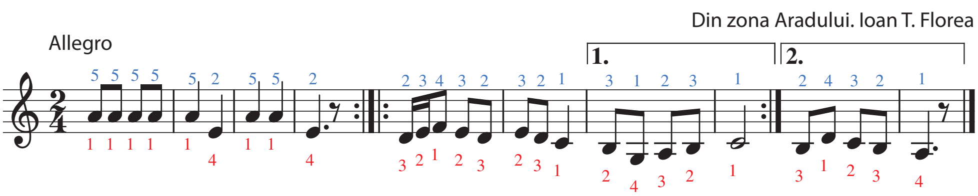
Pe câmpul cu florile
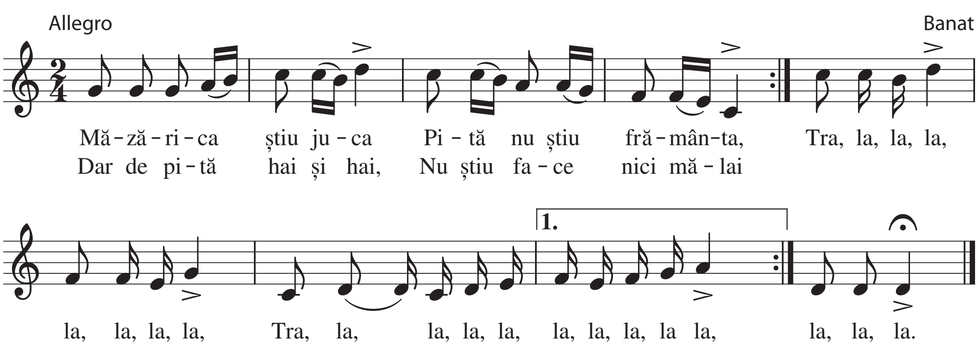

Țărăneasca

Învârtita

Măzărica

Călușul – unul dintre cele mai rapide dansuri din lume
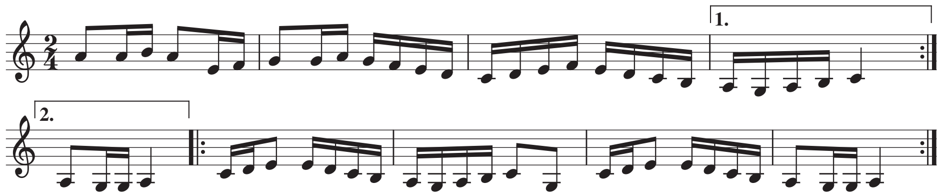

Călușul este considerat a fi unul dintre cele mai rapide și spectaculoase dansuri din lume. În anul 2005, a fost inclus de UNESCO în patrimoniul cultural imaterial al umanității. Călușul se practică de Rusalii. Este un ceremonial plin de ritm și de viață. Este un ritual prin care sunt invocate vindecarea și protecția. Originea dansului Călușul este străveche. Se crede că își are rădăcinile în ritualurile de fertilitate și că aduce fericire, noroc și sănătate în satele în care este practicat. Călușul cuprinde o serie de jocuri, cântece, strigături și dansuri, interpretate de grupuri de dansatori bărbați (călușari), în număr impar.

Călușul

Transilvania
Franz Joseph Sulzer

Vioi

Costumația

Călușarii au o îmbrăcăminte caracteristică: pălărie cu panglici, bastoane, ciucuri și zurgălăi la picioare, bete* așezate cruciș peste cămașă. Clopoțeii, nelipsiți, sunt purtați de călușari la picior, la brâu sau la gât, zgomotul lor alungând spiritele rele. Inelele, păftăluțele, cordelele, florile, fluturele întregesc echipamentul călușeresc. Costumul călușarilor îmbină două culori: albul – semnificând puritatea, castitatea, jocul și roșu (brâul, fundele, betele încrucișate pe piept) împotriva deochiului.

*bete: fâșii lungi și înguste de țesătură care se pun în cruce sau oblic peste cămașă.

Personajele

În cadrul cetei, se detașează personaje importante: *vătaful* – conducătorul călușarilor, el coordonează întregul ritual;

mutul – personaj considerat a avea puteri supranaturale de vindecare; în timpul ritualului nu are voie să vorbească; în schimb, poate să facă tot ce dorește pe durata dansului, să ia în derâdere călușarii care nu execută bine mișcările, să interacționeze cu spectatorii; uneori poartă mască; *stegarul* – cel care poartă steagul cetei de călușari.

Însemnele cetei

Steagul călușarilor este alcătuit dintr-o prăjină lungă de 4–5 m în vârful căreia se leagă o năframă albă sau roșie, câteva căpățâni de usturoi, un fir de pelin și câte un spic de grâu de fiecare jucător. Toate sunt legate cu un fir de ață roșie cu care s-a luat măsura (înălțimea) vătafului. În vârful prăjinii se pune o legătură care conține, printre altele, nouă buruieni vindecătoare: tei, usturoi, pelin, răsură (măceș), soc, nuc, busuioc, mușețel, alun. După confecționarea steagului, se sare peste el, apoi în fața lui se face jurământul.

Etapele ritualului

1. Alcătuirea cetei
2. Depunerea jurământului – se face la loc de taină, în pădure
3. Exersarea dansului
4. Desfășurarea dansului pentru vindecarea bolnavilor, pentru fertilitate și belșug
5. Dezlegarea călușului – ceata se destramă păstrând jurământul tăcerii până la următoarele Rusalii

Dansurile călușarilor

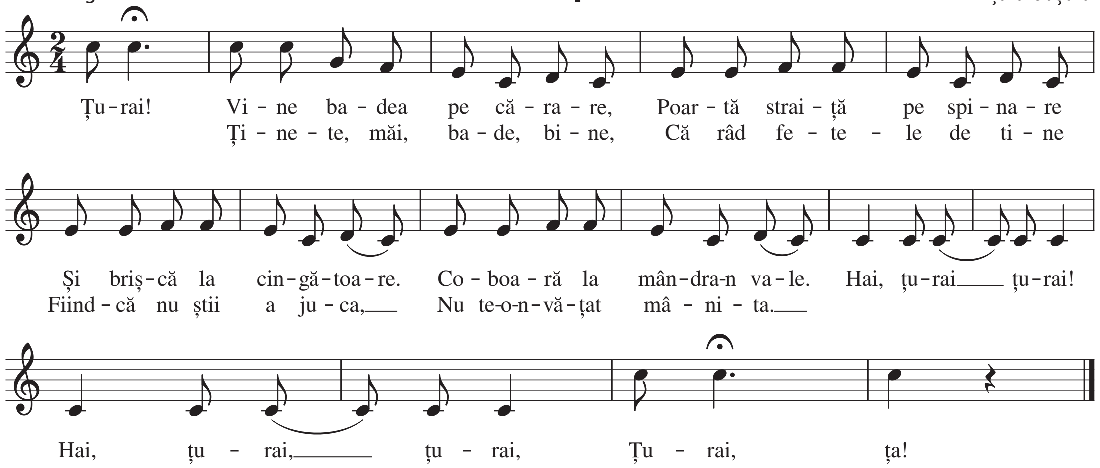
Călușarii execută în timpul jocului figuri de dans asociate calului: merg la pas, imită tropăitul, galopul și nechezatul calului, fac diferite figuri de acrobație care sugerează încălecarea (Săritul Călușului) sau potcovirea (Bătutul la tălpi), salturi spectaculoase, scene războinice în care mimează lupta cu bețele, jucatul copiilor în brațe sau săritul peste ei, pentru a le alunga bolile.

Jocul din Oaș este foarte vechi și specific zonei denumite Țara Oașului. Melodia este însoțită de „țipurituri”, adică strigături, are ritm binar, bazat pe optimi și este acompaniată cu o formulă sincopată. Este alcătuit din jocul fetelor, un joc bărbătesc (roata feciorilor), urmate de un joc de perechi. Ultimul se dansează cu mâinile pe umerii partenerului, cu pași mărunți care marchează sincopele.

Vine badea pe cărare

Allegretto

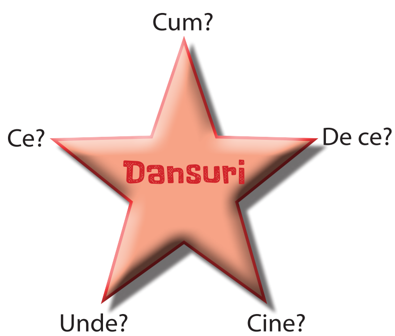
Țara Oașului

Intonează piesa cu bătăi din palme pe formula sincopată:

Învață să înveți
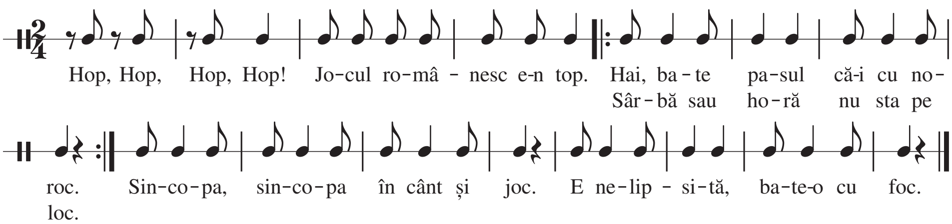
Explozia stelară te ajută să faci cât mai multe legături între informații. Trebuie să observi problema scrisă în mijlocul stelei, ale cărei soluții trebuie să le descoperi. Apoi formulează cât mai multe întrebări care au legătură cu aceasta. Cuvintele care desemnează începutul întrebărilor, scrise în colțurile stelelor, te vor ajuta.

Completează tabelul următor cu exemple din lecțiile învățate în această unitate.

Dansul	Hora	Brâul	Țărăneasca
Participanții			
Mișcarea			
Zona de răspândire			

Exerciții de declamație

Funcția socio-culturală a jocului

În afara rolului artistic pe care îl au piesele folclorice, acestea joacă un rol important în plan social reprezentând moduri în care membrii comunității interacționează:

- marchează creșterea/maturizarea: tinerii/copiii pot intra în horă sau în ceata de colindători la o anumită vârstă, uneori după trecerea unor probe (în cazul călușarilor);
- jocul reprezintă o întrunire a membrilor comunității care, prin dans, promovează bucuria vieții și bunăstarea comunității;
- jocul (hora) marchează trecerea de la starea de adolescent(ă) la cea a fetei bune de măritat/a flăcăului bun de însurat; aici, cei doi se cunosc și își mărturisesc dragostea prin dans;
- dansul marchează cele mai importante evenimente din viața comunității (nunți, logodne, botezuri, aniversări).

Portofoliu

Hora în artă

Scrie, pe o foaie de hârtie A4, motivele pentru care consideri că hora este prezentă în mai multe arte și însușirile horei care sunt scoase în evidență în lucrările prezentate. Menționează prin ce mijloace reușește fiecare artă să evidențieze caracteristicile horei. Pornește de la faptul că hora reprezintă cercul, formă ce redă perfecțiunea în artă. Dar și vibrațiile sunetului au aceeași formă. În jocul popular, cercul viu al dansatorilor este simbolul unirii. Scrie despre funcția socio-culturală a horei care este o expresie a sufletului românesc.

Literatură

Dimitrie Cantemir

„Ei nu joacă doi sau patru inși laolaltă, ca la frantuji și leși (polonezi), ci mai mulți roată sau într-un șir lung. Când se prind unul pe altul de mână și joacă roată, mergând de la dreapta spre stânga cu aceeași pași potriviți, atunci zic că joacă hora."

Descrierea Moldovei

Liviu Rebreanu

„Hora e în toi. De tropotele jucătorilor se hurduca pământul. Zecile de perechi bat Someșana cu atâta pasiune, că potcoavele flăcăilor scapără scântei, poalele fetelor se bolbocesc, iar colbul de pe jos se învâltorește, se așază în straturi groase pe fețele brăzdate de sudoare, luminate de oboseală și de mulțumire."
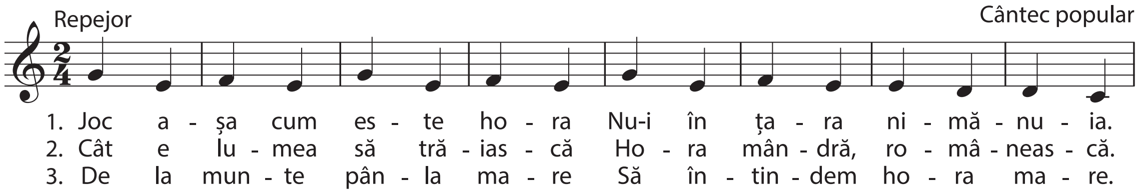
Ion

George Coșbuc

„Trei pași la stânga linișor
Și alți trei pași la dreapta lor:
Se prind de mâini
și se desprind
Se-adună-n cerc și iar se-ntind
Și bat pământul tropotind
În tact ușor."

Nunta Zamfirei

Joc așa cum este hora

Pictură

Hora de la Aninoasa, de Theodor Aman

Hora, de Nicolae Grigorescu

Muzica bisericească

Amintește-ți!

Amintește-ți ce ai învățat la istorie despre Imperiul Bizantin.

Strămoșii noștri, creștinați de Apostolul Andrei, au intrat din punct de vedere religios sub autoritatea Patriarhiei din Constantinopol, capitala Imperiului Bizantin. Muzica bizantină, practicată în această parte a lumii, își trage rădăcinile de aici.

Știai că...?

Fericirile sunt cele nouă îndemnuri ale Mântuitorului, din cuprinsul *Predicii de pe munte* rostite în Galileea. Aceste fericiri sunt îndemnuri prin care se împlinește legea în scopul desăvârșirii *spirituale*.

În Liturghia ortodoxă, *Fericirile* sunt cântate la ieșirea cu Sfânta Evanghelie.

Sfinte Dumnezeule este un imn care se mai numește *Trisaghion* sau „cântarea întreit sfântă" fiind închinată Sfintei Treimi.

Audiază!

- Ascultă pe internet *Fericirile* și *Sfinte Dumnezeule* prelucrate de Nicolae Lungu și *Bogății au sărăcit* de Ioan D. Chirescu.
- Scrie pe caiet nuanțele folosite în interpretarea pieselor și impresiile tale legate de muzica bisericească.

Reține!
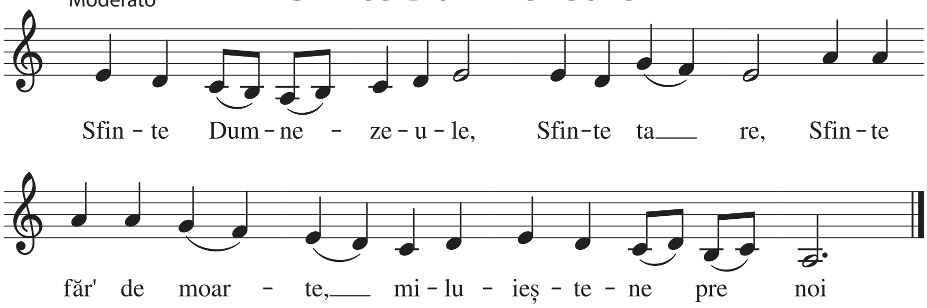
Cântarea bisericească este o rugăciune intonată pe un text biblic de laudă a lui Dumnezeu (psalm). De aceea, mai poartă și denumirea de *muzică psaltică*. Aceasta are următoarele caracteristici:

- se cântă pe o singură voce (este monodică) și nu se acompaniază instrumental;
- are o notație specifică, numită psaltică;
- textul este luat din Biblie sau din scrierile Sfinților Părinți;
- ritmul este neîncadrat în măsuri;
- melodia are la bază scări muzicale speciale, diferite de gamele majore sau minore, numite glasuri.

Cea mai importantă slujbă creștină ortodoxă este Sfânta Liturghie, care se săvârșește duminica dimineața sau în zilele marilor sărbători. În mănăstiri, Sfânta Liturghie se săvârșește în fiecare zi. Printre cele mai importante cântări comune Liturghiilor amintim: Antifonul I – *Binecuvântează, suflete al meu, pe Domnul, Fericirile, Sfinte Dumnezeule, Heruvicul* (imnul heruvimic sau cântecul îngerilor), Axionul (imn închinat Fecioarei Maria), Tatăl nostru.
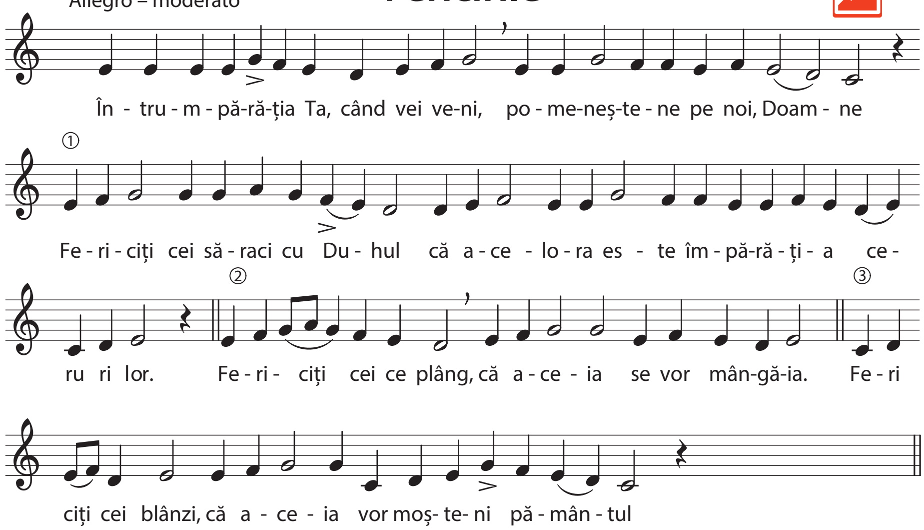
Sfinte Dumnezeule

Moderato

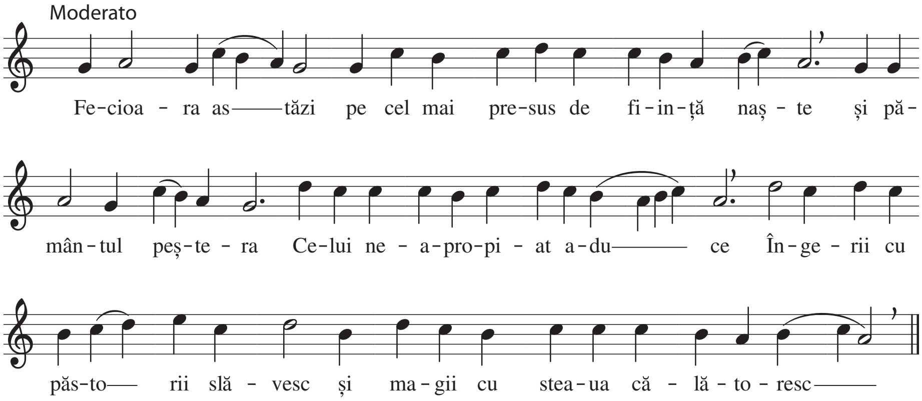

Fericirile

Allegro – moderato

Condacul* Nașterii Domnului

Audiază!

- Ascultă *Condacul Nașterii Domnului* – fragment din *Oratoriul bizantin* de Crăciun – și *Hristos se naște* de Paul Constantinescu, în interpretarea Coralei Bărbătești Ortodoxe *Te Deum Laudamus* (*Pre Tine, Doamne, Te lăudăm*).

Lucrăm împreună

- Discutați despre emoțiile și sentimentele transmise de cele două piese. Alegeți însușirile potrivite fiecăreia din lista de mai jos:

strălucire
măreție
optimism
iubire
bucuria de a trăi

armonie universală
optimism
încredere
recunoștință
sacrificiu

Din lumea muzicii!

Paul Constantinescu (1909–1963) a fost compozitor, violonist, profesor și dirijor, membru corespondent al Academiei Române. Întreaga sa creație s-a centrat pe valorificarea folclorului și a vechilor cântări bisericești psaltice, tradiționale. *Oratoriile* de Crăciun și de Paști, scrise de compozitor, sunt capodopere ale creației culte inspirate din muzica bizantină. A scris muzică simfonică, vocal-simfonică, vocală, corală și de film. Poemul coral *Miorița* și patru madrigale pe versuri de Mihai Eminescu sunt câteva piese reprezentative pentru creația sa.

- Împărțiți-vă în grupe de câte patru elevi și ascultați piesa psaltică *Condacul*, interpretată de grupul psaltic Tronos, apoi audiați varianta piesei prelucrată de Paul Constantinescu. Observați cele două piese și completați, pe o foaie de hârtie A4, rubricile tabelului de mai jos. Prezentați colegilor ideile notate și îmbunătățiți fișa cu observațiile prezentate de alte grupe.

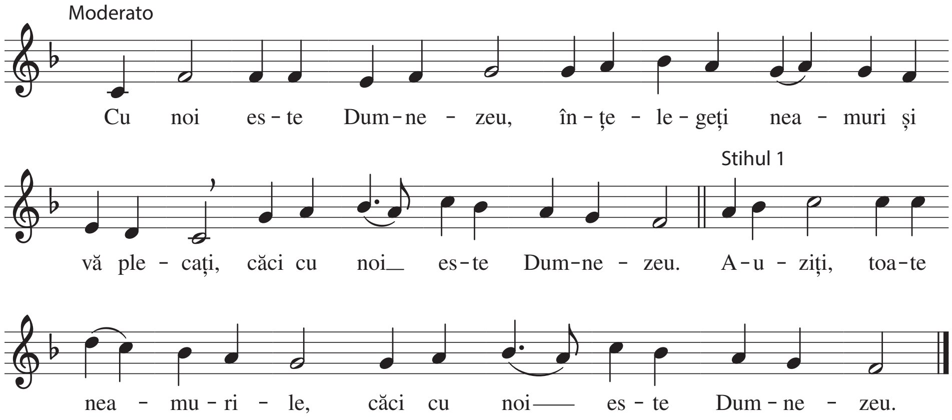
Piesa	Asemănări	Deosebiri	Impresiile voastre
Condacul psaltic			
Condacul de Paul Constantinescu			

- Observați că grupul psaltic folosește un acompaniament vocal, despre care ați învățat la pag. 46. Scrie pe caiet denumirea acestui acompaniament.
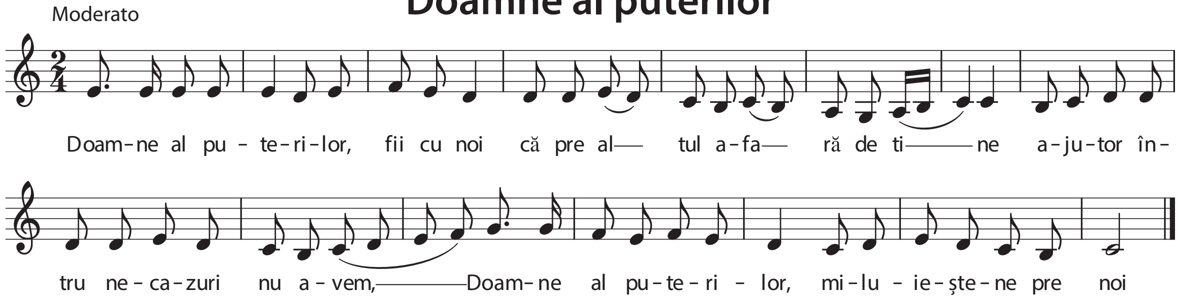
* *Condac* – cântec bisericesc scurt prin care se aduc laude unui sfânt.

La slujbele din perioada Postului Mare sau a Postului Sfintelor Paști se practică anumite cântări specifice. În Postul Mare se cântă *Cu noi este Dumnezeu* și *Doamne al puterilor*.

Cu noi este Dumnezeu

Doamne al puterilor
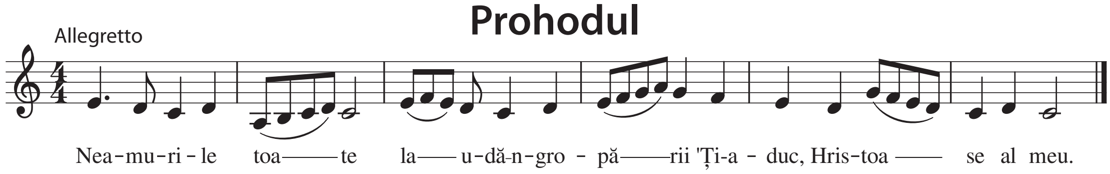

Ştiai că...?

Postul Paştelui durează 40 de zile, la care se adaugă Săptămâna Patimilor Mântuitorului. Este o perioadă de pregătire spirituală prin renunțarea la anumite alimente de origine animală şi reținerea de la fapte rele pentru a primi cu sufletul curat sărbătoarea Învierii Domnului.
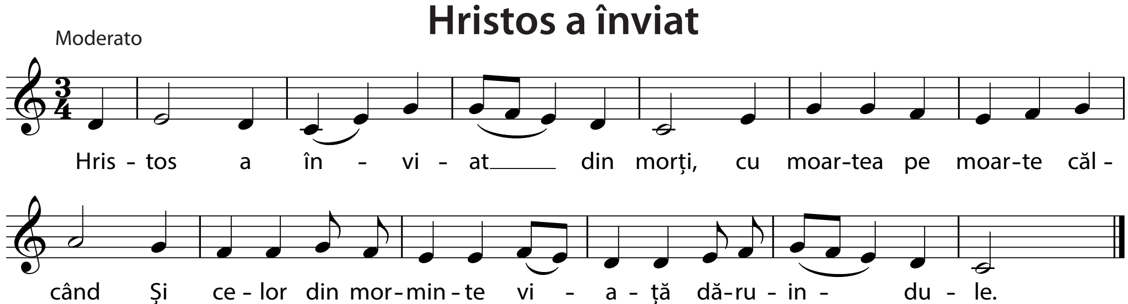
În săptămâna cuprinsă între Florii și Paști, denumită și Săptămâna Patimilor sau Săptămâna Mare, de duminică până vineri au loc slujbe religioase de seară numite denii. Vinerea Mare este ziua de doliu a creștinătății: atunci a fost răstignit Mântuitorul și are loc Denia Prohodului sau slujba înmormântării lui Iisus.

Prohodul

Momentul culminant al slujbei din noaptea Învierii este intonarea Troparului* Învierii – *Hristos a înviat*, cunoscut în diferite variante. *Hristos a înviat* se cântă până la Înălțarea Domnului, care are loc după 40 de zile de la Înviere.

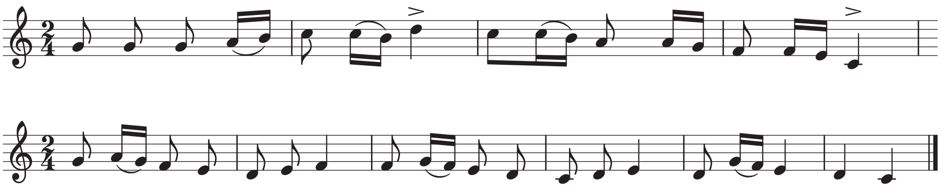
Hristos a înviat

* *Tropar* – scurtă cântare bisericească de laudă în cinstea unui sfânt sau a unui eveniment religios, diferită de la o sărbătoare la alta.

Recapitulare

- Recunoaște cântecele de mai jos, după durate și intervale, apoi intonează-le tactând măsura.

Proiect

Comori românești

Lucrăm împreună

- Împărțiți-vă pe grupe și alegeți-vă un domeniu care vă place.

Folcloriștii
Realizați un poster în care să prezentați alte tradiții și obiceiuri de iarnă din zona în care locuiți sau din alte zone geografice. Descrieți aceste obiceiuri. Adăugați fotografii.

Geografii
Realizați un poster în care să prezentați dansuri specifice zonei în care locuiți. Menționați numele și caracteristicile acestora. Prezentați melodia și pașii de dans.

Dansatorii
Realizați un poster în care să prezentați dansurile populare învățate, aducând informații suplimentare. Repetați pașii de dans și prezentați jocurile în fața colegilor.

Bizantinologii
Realizați un poster în care să prezentați momentele principale și cântările Sfintei Liturghii specifice zonei în care locuiți. Mergeți la biserică, documentați-vă și învățați aceste cântări. Prezentați-le colegilor.

- Realizați posterele și organizați o expoziție cu lucrările voastre.

Muzica în filme

- Vizionați filmul animat *Fluierașul fermecat*, urmărind coloana sonoră compusă de Radu Paladi. Piesele care alcătuiesc coloana sonoră sunt de inspirație populară. Ascultați-le și găsiți asemănări cu melodiile dansurilor populare învățate.

Experimente cu sunete

Cântă la… sticle primul portativ din cântecul „Pe câmpul cu florile" (pag. 48)!

Etape de lucru:

1. Ai nevoie de cinci sticle pe care să le umpli cu apă.
2. Ascultă sunetul **sol** redat de orgă. Umple o sticlă cu apă, atât cât e nevoie, pentru ca suflând pe buza sticlei să redea sunetul **sol**.
3. Umple treptat celelalte sticle cu apă din ce în ce mai multă, pentru a obține sunetele **si**, **re²**. Apoi umple celelalte sticle rămase cu apă din ce în ce mai puțină, pentru a obține sunetele **fa**, **re**. Pune etichete pe sticle cu sunetele pe care le reprezintă.

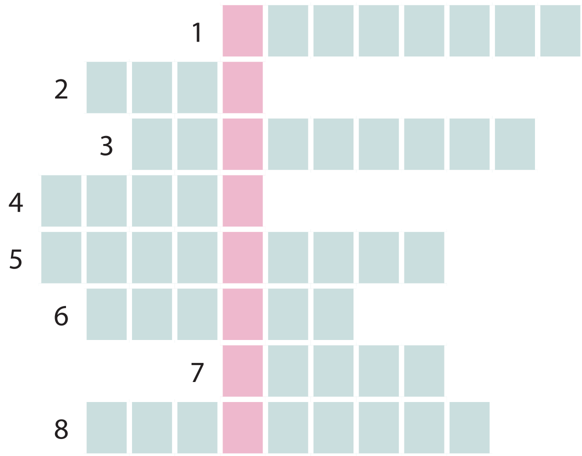

Descoperă!

Atunci când sufli, aerul din sticlă vibrează, creând sunete. În sticlele cu mai multă apă și mai puțin aer se produce un sunet mai înalt. Când este mai mult aer în sticle și mai puțină apă, se creează un sunet mai grav.

Evaluare

1. Completează pe caiet căsuțele cu literele corespunzătoare cuvintelor din definiții. Descoperă cuvântul scris pe verticală. *(8 x 2 p. = 16 puncte)*

1. Ansamblu coral înființat de dirijorul Marin Constantin.
2. Cel mai cunoscut joc popular românesc.
3. Muzica Imperiului Bizantin.
4. Dans cu o mișcare rapidă, răspândit în toată țara.
5. Cea mai importantă slujbă creștină ortodoxă.
6. Cântecul care însoțește colindătorii.
7. Dans și ritual pentru fertilitate și vindecare jucat de Rusalii.
8. Joc de perechi din Ardeal.

2. Copiază pe caiet tabelul de mai jos, apoi completează-l. *(3 x 2 p. = 6 puncte)*

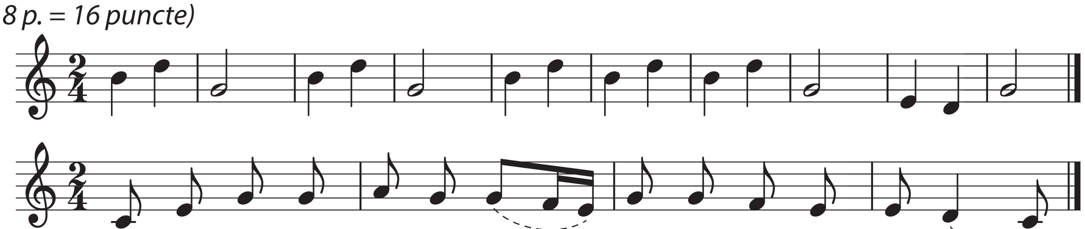
Dansul	Hora	Brâul	Țărăneasca
Participanții			
Mișcarea			
Zona de răspândire			

3. Descrie, în cinci enunțuri, pe caiet, unul dintre obiceiurile de iarnă învățate în această unitate. *(5 x 2 p. = 10 puncte)*

4. Măsurile din refrenul colindului *Sus, la poarta raiului*, sunt încurcate. Scrie-le pe caiet în ordinea corectă, după model. *(6 x 2 p. = 12 puncte)*

5. Recunoaște cântecele după duratele și intervalele de mai jos. Scrie pe caiet titlurile pieselor. *(2 x 8 p. = 16 puncte)*

6. Intonează un cântec care face parte din Sfânta Liturghie, învățat în această unitate. *(15 puncte)*

7. Cântă la un instrument cu clape un cântec învățat în această unitate. *(15 puncte)*

Punctaj maxim: 100 de puncte.
Se acordă 10 puncte din oficiu.

Unitatea 5

Elemente de limbaj muzical. Melodia

Asta vreau în rai... cuvintele să devină note muzicale și conversațiile să fie simfonii.

Tina Turner (n. 1939), cântăreață și compozitoare pop-rock americană, actriță și scriitoare

Într-o melodie, sunetele se înlănțuie alcătuind grupuri care se repetă, urcă sau coboară succesiv sau prin salturi. Atunci când compozitorii și-au îndreptat atenția spre cântecul popular, au fost uimiți de modul în care sună melodia. Aceasta nu se supunea regulilor cunoscute din muzica cultă, nici în ceea ce privește construcția melodiei, nici în privința gamelor utilizate. Unele melodii se bazau doar pe câteva sunete.

Cântecele învățate sunt construite folosind scări muzicale alcătuite din câteva sunete sau cuprinzând un grup mai mare de sunete.

- Care este mersul melodic al primei măsuri întregi din *Imnul Național al României*? Dar al ultimei măsuri?

- Din câte sunete este compusă o gamă?

- Din câte sunete este compusă melodia *Sorcovei*?
- Dar melodia *Plugușorului*?

Conținuturi

- **Moduri de 2–5 sunete**
- **Diezul, bemolul, becarul**
- **Structura gamelor majore**
- **Structura gamelor minore (natural, armonic, melodic)**
- **Arpegiul major și minor pe tonică**
- **Armura**
- **Tonalități cu o alterație constitutivă (Sol Major, mi minor, Fa Major, re minor)**
- **Elemente de contextualizare istorică și geografică a unor lucrări**
- **Elemente de tehnologie a informației**

Competențe vizate: 1.1; 1.2; 2.1;2.2; 3.1; 3.2

Moduri de 2-5 sunete

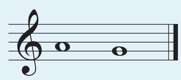
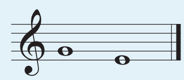
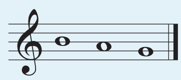
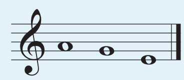
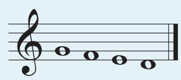
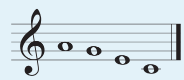
Descoperă!

- Intonează piesele *Sorcova* (pag. 44) și *Ardeleana* (pag. 26), apoi stabilește din câte sunete este compusă melodia fiecărui cântec și care sunt aceste sunete.

Reține!

Muzica populară a fost creată folosindu-se **sistemul modal** bazat pe scări muzicale cu un număr redus de sunete și moduri populare. După numărul de sunete componente extrase dintr-o melodie populară, scările muzicale sunt de mai multe feluri:

- Scări alcătuite dintr-un număr redus de sunete (2, 3 sau 4), numite **oligocordii** (*oligos* în limba greacă înseamnă „puțin” + *corde* – „coardă, sunet”), întâlnite, mai ales, în folclorul copiilor.
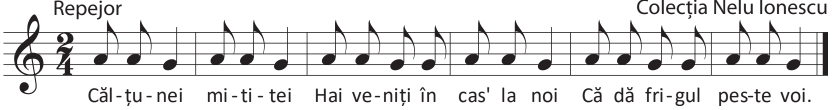
Scări oligocordice sau prepentacordice			
Cordii Succesiune treptată		Tonii Succesiune treptată și prin salt	
Bicordii – 2 sunete		Bitonii	
Tricordii – 3 sunete		Tritonii	
Tetracordii – 4 sunete		Tetratonii	

- Intonează cântecele de mai jos:

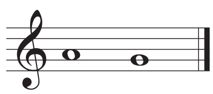
Bicordie: două sunete alăturate

Călțunei, mititei

Repejor — Colecția Nelu Ionescu
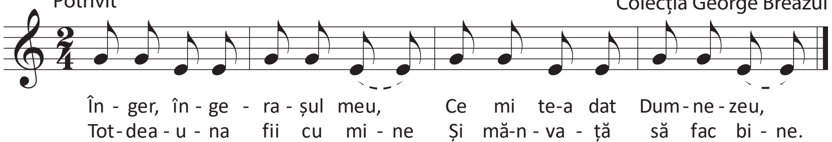

Scara extrasă din cântec

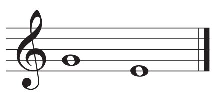
Bitonie: două sunete prin salt

Înger, îngerașul meu

Potrivit — Colecția George Breazul
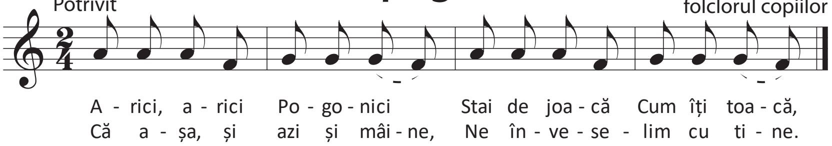

Scara extrasă din cântec

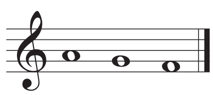
Tricordie: trei sunete alăturate

Arici pogonici

Potrivit — folclorul copiilor
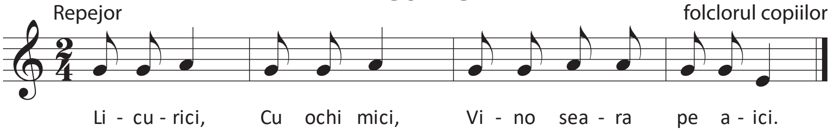

Scara extrasă din cântec

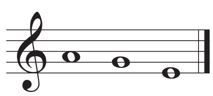
Tritonie: trei sunete în succesiune treptată și prin salt

Licurici

Repejor — folclorul copiilor

Scara extrasă din cântec
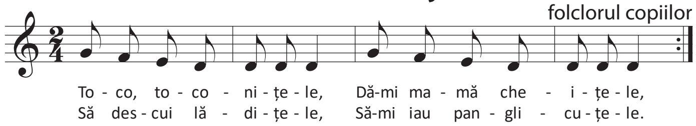

- Scări alcătuite din 5 sunete, numite **scări pentatonice** și **pentacordice**. Termenii provin tot din limba greacă: *pente* înseamnă „cinci”, *tonos* – „sunet”, iar *corde* – „coardă, sunet”.

Scara pentacordică are sunetele în succesiune treptată. *Scara pentatonică* are sunetele așezate în succesiune treptată și prin salt. Scările pentatonice sunt primele scări muzicale pe baza cărora oamenii au creat o teorie muzicală.

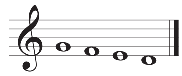
Tetracordie: patru sunete în succesiune treptată

Toco, toconițele

folclorul copiilor

Scara extrasă din cântec
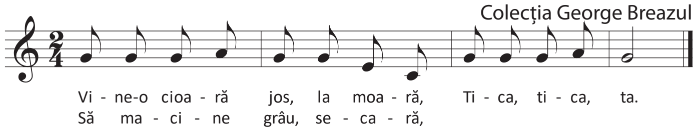

Scările de patru sunete în succesiune treptată și prin salt, numite tetratonii, răspund nevoii de diversitate necesară în creațiile copiilor.

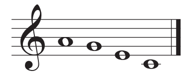
Tetratonie: patru sunete în succesiune treptată și prin salt.

La moară

Colecția George Breazul

Scara extrasă din cântec
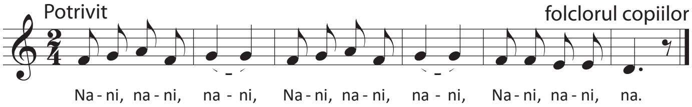

Scări formate din cinci sunete	
pentacordice – 5 sunete în succesiune treptată	pentatonice – 5 sunete în succesiune treptată și prin salt

Pentacordie

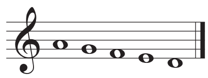
Nani, nani

Potrivit

folclorul copiilor

Scara extrasă din cântec
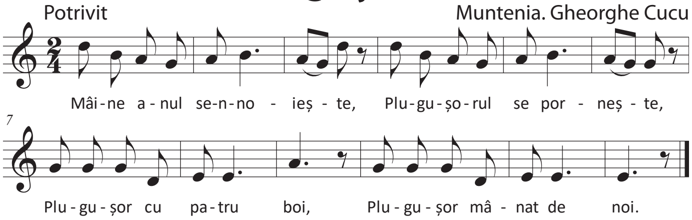

Pentatonie

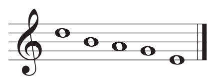
Plugușorul

Potrivit

Muntenia. Gheorghe Cucu

Scara extrasă din cântec

Intonează cântecele *Hora mare* (pag. 19), *Ca la Breaza* (pag. 23), *Land of the Silver Birch* (pag. 34) și stabilește scara muzicală folosită în fiecare melodie.

Știai că…?

Scara *pentatonică* este alcătuită din cinci trepte și stă la baza muzicii populare chineze, vietnameze și coreene.

Cele cinci note ale gamei pentatonice chineze sunt conectate cu teoria chineză a celor cinci elemente: pământ, apă, lemn, foc și aer.
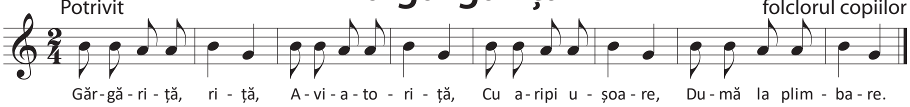
Exersează!

Scrie pe caiet scara muzicală a cântecelor de mai jos:

La gărgăriță

Potrivit

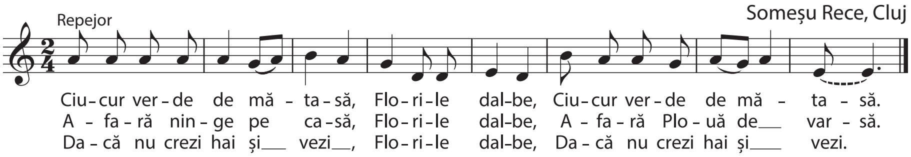
folclorul copiilor

Ciucur verde de mătasă

Repejor

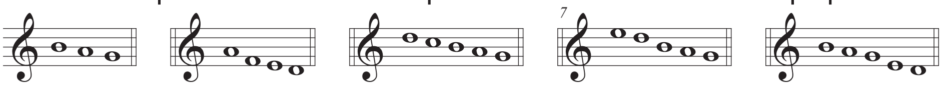
Someșu Rece, Cluj

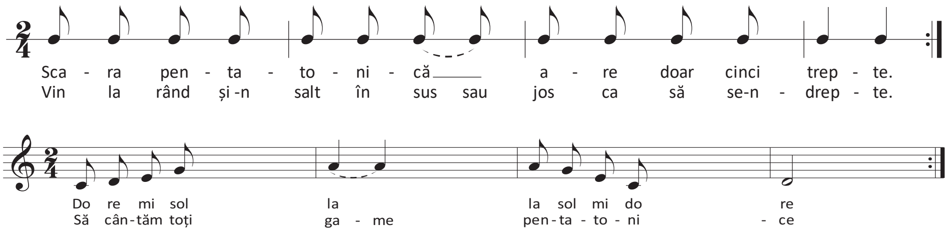
- Scrie pe caiet denumirea intervalelor care se formează pe treptele scării muzicale din care sunt alcătuite cele două cântece.
- Intonează pe note melodia cântecelor.
- Acompaniază-ți colegii cu tobița pe formula ritmică:

- Transcrie pe caiet numai scările pentatonice dintre cele aflate pe portativele de mai jos.

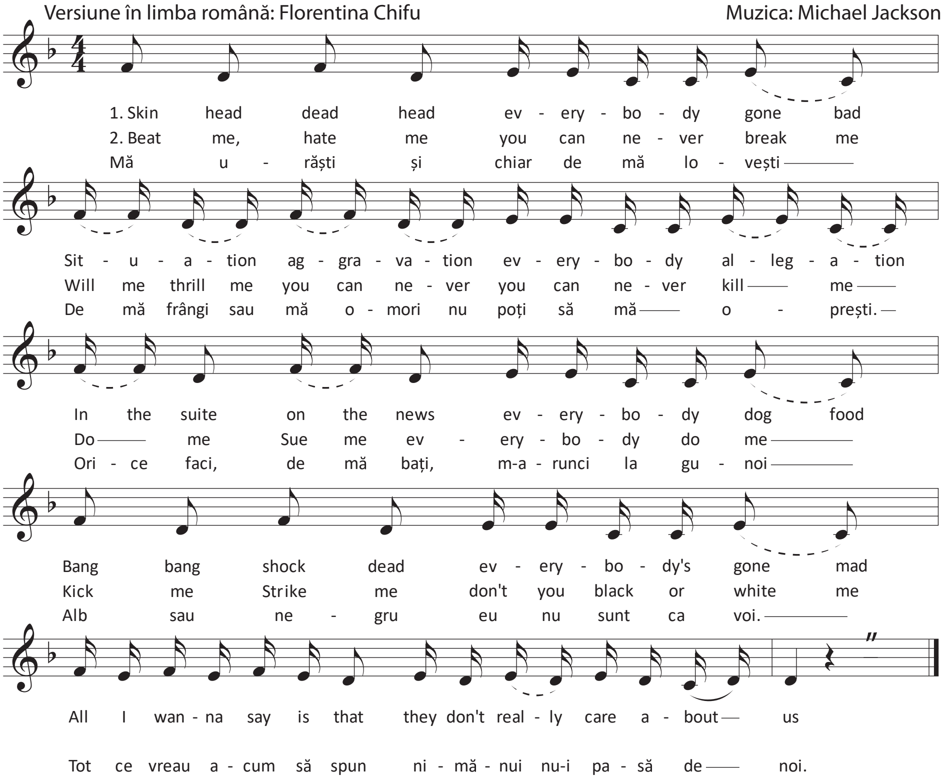
- Intonează următorul exercițiu de declamație care te va ajuta să reții mai ușor scara pentatonică.

- Descoperă scări modale în muzica pop-rock. Intonează pe note și pe cuvinte cântecele de mai jos. Scrie pe caiet scara muzicală corespunzătoare fiecărui cântec.

They Don't Really Care About Us

Versiune în limba română: Florentina Chifu — Muzica: Michael Jackson

Melodia cântecului se bazează pe o scară muzicală cu un număr redus de sunete așezate la interval de terță. Varietatea de combinații ritmice optime/șaisprezecime conferă dinamism și atractivitate melodiei. De altfel, finalul melodiei se simplifică, fiind o înlănțuire de secunde, iar textul: *They Don't Really Care About Us* (*Lor chiar nu le pasă de noi*) este concluzia întregului demers muzical-literar. Scara muzicală simplă permite textului să iasă în evidență prin curajul cu care prezintă problemele lumii în care trăim: violență, ură, nepăsare.
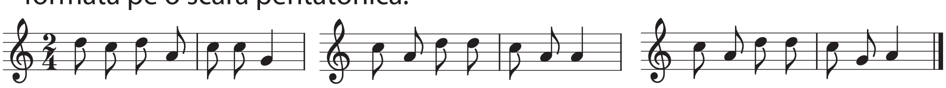
Discută cu colegul de bancă despre emoțiile și sentimentele transmise de piesă. Scrie pe caiet ce ți-a plăcut mai mult la această piesă. Alege din lista de mai jos:

• melodia simplă • textul plin de curaj • ritmul sprinten • combinațiile optimi/șaisprezecimi

Scrie și alte motive pentru care ți-a plăcut (sau nu) piesa.

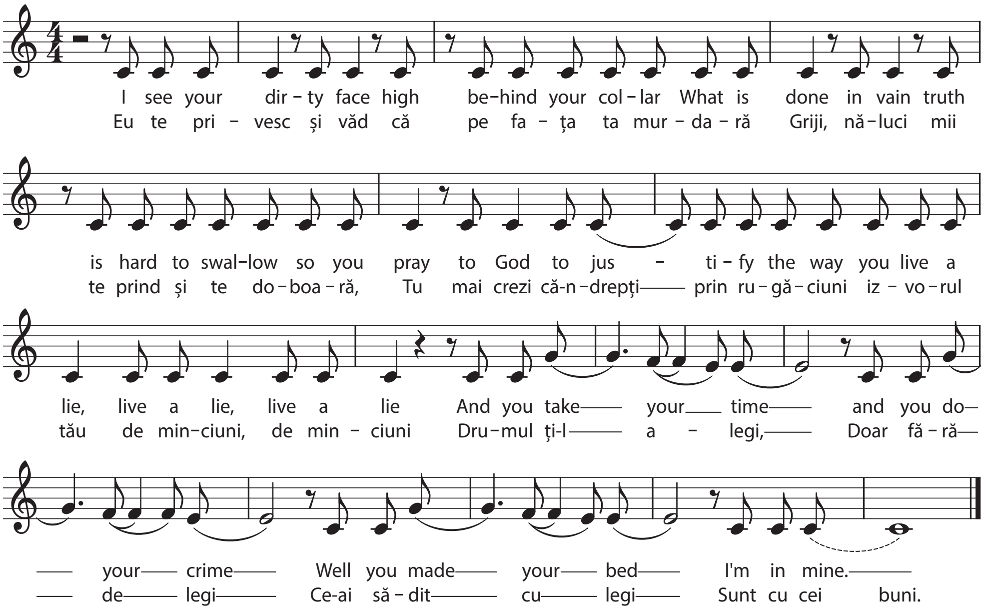
Fii creativ

Combină următoarele fragmente muzicale pentru a obține o melodie formată pe o scară pentatonică.

Let It Rock

Versiune în limba română: Florentina Chifu Muzica: Kevin Rudolf

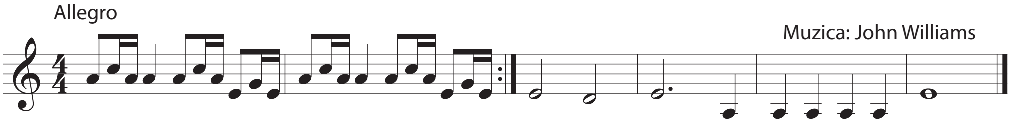

- Intonează pe note și pe cuvinte piesa de mai jos. Scrie pe caiet scara muzicală pe care este compusă. Explică de ce crezi că melodia este compusă dintr-o înlănțuire de intervale de primă care se întinde pe două portative și jumătate.
- Analizează legătura dintre text și melodie în piesa *Let It Rock*, după modelul de la pagina 60 (corespunzător piesei *They Don't Really Care About Us*).
- Intonează *Rey's Theme*, un fragment din coloana sonoră a filmului *Star Wars*: *The Force Awakens* (*Războiul Stelelor: Trezirea Forței*) și descoperă scara modală folosită.

Rey's Theme

(*from Star Wars. The Force Awakens*)

Allegro Muzica: John Williams

Muzica în filme

- Ascultă coloana sonoră a seriei de filme științifico-fantastice *Star Wars* concepută de George Lucas. Primul film din serie a fost difuzat la 25 mai 1977, de studiourile *20th Century Fox*, și a devenit un fenomen de cultură populară, răspândit în lumea întreagă. Seria *Star Wars* a dat naștere altor mijloace ale mass-mediei: jocuri video și benzi desenate. Jocurile video păstrează muzica filmului.
- Transcrie tabelul pe caiet și completează rubricile cu datele din cântec.

Cântecul	Numărul de sunete folosite	Succesiunea sunetelor (treptată/ prin salt)	Numărul de tonuri/ semitonuri	Scara modală utilizată	Impresii
They Don't Really Care About Us					
Let It Rock					
Rey's Theme					

Diezul și becarul
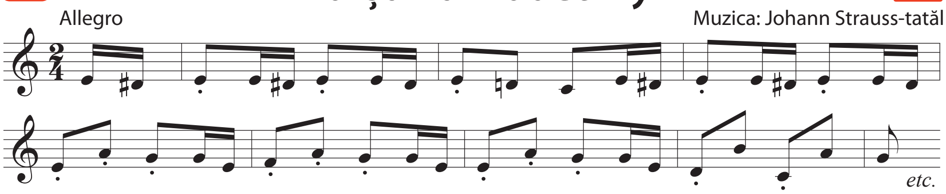
Descoperă!

Modificarea înălțimii sunetelor muzicale se notează prin semne grafice denumite *alterații* sau *semne de alterație*.

Audiază!

- Ascultă piesa *Marșul lui Radetzky* de Johann Strauss-tatăl. Urmărește pe partitură înlănțuirea sunetelor, înălțimile acestora și răspunde la întrebări.

Marșul lui Radetzky

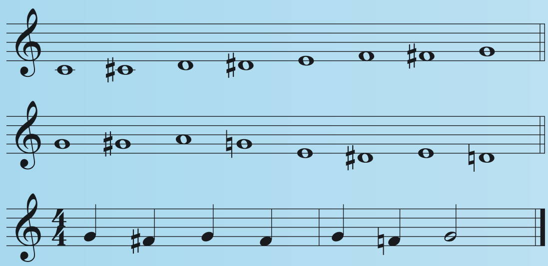
- Ce semn, pe care îl cunoști de pe tastatura telefonului, observi pus înaintea sunetului **re**?
- Cum se aude **re ♯** față de **re nealterat**?
- Ce semn s-a pus pentru a readuce sunetul **re** la înălțimea obișnuită?
- Ce interval se formează prin adăugarea diezului? Dar prin adăugarea becarului?

Reține!

Diezul (♯) este semnul muzical care modifică înălțimea sunetului, urcând-o cu un semiton.

Becarul (♮) este semnul muzical care anulează efectul diezului. Diezul și becarul se scriu pe linia sau pe spațiul portativului, înaintea notei care desemnează sunetul a cărui înălțime este modificată.
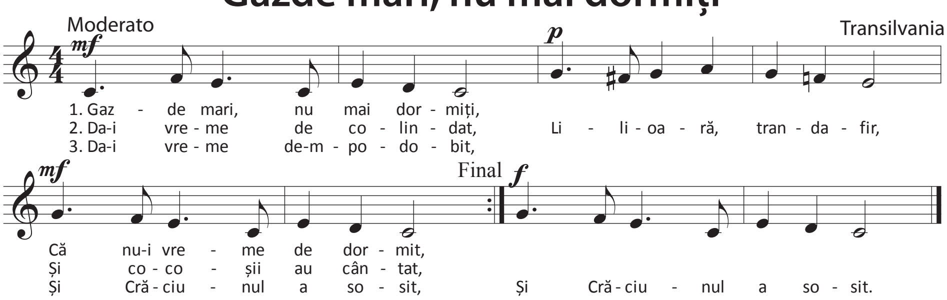
Efectul diezului asupra notei în dreptul căreia este pus se limitează la o singură măsură. Becarul din măsura următoare este considerat alterație de precauție.

Exersează!

- Intonează cântecul de mai jos.

Gazde mari, nu mai dormiți

Știai că...?

Semnului ♯ i se spune *pound key*. Apare pe orice tastatură de telefon și e tasta care dă comanda sistemului de operare. E ca un *enter*. Mai poate fi folosit ca o prescurtare a cuvântului *number*, fiind mult mai ușor să scrii Mambo♯5 decât Mambo number 5.

Povestea unei capodopere

Marșul lui Radetzky a fost compus de Johann Strauss-tatăl cu ocazia sărbătoririi generalului Radetzky căruia i se datorează victoria armatei austriece asupra italienilor la Custozza, în anul 1848. Datorită ritmului energic, specific marșului, această piesă a devenit pentru austrieci un al doilea imn național.

Scrie pe caiet impresiile tale după audierea acestei piese.

Bemolul și becarul

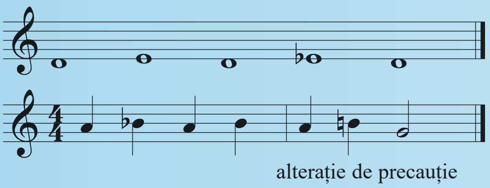
Descoperă!

În muzică, pe lângă diez, care urcă înălțimea sunetelor, există și *bemolul* – semnul care coboară înălțimea sunetelor. Modificarea înălțimii sunetelor se notează prin semne grafice numite *alterații*.

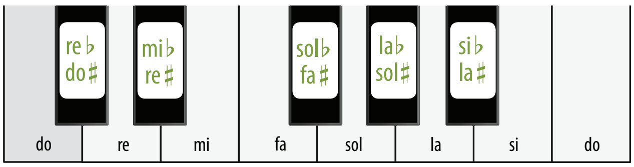
Ascultă pe internet piesa *Pe deal pe la Cornățel*, interpretată de artista Maria Tănase, și observă efectul bemolului asupra sunetelor alterate (vezi partitura de mai jos).

Reține!

Bemolul (♭) este semnul muzical care modifică înălțimea sunetului în dreptul căruia este scris, coborând-o cu un semiton. Scrierea bemolului respectă aceleași reguli ca scrierea diezului. Efectul bemolului este anulat prin folosirea *becarului* (♮).

Iată cum sunt reprezentați bemolii și diezii pe claviatura pianului.
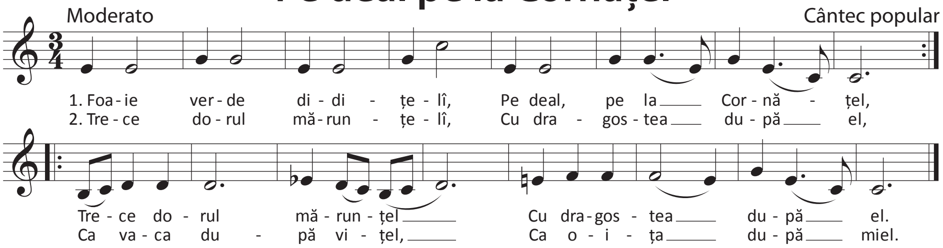

Știai că...?

Fiecare dintre clapele negre ale pianului redă două sunete: **re**♭ este identic cu **do**♯

Exersează!

- Intonează piesa audiată pe note și pe cuvinte.
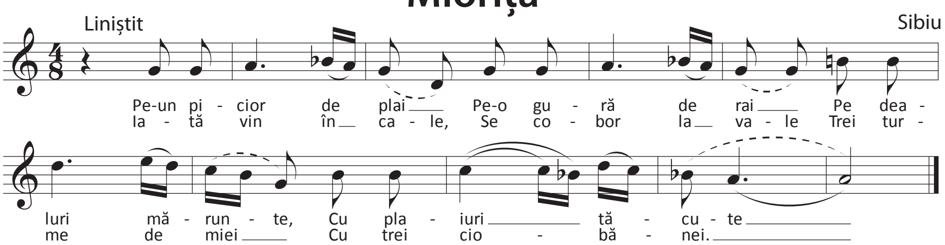
Pe deal pe la Cornățel

Audiază!

- Ascultă pe internet piesa *Miorița*, de Paul Constantinescu, și urmărește folosirea semnelor de alterație.

Miorița

Povestea unei capodopere

Poemul coral *Miorița*, compus de Paul Constantinescu, se bazează pe trei melodii ale cunoscutei balade și pe textul cules de Vasile Alecsandri. În locul pasajelor recitate din baladă, numite în popor „băsmite", compozitorul alternează cele trei versuri melodice reprezentând melodii din diferite zone geografice. Melodia redată mai sus este din Rășinari, fiind alcătuită din patru rânduri melodice, dintre care primul se repetă.

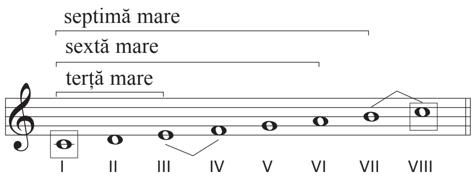
Structura gamelor majore

Amintește-ți!

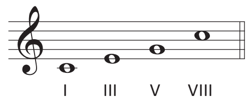
Intonează gama **Do Major** și răspunde la întrebări:

- Câte sunete muzicale se găsesc într-o gamă?
- Ce interval învățat corespunde unei game?
- Unde se află semitonurile în gama **Do Major**?
- Cum se numește sunetul cu care începe și se termină gama?

Gama **Do Major**

Arpegiul

Structura gamelor majore (TTSTTTST)

Semitonuri	Intervale caracteristice
Între treptele III–IV, VII–VIII	Terță mare – între treptele I–III Sextă mare – între treptele I–VI Septimă mare – între treptele I–VII

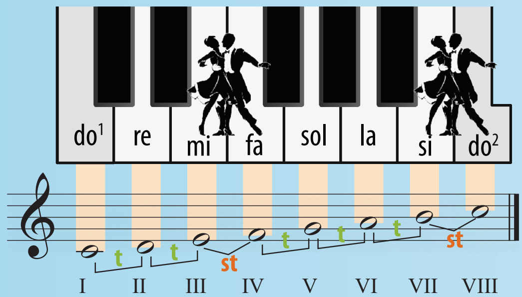
Reține!

Tonalitatea este un sistem de organizare muzicală alcătuit din sunete muzicale de diferite înălțimi, între care există relații de subordonare, cel mai important sunet al sistemului fiind *tonica*.

Tonalitatea poate fi reprezentată schematic prin gamă.

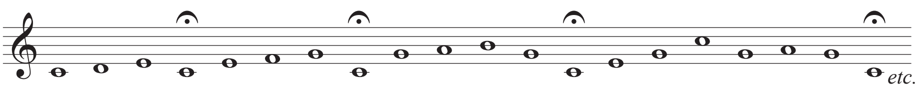
Succesiunea treptată, ascendentă sau descendentă a opt sunete muzicale așezate în ordinea înălțimii în cadrul unei octave formează o **gamă**. Primul și ultimul sunet al gamei îl reprezintă tonica. Sunetele gamei se numesc *trepte* și se numerotează de jos în sus.

Arpegiul este o succesiune de patru sunete muzicale care reprezintă treptele I, III, V, VIII ale gamei. Gama care are treapta a III-a la interval de terță mare, treapta a VI-a la interval de sextă mare și treapta a VII-a la interval de septimă mare față de treapta I se numește *gamă majoră*.
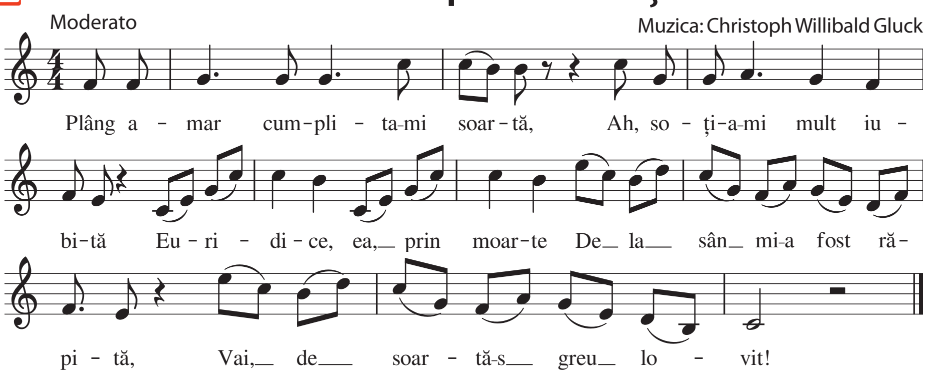

Exersează!

Cântă în dialog cu clasa. Tu vei cânta un grup de sunete din gama **Do Major**, iar colegii vor răspunde de fiecare dată cu tonica.

Intonează cântecul de mai jos.

Aria lui Orfeu din opera *Orfeu și Euridice*

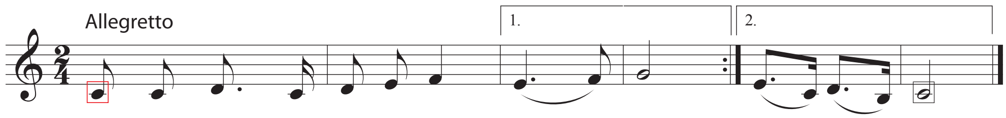

Povestea unei capodopere

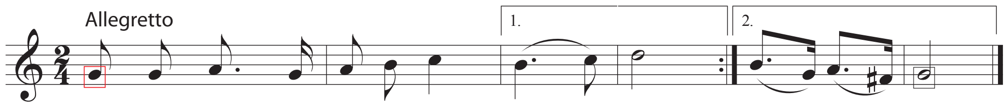
Despre Orfeu, legendarul muzician trac, fiu al muzei Calliope și al zeului Apollo, grecii credeau că era cel care a dăruit oamenilor muzica. Fragmentul redat mai sus prezintă durerea sfâșietoare a lui Orfeu, pricinuită de moartea tinerei sale soții, Euridice, care este mușcată de un șarpe veninos. Înfruntând împărăția morții pe care o străbate cu puterea neasemuită a lirei sale, a iubirii și a muzicii care fermeca nu numai creaturile vii, ci și pietrele, Orfeu coboară în infern și își salvează, după multe încercări, soția iubită. Compozitorul german Christoph Willibald Gluck reformează opera prin exprimarea veridică a situațiilor dramatice.

Intonează pe note fragmentul de mai jos:

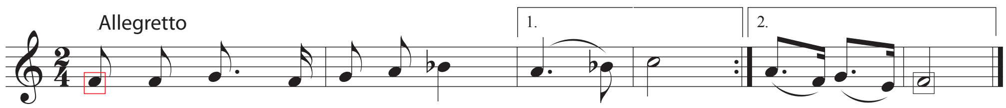
Pe cărare sub un brad

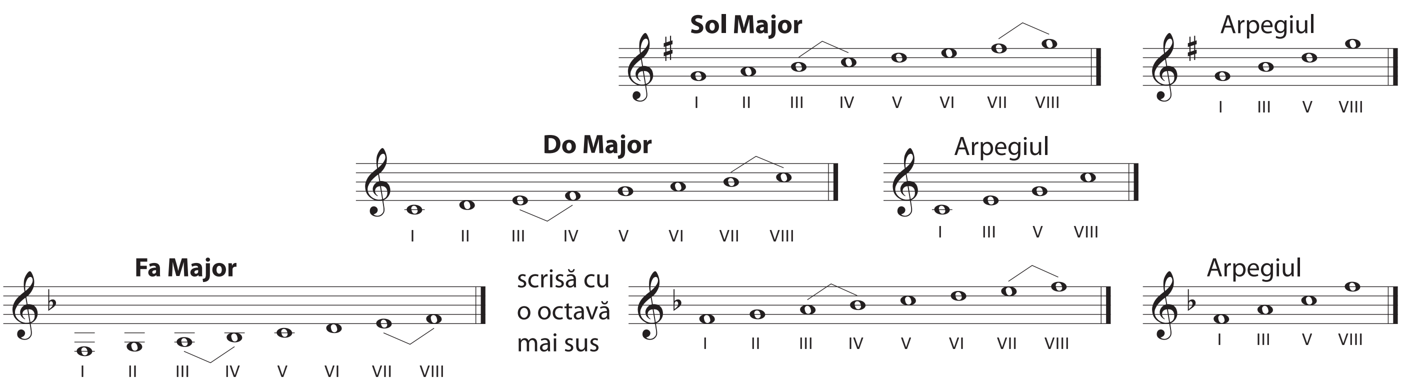
Pornind de la structura gamei **Do Major**, urcă o cvintă și intonează același cântec pornind de la **sol**. Vei observa că, pentru a realiza semitonul între treptele VII–VIII, trebuie să alterezi cu diez sunetul **fa**.

De data aceasta, cobori o cvintă și intonezi același cântec. Poți scrie gama obținută și cu o octavă mai sus. Vei observa că, pentru a avea semiton între treptele III–IV, va trebui să alterezi cu bemol sunetul **si**, adică treapta IV.

Astfel, ai descoperit încă două tonalități majore: **Sol Major** și **Fa Major**. Alterația pe care ai folosit-o pentru fiecare exemplu face parte din structura tonalității și va fi notată pe portativ după **cheia sol**, constituind armura. Aceste alterații au efect asupra tuturor notelor cu aceeași denumire (în toate octavele).

Exersează!

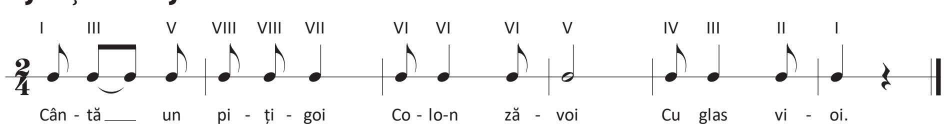
Transcrie pe caiet fragmentele cu arpegii din cântecele: *Do You Want to Build a Snowman* (pag. 37), *Aria Reginei Nopții* (pag. 21) și *Horă din Banat* (pag. 47).

Știai că...?

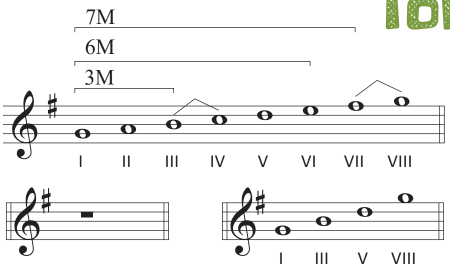
Gamele **Do Major** și **la minor** natural sunt singurele care sunt alcătuite numai din sunete naturale (adică nu au armură).

Fii creativ
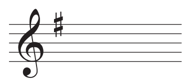
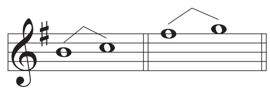
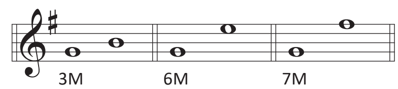
Scrie pe portativ, pe caiet, notele corespunzătoare treptelor indicate prin cifre în cele trei tonalități învățate: **Do Major**, **Sol Major** și **Fa Major**.

Tonalitatea Sol Major

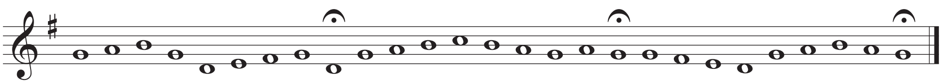

Gama Sol Major

Armura	Semitonuri	Intervale
		

Exersează!
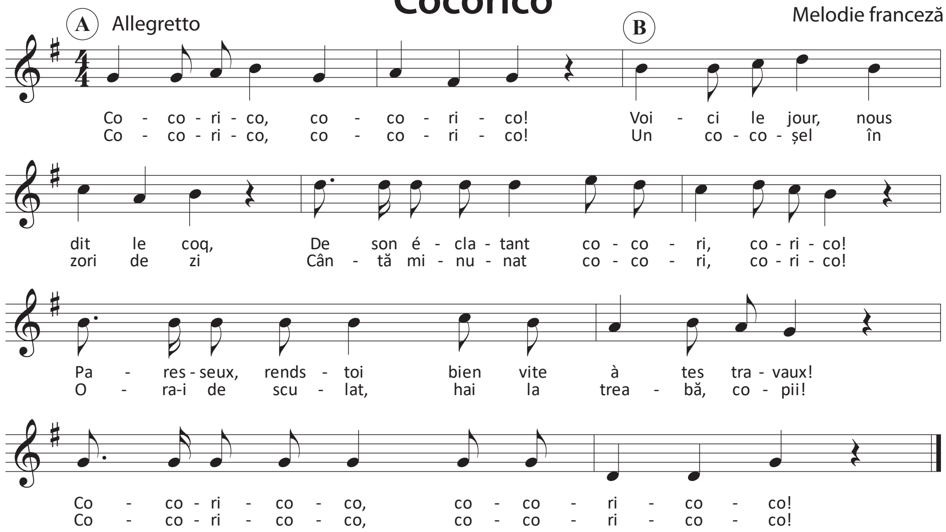
- Intonează exercițiul de mai jos:

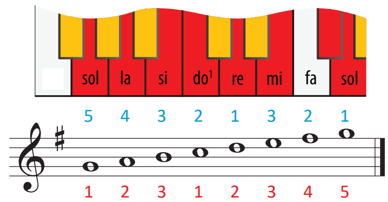
- Intonează cântecul de mai jos, pe note și pe cuvinte, apoi marchează tonica cu o bătaie ușoară în bancă.

Cocorico

Melodie franceză

- Cântă la pian gama **Sol Major** folosind digitația notată pe portativ.

Lucrăm împreună

- Împărțiți-vă în două grupe și intonați în canon acest cântec.

Știai că...?
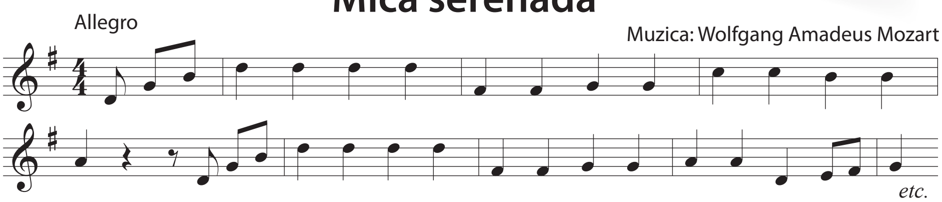
Tonalitatea Sol Major are o sonoritate luminoasă, optimistă. Compozitori precum J.S. Bach, W.A. Mozart, F. Schubert au ales-o pentru lucrările lor.

Audiază!

Ascultă un fragment din *Mica serenadă* (partea a IV-a) de Wolfgang Amadeus Mozart, urmărește partitura și marchează cu o bătaie din palme de fiecare dată nota alterată: **fa♯**.
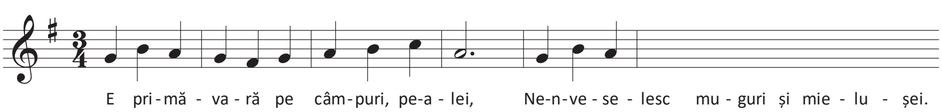
Mica serenadă

Muzica: Wolfgang Amadeus Mozart

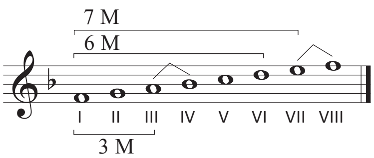

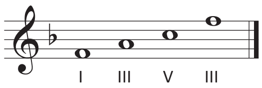
Fii creativ

Continuă fragmentul alăturat în tonalitatea **Sol Major**. Intonează melodia obținută.

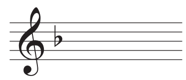
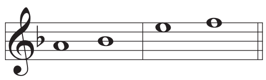
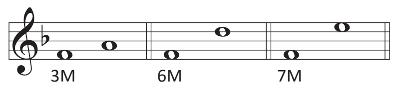

Tonalitatea Fa Major

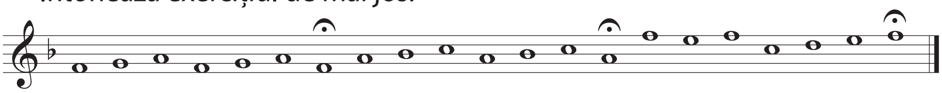

Gama Fa Major

Armura	Semitonuri	Intervale
		

Exersează!

- Intonează exercițiul de mai jos:
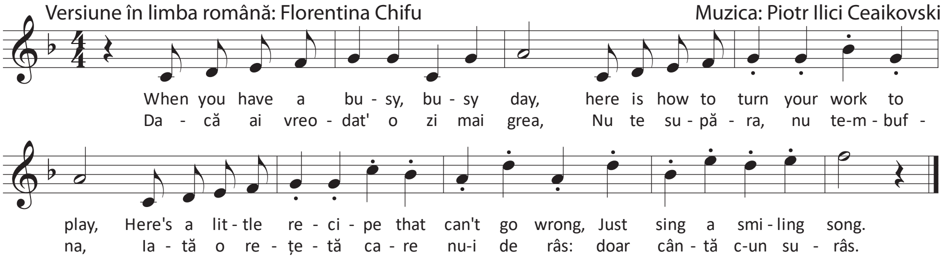

- Intonează pe note și pe cuvinte cântecul de mai jos:

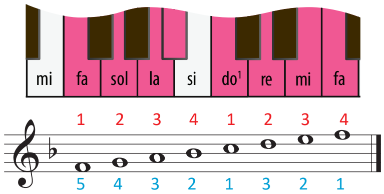
Sing a Smiling Song

Versiune în limba română: Florentina Chifu

Muzica: Piotr Ilici Ceaikovski

- Cântă la pian gama **Fa Major** folosind digitația notată pe portativ.
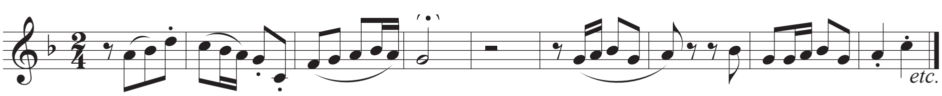

Povestea unei capodopere

Cântecul de mai sus face parte din coloana sonoră a filmului animat *Sleeping Beauty* (*Frumoasa din pădurea adormită*), produs de Studiourile Walt Disney. Muzica acestui film este preluată din baletul cu același nume de Piotr Ilici Ceaikovski. *Frumoasa din pădurea adormită* este un balet îndrăgit de public, având o durată de aproximativ trei ore, fără pauze. Baletul a fost compus în 1889 și, alături de *Spărgătorul de nuci* și *Lacul Lebedelor*, redefinesc muzica de balet.
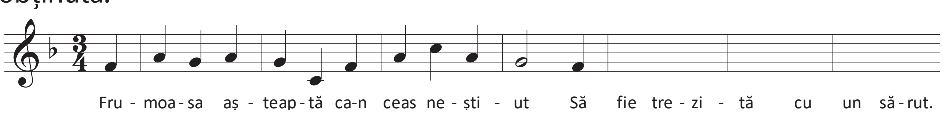
Audiază!

Ascultă Simfonia nr. 6, *Pastorala*, Partea I, de Ludwig van Beethoven, scrisă în tonalitatea **Fa Major** și marchează tonica bătând ușor în bancă.

Fii creativ

Continuă fragmentul de mai jos în tonalitatea **Fa Major**. Intonează melodia obținută.

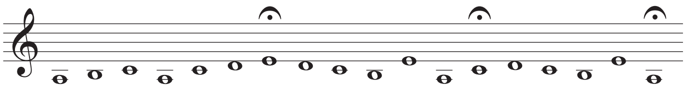
Tehnologia te învață muzică!

Intră de pe tabletă, telefon, laptop sau PC pe *Chrome Music Lab*, aplicație ce îți permite să creezi propriile cântece. Deschizi aplicația, dai click pe *Experiments*, folosești sunetele, tonalitățile și ritmurile dorite pentru a crea un cântec, apoi îl salvezi și îl poți trimite prietenilor tăi. Poți compune așa cum îți dorești, ba chiar îți poți transforma propriile desene în muzică. Nu trebuie să te loghezi sau să îți faci cont. Intră pe site: http://g.co/songmaker și începe să compui.

Structura gamelor minore

Amintește-ți!

Intonează exercițiul următor, apoi răspunde la întrebările de mai jos.

- Din ce sunete este formată scara muzicală a melodiei din exercițiu?
- Unde sunt plasate semitonurile în această scară muzicală?
- Ce altă gamă are aceleași semitonuri, dar altfel așezate?

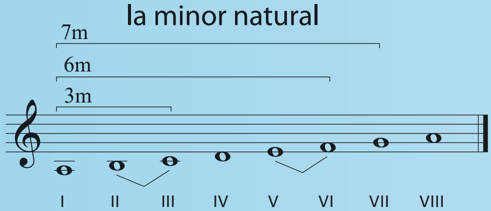
Structura gamelor minore (TSTTTSTT)

Semitonuri	Intervale	Variante
între treptele II–III, V–VI	între treptele I–III: 3m între treptele I–VI: 6m între treptele I–VII: 7m	Naturală
II–III, V–VI, VII–VIII	3m, 6m, 7M	Armonică
II–III, VII–VIII	3m, 6M, 7M în urcare	Melodică

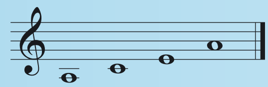
Reține!

Sunetele folosite în exercițiu sunt aceleași ca în tonalitatea **Do Major**, pentru că **la minor** este relativa lui **Do Major**. Deși sunt aceleași sunete, sunt așezate în altă ordine, având noi relații între trepte și o altă tonică: sunetul **la**. Semitonurile se află între treptele II–III și V–VI. Treapta I formează cu treapta a III-a terță mică, iar cu treptele VI și VII, sextă mică, respectiv septimă mică. Noile relații între trepte redau o altă atmosferă, o sonoritate specifică. Gamele minore au trei variante: naturală, armonică și melodică.

la minor natural

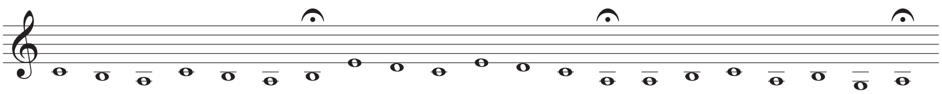

Arpegiul
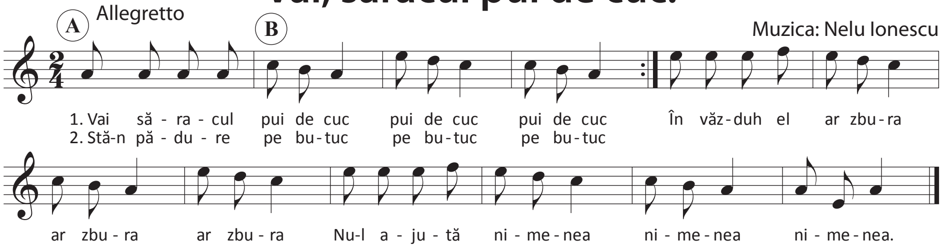

Exersează!

- Intonează exercițiul alăturat:
- Intonează cântecul de mai jos:

Vai, săracul pui de cuc!

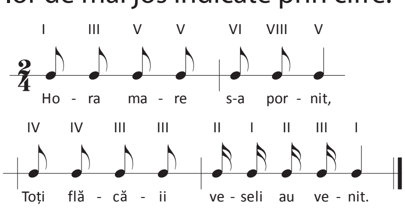

Lucrăm împreună

- Împărțiți-vă în două grupe și intonați în canon acest cântec.

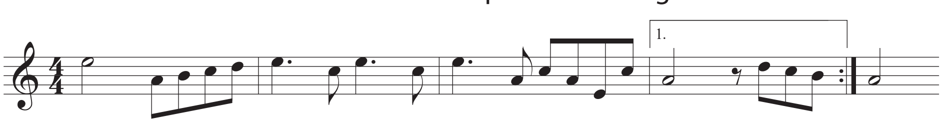
Fii creativ

Scrie pe caiet, pe portativ, melodia corespunzătoare treptelor de mai jos indicate prin cifre.

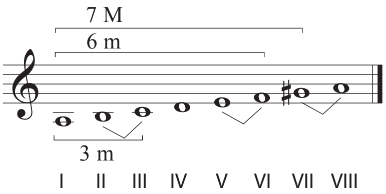

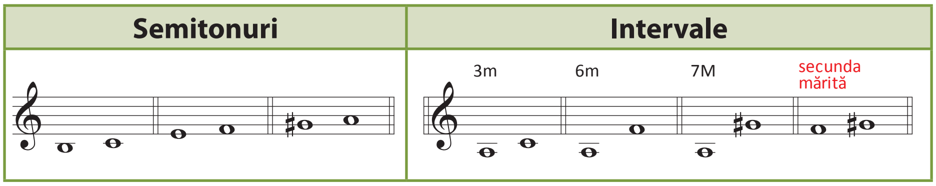
Audiază!

Ascultă un fragment din baletul *Lacul lebedelor*, de Piotr Ilici Ceaikovski, și marchează de fiecare dată tonica cu un pocnet din degete.

Gama la minor armonic

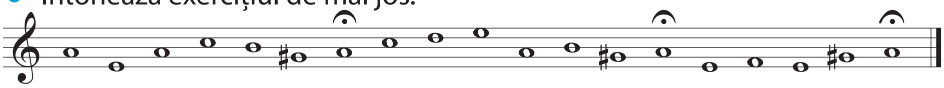

Reține!

Treapta a VII-a a gamei **la minor** armonic este alterată suitor, astfel vom avea semitonuri între treptele II–III, V–VI și VII–VIII. Gama minoră armonică va avea între treapta I și a III-a, terță mică, între treptele I și a VI-a sextă mică, iar între treapta I și a VII-a septimă mare. Între treptele VI și VII se formează o secundă mărită.

Exersează!

- Intonează exercițiul de mai jos.

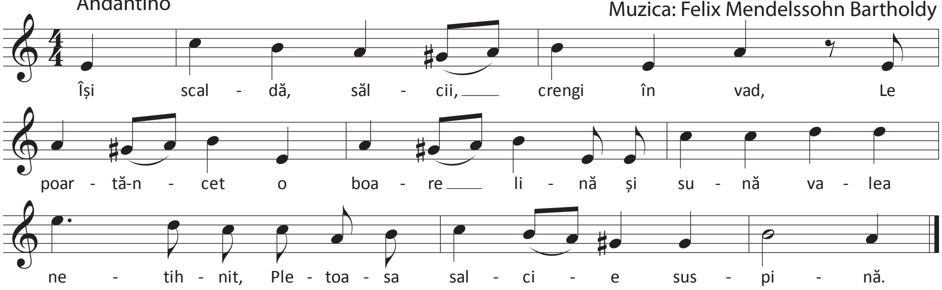

- Intonează piesa de mai jos pe note și pe cuvinte.

Pletoase sălcii

Andantino

Muzica: Felix Mendelssohn Bartholdy

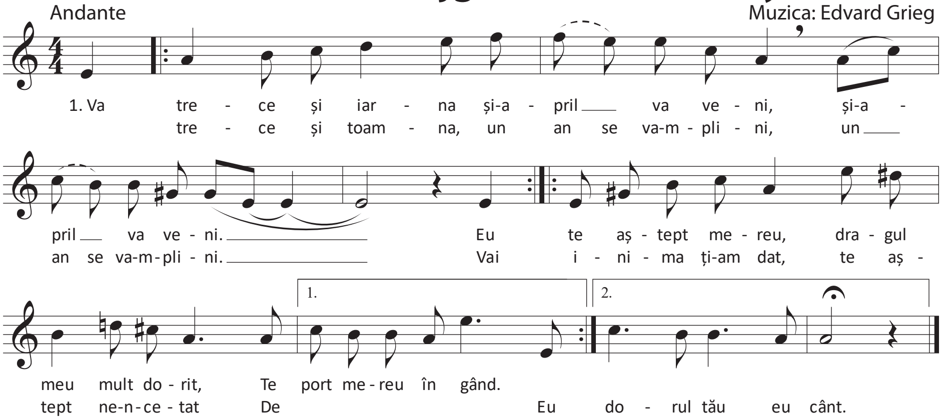
Audiază!

Ascultă *Cântecul lui Solvèjg*, de Edvard Grieg, și descoperă treapta a VII-a alterată suitor și formând varianta armonică a gamei **la minor**.

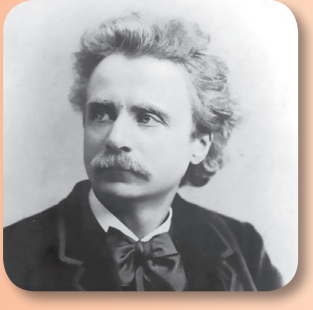
Cântecul lui Solvèjg din suita *Peer Gynt*

Andante

Muzica: Edvard Grieg

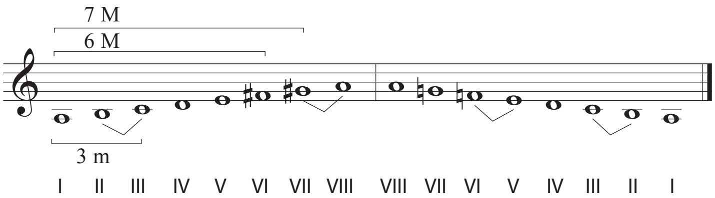

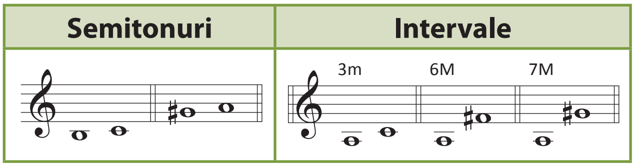
Din lumea muzicii!

Peer Gynt este o compoziție muzicală pentru orchestră și cor compusă de Edvard Grieg în 1874, având ca inspirație opera cu același nume scrisă de scriitorul norvegian Henrik Ibsen. Reprezentant de frunte al școlii naționale norvegiene, compozitorul Edvard Grieg (1843–1907) oglindește în opera sa peisajul insolit al fiordurilor. Concertul pentru pian și orchestră în **la minor** și muzica de scenă *Peer Gynt* sunt cele mai cunoscute lucrări ale sale. Folosind resursele expresive ale gamei **la minor**, compozitorul evocă în fragmentul intonat tristețea unei fete care își așteaptă de multă vreme iubitul.

Gama la minor melodic

Reține!

Treptele VI și VII ale gamei **la minor** melodic sunt alterate suitor, astfel vom avea semitonuri între treptele II–III și VII–VIII. Gama minoră melodică va avea între treapta I și III, terță mică, între treptele I și VI sextă mare, iar între treapta I și VII septimă mare. Gama **la minor** melodic în coborâre devine naturală (se folosește becarul pentru a reveni la sunetele naturale pe treapta VI și VII).
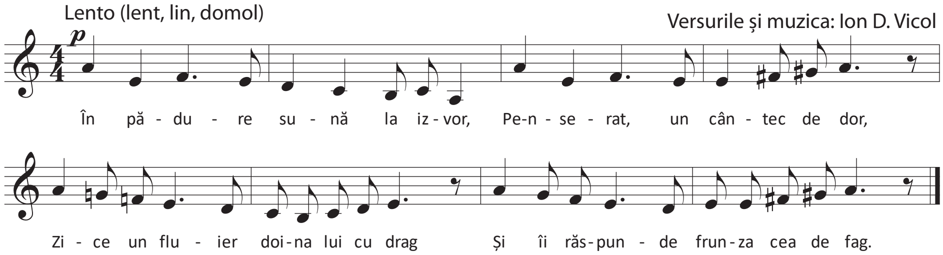
Exersează!

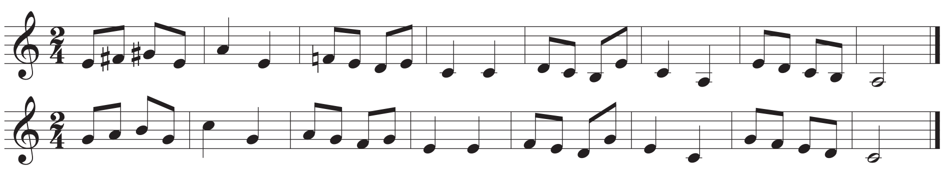
- Intonează cântecul alăturat pe note și pe cuvinte marcând cu bătăi din palme sunetele alterate suitor.
- Scrie pe caiet intervalele care se găsesc în prima măsură.
- Intonează fiecare melodie alăturată scriind pe caiet diferența de caracter dintre acestea și asemănările lor. Menționează tonalitatea în care este scrisă fiecare melodie.

La izvor

Lento (lent, lin, domol)

Versurile și muzica: Ion D. Vicol

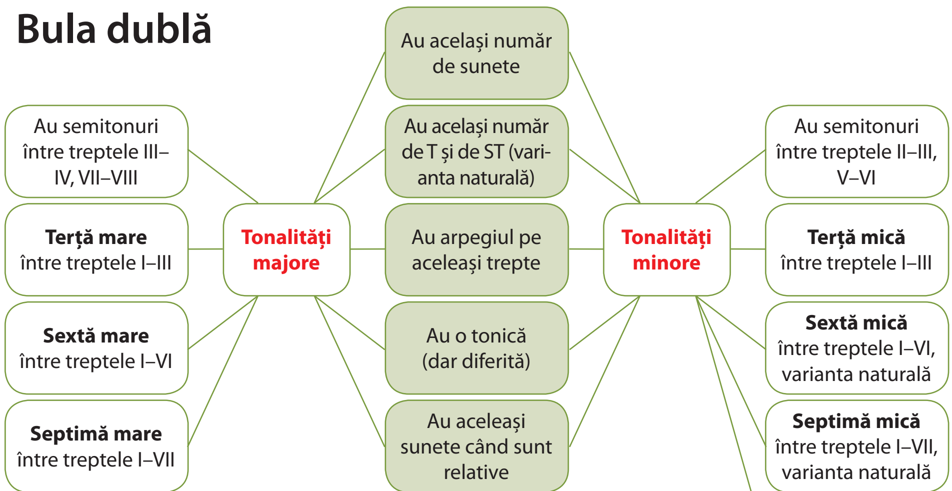

Învață să înveți

„Bula dublă” este un organizator grafic folosit pentru gruparea asemănărilor și deosebirilor între două elemente. „Bula dublă” cuprinde două cercuri sau ovale de care sunt corelate prin linii alte cercuri sau ovale mai mici situate la mijloc, în cele din mijloc scrii asemănările. În cele exterioare, vei scrie particularitățile fiecărui termen sau deosebirile.

Iată „Bula dublă” completată pentru tonalități majore și tonalități minore.

Bula dublă

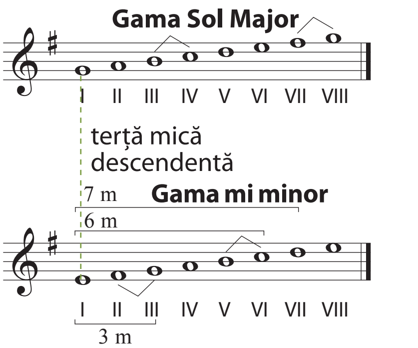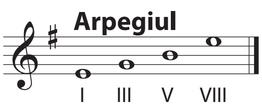

Realizează pe caiet „Bula dublă” pentru tonalitățile **Do Major** și **la minor**.

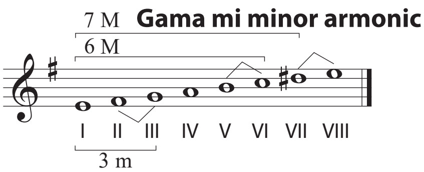
Tonalitatea mi minor

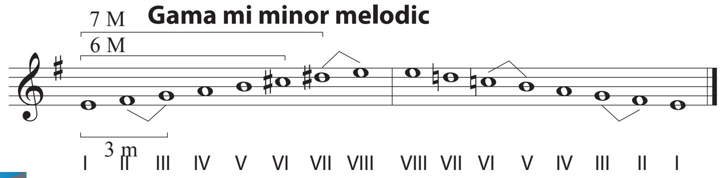
Descoperă!

Fiecare tonalitate majoră are o relativă minoră, aflată cu o terță mică mai jos decât majora. Gama **Sol Major** va avea ca relativă gama **mi minor**.

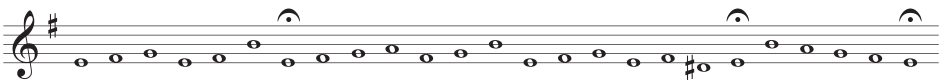

Exersează!

- Intonează exercițiul de mai jos:

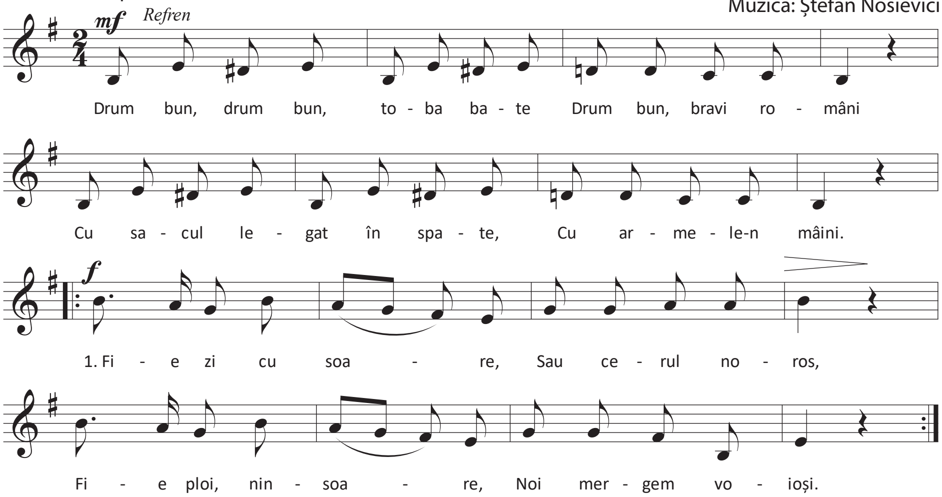

- Intonează cântecul de mai jos și descoperă varianta gamei **mi minor** pe care o ilustrează.

Drum bun

Tempo di marcia

Muzica: Ștefan Nosievici

Audiază!

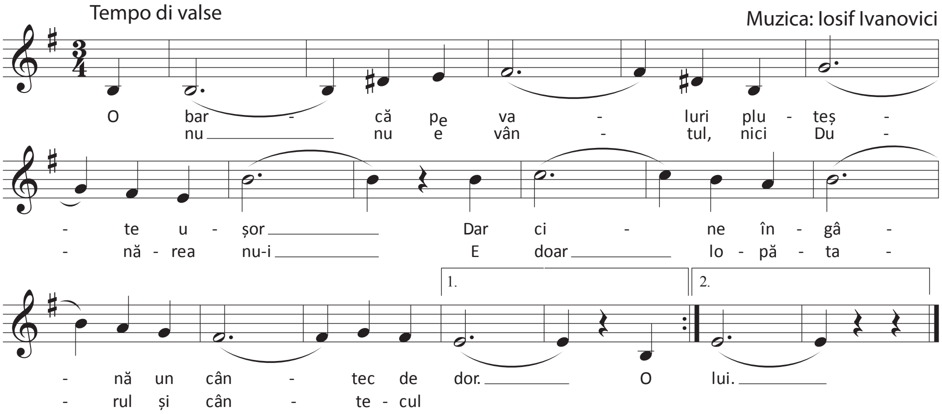
- Ascultă piesa *Valurile Dunării*, de Iosif Ivanovici, și descoperă varianta tonalității **mi minor** pe care o ilustrează.

Valurile Dunării

Versuri: Aurel Felea

Tempo di valse

Muzica: Iosif Ivanovici

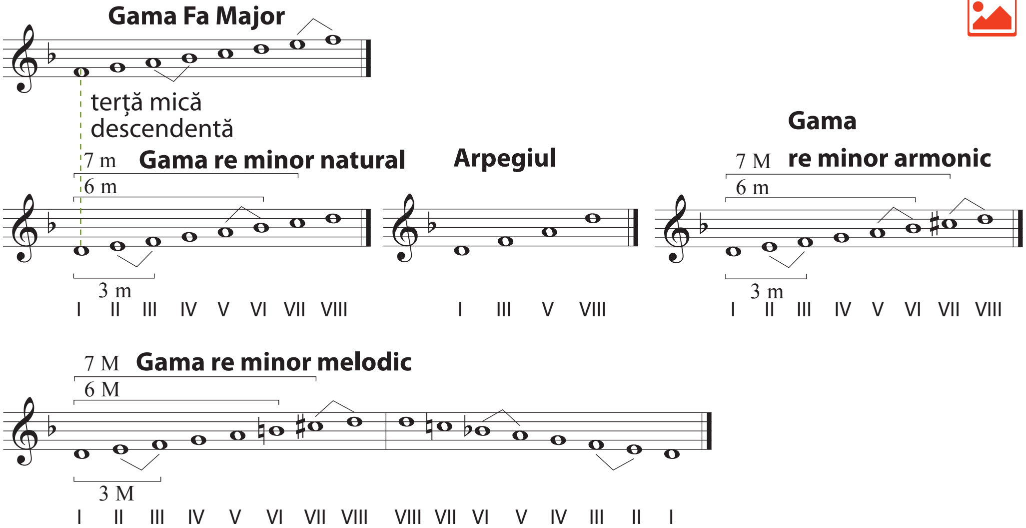

Știai că...?

Valsul *Valurile Dunării* a fost scris de un român, Iosif Ivanovici, compozitor și dirijor de muzică militară. Valsul s-a bucurat de un succes imens în țară și peste hotare, de la apariția sa în anul 1880 și până astăzi. A fost interpretat prima oară la Expoziția Universală de la Paris, în anul 1889.

Tonalitatea re minor

Relativa gamei **Fa Major** este **re minor**.

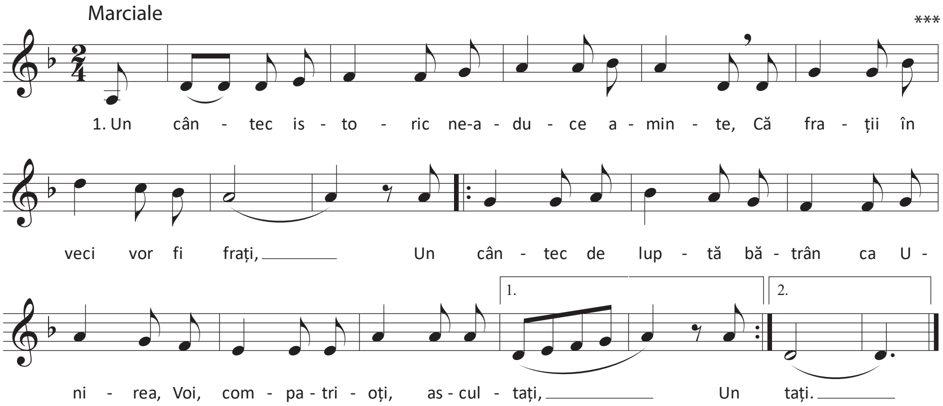

Compozitorul francez Georges Bizet a compus muzica de scenă la piesa de teatru *Arleziana* de Alphonse Daudet. La început, Bizet prelucrează o melodie veche: *Marșul regilor*, cântec francez de Crăciun.
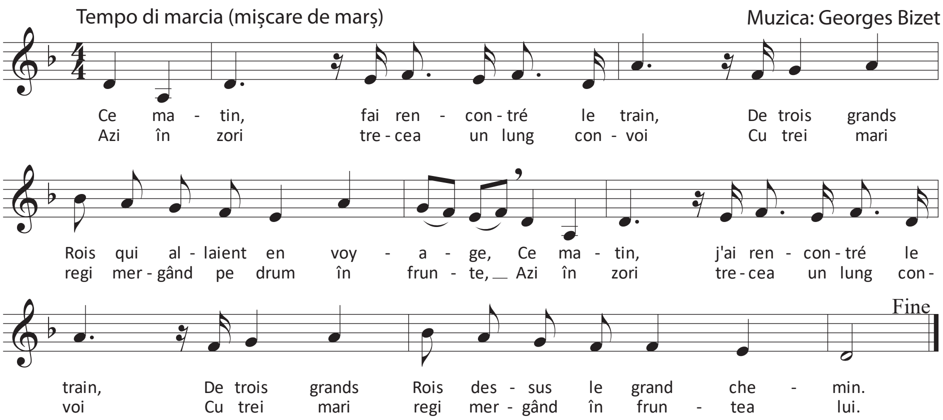
Exersează!

- Intonează exercițiul de mai jos, observă alterațiile și stabilește care variantă a gamei **re minor** este ilustrată de cântec.

Treceți batalioane române (Ardealul)

Marșul regilor

Portofoliu

Ascultă pe internet *Concertul pentru două viori în re minor*, de Johann Sebastian Bach. Vizionează *live* același concert. Scrie pe caiet care dintre variante ți-a plăcut mai mult. Cum te-ai simțit atunci când ai fost prezent(ă) în sală?

- Scrie motivele care te-au făcut să te simți diferit.
- Schimbă impresii despre concert cu colegii tăi.

Știai că…?

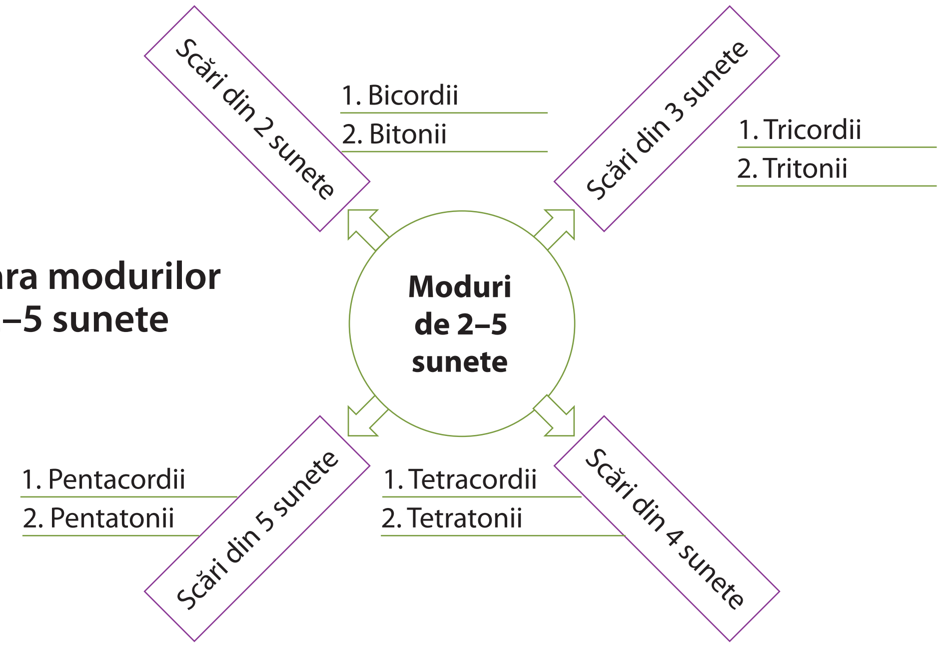
Imnul țării noastre, *Deșteaptă-te, române*, este scris în tonalitatea **re minor**.

Recapitulare

Amintește-ți scările muzicale învățate la începutul acestei unități, cuprinse în organizatorul grafic de mai jos și răspunde la întrebări.

- Care dintre scările prezentate este cea mai simplă?
- Dar cea mai amplă?
- Care este diferența dintre tricordii și tritonii?

Moara modurilor de 2–5 sunete
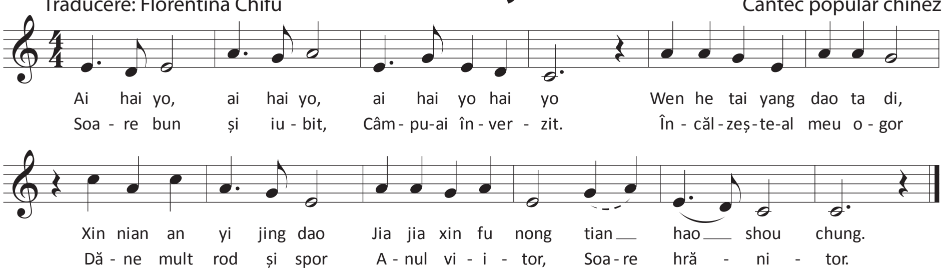

Exersează!

- Intonează cele două cântece de mai jos:

Ai hai yo

Traducere: Florentina Chifu

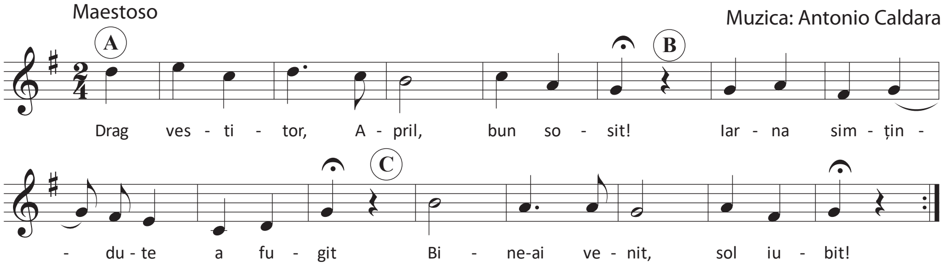
Cântec popular chinez

Canon

Maestoso

Muzica: Antonio Caldara

- Intonați canonul împărțindu-vă în trei grupe (A, B, C).
- Compară cele două piese și completează pe caiet următorul tabel:

Cântecul	Începutul cruzic/ anacruzic	Măsura	Scara folosită (modală/tonală)	Impresii
Ai hai yo				
Canon				

Tehnologia te învață muzică!

Instalează-ți pe telefonul mobil un soft gratuit pentru a exersa scări modale și tonale, inclusiv cu ajutorul softurilor/platformelor digitale:

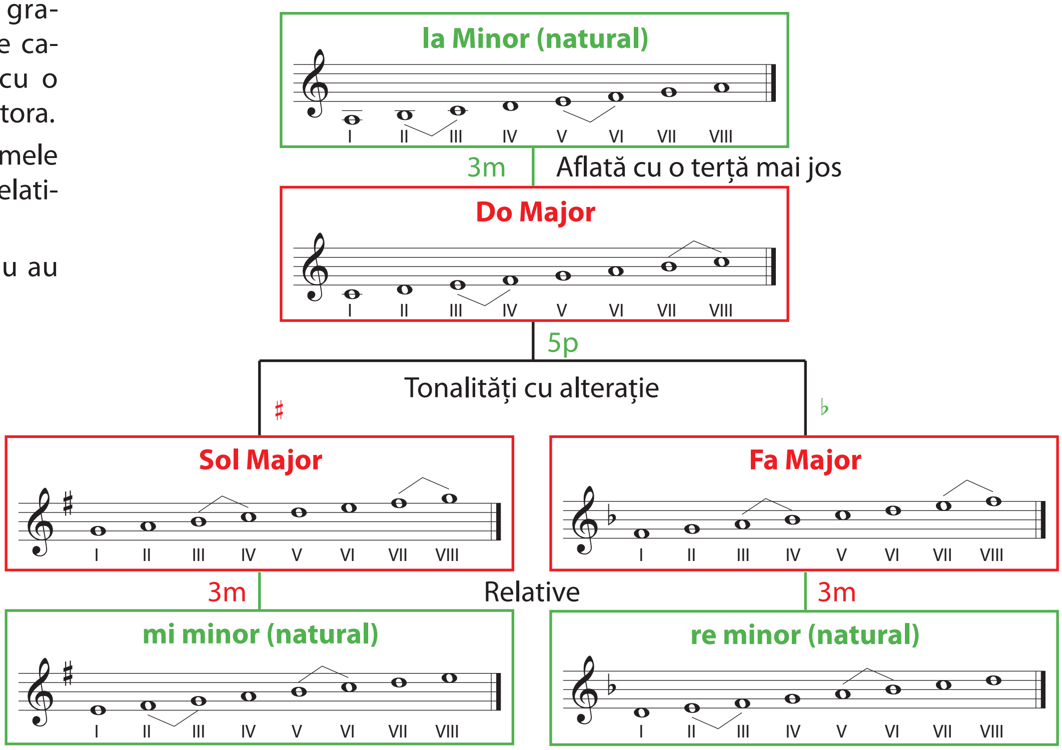
www.teoria.com,
www.musictheory.com.

Lucrăm împreună

- Împărțiți-vă în trei grupe și intonați canonul fiind atenți la dirijor, care dă intrarea fiecărei grupe. După cum observați, intrarea fiecărei grupe se face pe anacruză.

- Observă organizatorul grafic de mai jos și scrie pe caiet tonalitățile majore cu o alterație și relativele acestora.
- Scrie cum se formează gamele majore și cum poți afla relativele acestora.
- Transcrie gamele care nu au nicio alterație.

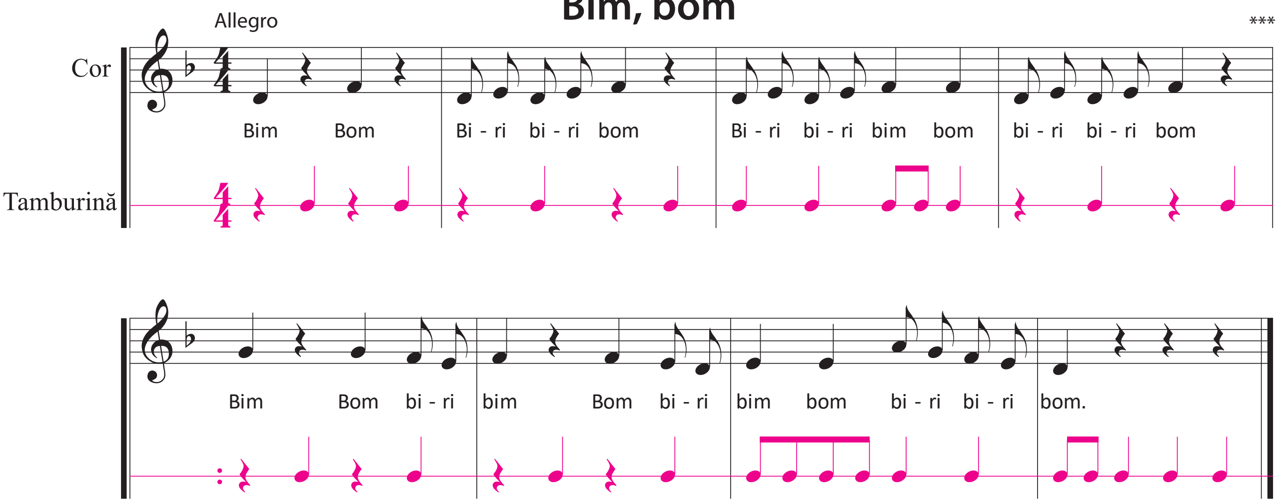
Gamele tonalităților majore și minore studiate

Exersează!

- Intonează cântecul *Bim, bom*. La repetare, acompaniază la tamburină colegii care cântă vocal, așa cum îți arată duratele de pe linia ritmică.

Bim, bom

- Descoperă tonalitatea în care este scrisă fiecare dintre piesele: *Canon* (pag. 73) și *Bim, bom*. Scrie patru argumente care să motiveze răspunsul tău. Rubricile tabelului de mai jos te vor ajuta să răspunzi.

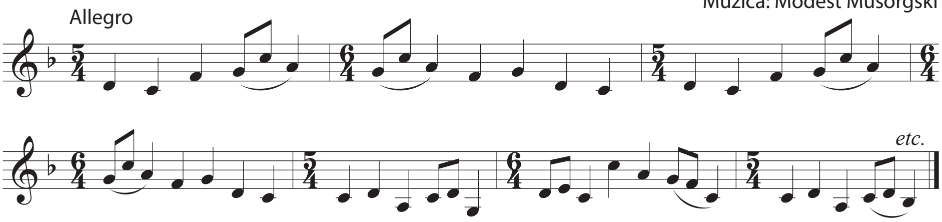
Cântecul	Tonica	Armura	Intervale formate de tonică și treptele III, VI, respectiv VII	Caracter major/ minor	Tonalitatea
Canon					
Bim, bom					

Audiază!

Ascultă piesa *Promenada* din suita *Tablouri dintr-o expoziție*, de Modest Musorgski. Imaginează-ți ce lucrări a admirat compozitorul pentru a scrie această capodoperă.

Tablouri dintr-o expoziție

Muzica: Modest Musorgski

Știai că...?

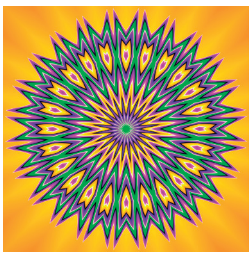
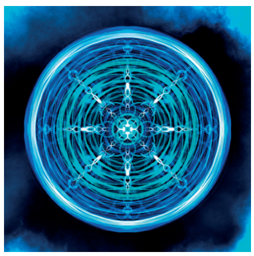
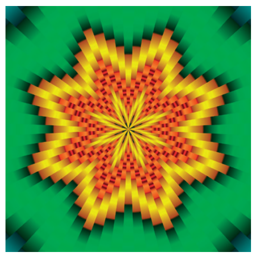
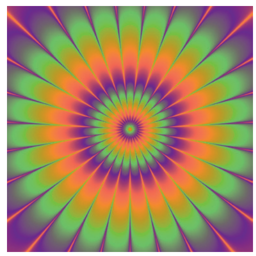
Unele persoane văd muzica în culori. Fenomenul a fost denumit cromestezie și este des întâlnit la cei care gândesc vizual, în special la artiști, și se manifestă prin asocierea unei culori cu un anumit sunet.

Povestea unei capodopere

Tablouri dintr-o expoziție este o suită care cuprinde zece piese pentru pian. În anul 1874, Modest Musorgski a vizitat expoziția dedicată lucrărilor arhitectului Victor Hartmann. Expoziția a produs o impresie extraordinară asupra compozitorului căruia i-a venit ideea de a crea un ciclu de tablouri muzicale, după subiectele desenelor lui Hartmann. Suita lui Musorgski este un exemplu de suită cu program care folosește imagini ale vieții reale într-o formă originală.

Experimente cu sunete

Pornind de la proprietățile matematice ale structurii muzicii, oamenii de știință au experimentat și au reușit să transforme muzica în imagini. Matematicienii au construit algoritmi complecși de calcul, obținând programe computerizate care transformă muzica în imagini caleidoscopice sau structuri geometrice în continuă mișcare.

Proiect

Ziua Pământului

Împărțiți-vă în grupe de câte 6–8 elevi și organizați o expoziție de desene și fotografii prin care sărbătoriți *Ziua Pământului* (22 aprilie). Fiecare grupă își va alege domeniul preferat. Invitați colegi, profesori, părinți și reprezentanți ai Consiliului Local pentru a lua parte la acest eveniment.

PICTORII	FOTOGRAFII	ECOLOGIȘTII	MUZICIENII
Realizați lucrări plastice care să prezinte frumusețile Terrei. Folosiți tehnicile de lucru preferate pentru a scoate în evidență unicitatea Planetei Albastre.	Realizați o selecție de fotografii și videoclipuri care înfățișează locuri pitorești din diferite zone geografice ale Pământului.	Realizați o prezentare a fenomenelor care pun în pericol sănătatea Pământului și a oamenilor. Găsiți soluții pentru rezolvarea problemelor ecologice cu care se confruntă omenirea.	Selectați fragmente muzicale din diferite piese, potrivite imaginilor vizuale pregătite de grupa pictorilor și cea a fotografilor. Veți realiza ilustrația muzicală pe care se vor derula imaginile.

Evaluare

1. Scrie pe caiet litera corespunzătoare răspunsului corect. *(3 x 3p. = 9 puncte)*

A. În gamele majore semitonurile se află între:

a. treptele a III-a și a IV-a, a VI-a și a VII-a;

b. treptele a II-a și a III-a, a VII-a și a VIII-a;

c. treptele a III-a și a IV-a, a VII-a și a VIII-a.

B. Relativele minore ale gamelor majore se formează:

a. la distanță de o cvintă ascendentă de tonica gamei majore;

b. la distanță de o terță descendentă de tonica gamei majore;

c. la distanță de o cvintă descendentă de tonica gamei majore;

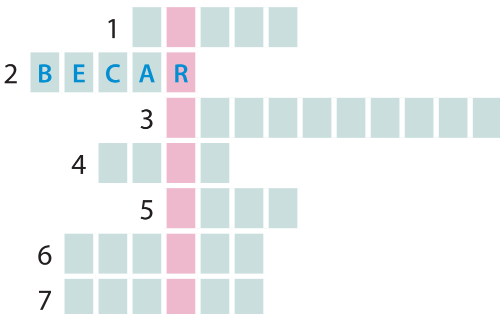
C. Scara muzicală formată din cinci trepte succesive se numește:

a. scară pentatonică;

b. scară pentacordică;

c. scară tetracordică.

2. Completează pe caiet căsuțele cu literele corespunzătoare cuvintelor din definiții. Descoperă cuvântul aflat pe verticală, după model. *(7 x 2p. = 14 puncte)*

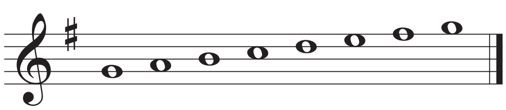

1. Tonalitate cu sonoritate veselă, optimistă, luminoasă.
2. Semn care anulează folosirea diezului sau a bemolului.
3. Scară muzicală formată din 5 sunete în succesiune prin salt.
4. Semn de alterație care ridică înălțimea unui sunet.
5. Succesiune de opt sunete așezate în ordinea înălțimii în cadrul unei octave.
6. Sunet cu care începe și se termină o gamă.
7. Alterații notate pe portativ după cheia sol.

3. Scrie pe caiet, pe un portativ, gama **Sol Major** și relativa acesteia, **mi minor** natural *(7 x 2p. = 14 puncte).*

4. Scrie pe caiet, pe un portativ, arpegiul gamelor **Do Major** și **Fa Major**. *(2 x 4p. = 8 puncte)*

5. Scrie pe caiet denumirea notelor reprezentate pe portativul de mai jos. Scrie gama redată de acestea. *(8 x 2p. = 16 puncte)*

6. Intonează un cântec învățat în această unitate, în tonalitatea **la minor** armonic. *(15 puncte)*

7. Intonează un cântec a cărui melodie se bazează pe o scară modală învățată în această unitate. *(14 puncte)*

Punctaj maxim: 100 de puncte.
Se acordă 10 puncte din oficiu.

Unitatea 6

Procedee componistice simple

Ideile vin asupra mea direct de la Dumnezeu și nu numai că văd teme distincte cu ochii minții, dar ele sunt și îmbrăcate în formele, armoniile și orchestrațiile potrivite.
Johannes Brahms (1833–1897), compozitor german

Într-o piesă muzicală, sunetele nu sunt puse la voia întâmplării. Sunetele muzicale sunt organizate în elemente de structură care se combină într-o anumită ordine. Unele fragmente se repetă pentru a fi bine înțelese și trăite intens de ascultători, dar compozitorii introduc și structuri noi care fac muzica atât de frumoasă și de spectaculoasă. Prin formă muzicală se înțelege modul în care se combină elementele structurale ale melodiei.

- Dă un exemplu de piesă muzicală în care există fragmente care se repetă.

- De câte ori se repetă primul fragment al *Marșului lui Radetzky*?

- Simetria reprezintă unul dintre principiile fundamentale, comune tuturor artelor.

  Ce elemente simetrice observi în fotografia de mai jos?

Conținuturi

- **Procedee componistice simple**
- **Repetiția/schimbarea, varierea discursului**
- **Elemente de forme muzicale – construcțiile mono-, bi-, tri-partite (schema formală A, AB, ABA)**
- **Elemente de contextualizare istorică și geografică a unor lucrări**

Competențe vizate: 1.1; 1.2; 1.3; 2.3; 2.4; 3.1; 3.2

Procedee componistice simple

Repetiția/schimbarea, varierea discursului

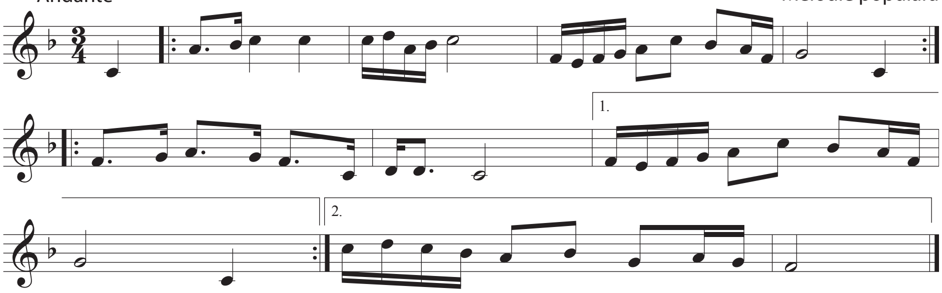
Descoperă!

- Ascultă cântecul de mai jos pe varianta digitală și bate din palme pe fragmentele care se repetă. Stabilește câte fragmente s-au repetat și de câte ori fiecare. Intonează cântecul pe note și pe cuvinte.

De-a lungul

Andante

Melodie populară

Reține!

Ideile muzicale, pentru a fi înțelese, trebuie repetate. Repetiția stă la baza compoziției muzicale. De cele mai multe ori, repetările sunt parțiale, dar există și fragmente muzicale întregi care se repetă. De regulă, sfârșitul frazei muzicale aduce o schimbare.

Știai că...?

De-a lungul este un dans popular din zonele Bistrița-Năsăud și Cluj, cu mișcare lentă, caracter solemn, în măsura de trei pătrimi. Denumirea dansului provine de la așezarea dansatorilor în coloană de perechi (de-a lungul unui șir).

Exersează!

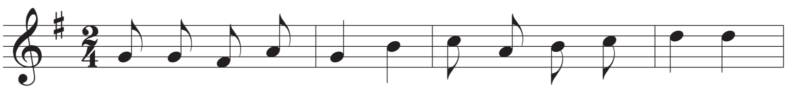
- Ascultă din nou piesa *De-a lungul* și marchează cu pocnet din degete fragmentele care se repetă.
- Intonează pe note piesa astfel: cântă în gând fragmentele care se repetă, intonează fragmentele în care au intervenit schimbări.

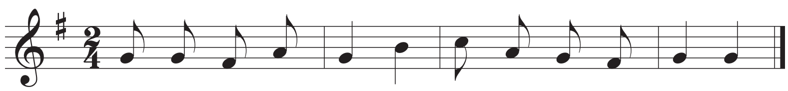
Învață să înveți

Cum să compui o melodie

Grupurile de sunete care alcătuiesc mersul melodic formează enunțuri muzicale, asemănătoare enunțurilor dintr-un text.

Într-un dialog, întrebările se intonează ascendent, iar răspunsurile descendent. Același lucru se petrece și într-o melodie.

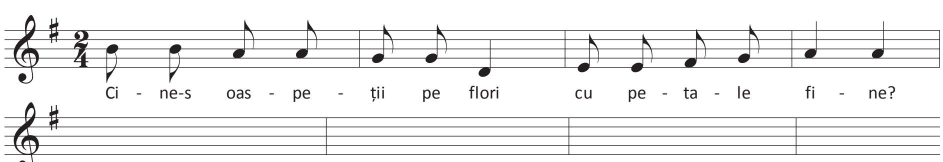

Întrebarea muzicală va avea mersul melodiei ascendent.

Răspunsul muzical va repeta o parte din întrebare, apoi va avea mersul melodiei descendent, terminat pe tonică, la fel ca în exemplul de mai sus.

Fii creativ

Compune o melodie care să răspundă la următoarea întrebare muzicală. Copiază pe caiet măsurile date, apoi completează melodia.

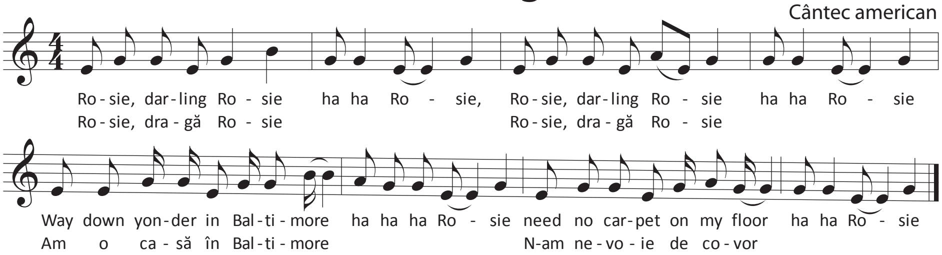
Varierea discursului

Descoperă!

Intonează pe note și pe cuvinte cântecul alăturat. Găsește asemănările și deosebirile dintre prima măsură de pe primul portativ și prima măsură de pe al doilea portativ. Scrie pe caiet ce se schimbă în al doilea portativ.

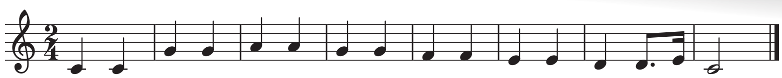
Rosie, Darling Rosie

Cântec american
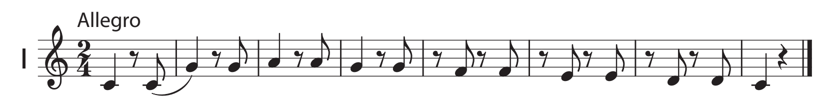

Reține!

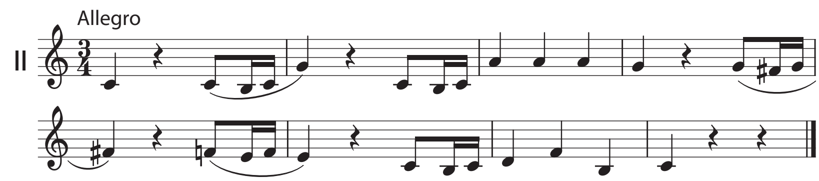
Varierea discursului înseamnă repetarea unei fraze muzicale introducând schimbări ale ritmului, ale melodiei, ale măsurii, ale tonalității sau ale armoniei, care să îmbogățească discursul muzical. Varierea poate fi doar ornamentală sau poate schimba caracterul piesei. În exemplele de mai jos vei vedea cum realizează compozitorul W.A. Mozart variațiuni* ale piesei *Ah, vous dirai-je, Maman*, în limba engleză *Twinkle, Twinkle Little Star*.
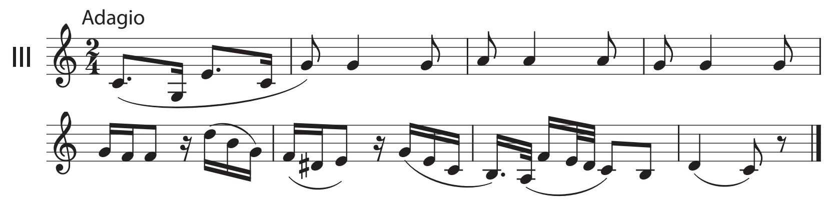

I. În această variantă, Mozart realizează alte combinații ritmice, introducând pauze și contratimpi pe jumătate de timp pentru a pune în evidență sunetele neaccentuate.
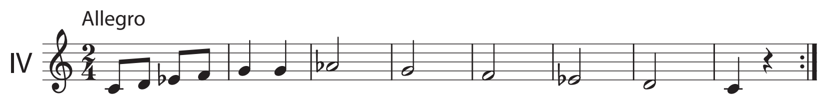

II. Varianta a III-a propune o schimbare de metru binar cu cel ternar, dar și schimbări melodice și de formule ritmice.

III. Varianta a IV-a introduce o variație a tempoului. Mișcarea Allegro este schimbată cu Adagio.

IV. Pe lângă varieri ale ritmului, Mozart schimbă tonalitatea piesei care devine minoră.

Audiază!

- Ascultă piesa *Bolero*, de Maurice Ravel, și numără de câte ori se repetă fiecare dintre cele două fraze muzicale ale temei. La fiecare repetiție, sunt folosite diferite orchestrații pentru a crea o creștere gradată a trăirilor. Piesa *Bolero* este un exemplu de variere a discursului prin schimbarea armoniei.

**Variațiuni*: ornamente sau schimbări aplicate unei melodii pentru a o îmbogăți și pentru a întări o idee.

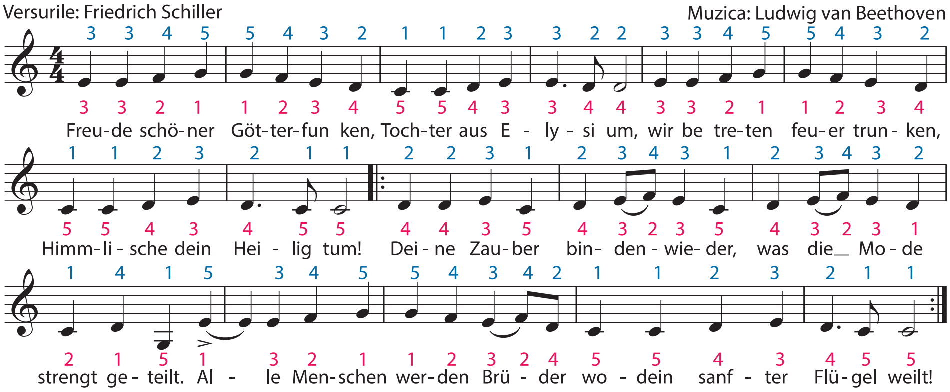
Exersează!

- Intonează pe note și pe cuvinte *Odă bucuriei*, grandiosul final al *Simfoniei a IX*-a de Ludwig van Beethoven.

Odă bucuriei

Versurile: Friedrich Schiller

Muzica: Ludwig van Beethoven

Povestea unei capodopere

Odă bucuriei, reprezentare muzicală a fraternității universale, prin care compozitorul german Ludwig van Beethoven exprimă unul dintre idealurile Revoluției Franceze, își schimbă funcția socio-culturală, devenind prin *Joyful, Joyful* o rugăciune. Autorii americani aduc și o schimbare de gen muzical noului cântec care devine din piesă clasică un gospel*.

Muzica în filme
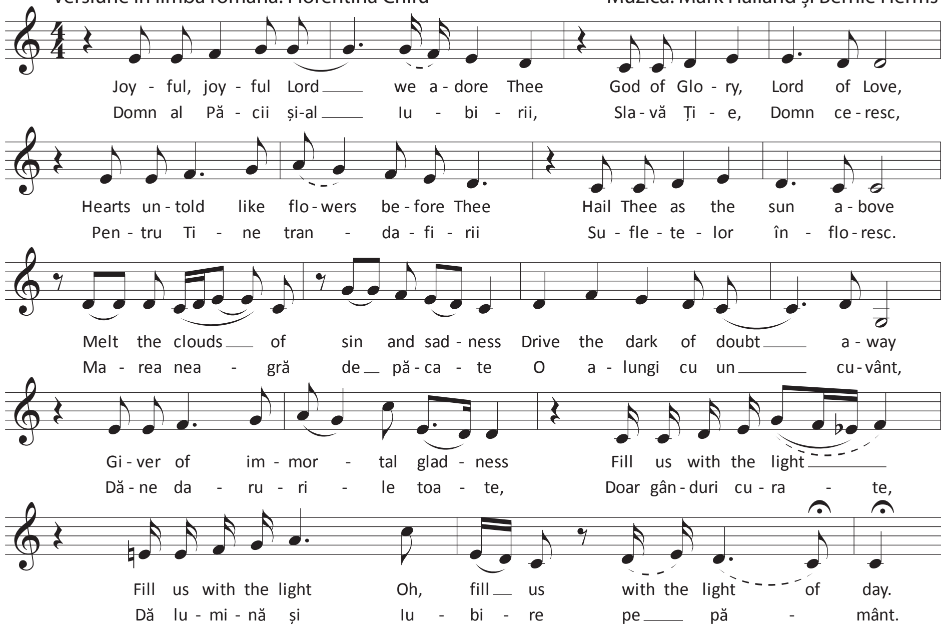

- Intonează cântecul de mai jos și descoperă asemănările și deosebirile dintre această piesă și *Odă bucuriei*.

Joyful, Joyful din filmul *Sister Act II*

Versiune în limba română: Florentina Chifu

Muzica: Mark Halland și Bernie Herms

- Scrie pe caiet care dintre procedeele de variere învățate au fost folosite de compozitorii Mark Hall și Bernie Herms pentru a realiza piesa *Joyful, Joyful*.
- Vizionează filmul *Sister Act 2*, o comedie muzicală din care face parte piesa *Joyful, Joyful*. Filmul regizat de Emile Ardolino o are în rolul principal pe actrița, cântăreața și compozitoarea Whoopy Goldberg. Ascultă în întregime piesa *Joyful, Joyful* și descoperă și alte procedee de variere a discursului muzical.
- Cântă la pian *Odă bucuriei*, așa cum îți arată digitația scrisă deasupra și sub portativ și vizionează filmul de pe varianta digitală.

**Gospel* – muzică religioasă a negrilor.

Elemente de forme muzicale

Construcțiile mono-, bi-, tri-partite
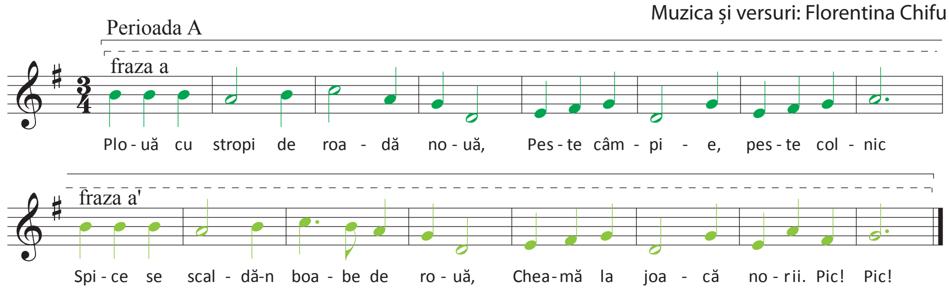
Într-o lucrare muzicală, sunetele se înlănțuie formând elemente de structură care se combină într-o anumită ordine. Melodia poate fi construită în diferite forme.

Prin forme muzicale se înțelege modul în care se combină elementele structurale ale melodiei.

- Intonează cântecul alăturat și descoperă câte fraze muzicale are.

Pic! Pic! Plouă!

Muzica și versuri: Florentina Chifu

Reține!

Prima melodie intonată este formată dintr-o idee muzicală numită **perioadă**. Piesa alcătuită dintr-o singură perioadă muzicală are o formă monopartită. O perioadă (A) se compune, de obicei, din două fraze. Prima frază este de întrebare, a doua frază este de răspuns. A doua frază se sfârșește pe tonică, pe când prima frază se oprește pe o altă treaptă.

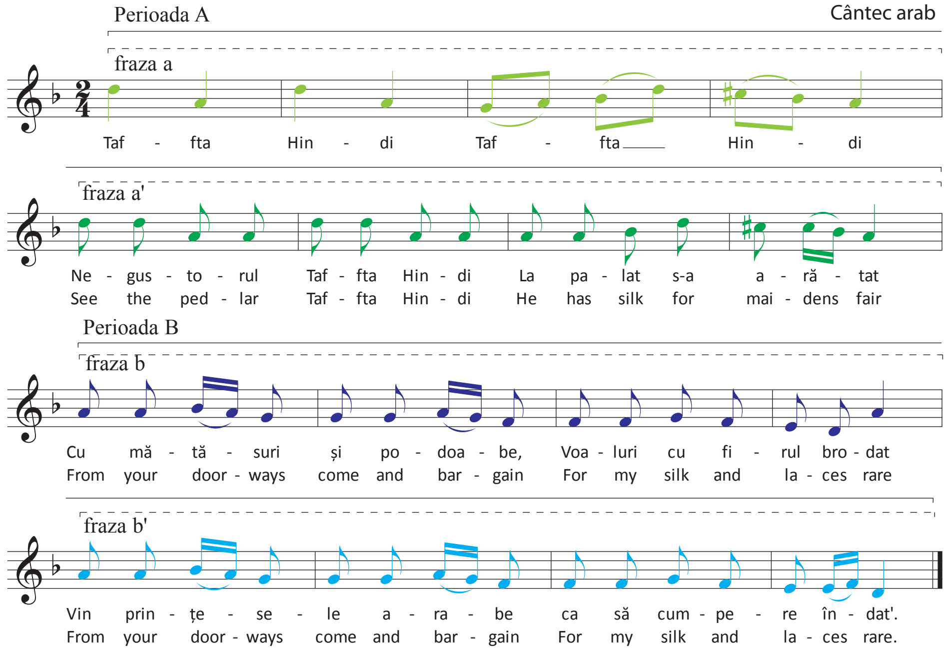
PERIOADA A

Fraza *a* **Fraza *a′***

- Intonează cântecul de mai jos și descoperă câte fraze muzicale are. Menționează tonalitatea în care este scris. Intonează secunda mărită, specifică gamelor minore armonice.

Taffta Hindi

Cântec arab

Reține!

Piesa *Taffta Hindi* este formată din două idei muzicale, numite perioade, având formă bipartită.

PERIOADA A **PERIOADA B**

Fraza *a* **Fraza *a′*** **Fraza *b*** **Fraza *b′*** **A** — **B**

- Intonează cântecul alăturat, descoperă în ce tonalitate este scris și câte idei muzicale conține melodia sa.

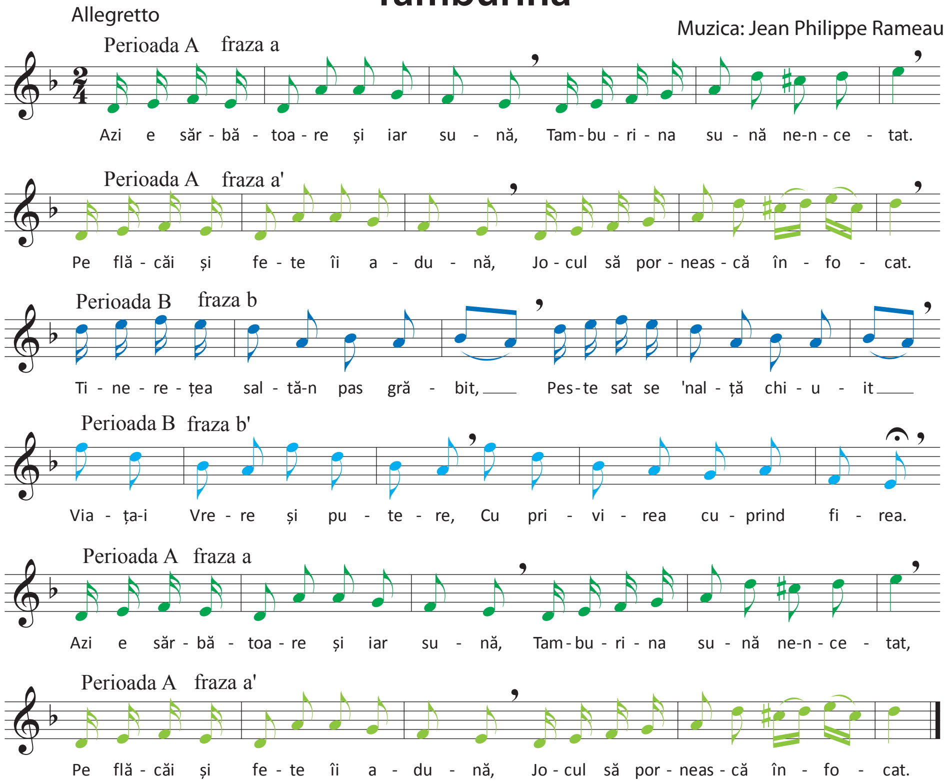
Așa cum poți vedea, anacruza delimitează frazele muzicale.

Culorile notelor apropiate ca nuanță formează o perioadă.

Perioada A este formată din fraza a (verde) și fraza a′ (verde-deschis).

Culorile albastru și albastru-deschis reprezintă perioada B.

Tamburina

Reține!

Melodia este formată din trei fragmente, având formă tripartită: două idei muzicale **A**, **B** și al treilea fragment care constă în reluarea primei perioade (verde, albastru, verde).

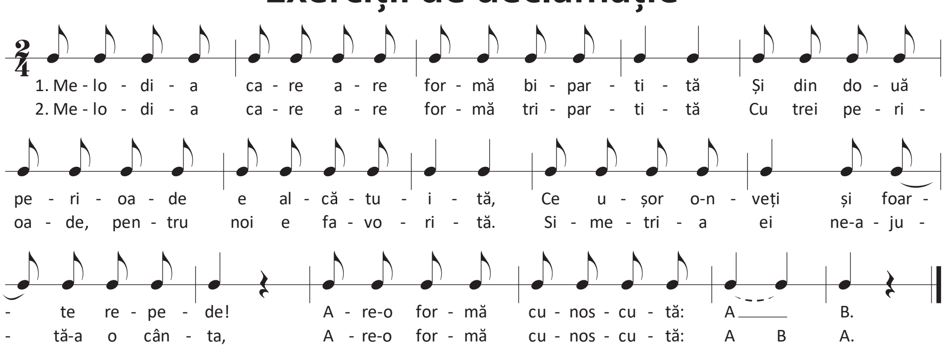
PERIOADA A		**PERIOADA B**		**PERIOADA A**	
Fraza *a*	**Fraza** *a′*	**Fraza** *b*	**Fraza** *b′*	**Fraza** *a*	**Fraza** *a′*

Forma **ABA** se compune din două elemente simetrice care încadrează un element median. Simetria reprezintă unul dintre principiile fundamentale, comune tuturor artelor. Este întâlnită în arhitectură, în poezie și în proză, în pictură și în natură. În muzică este des folosită pentru a da stabilitate și echilibru discursului muzical.

Exersează!

- Analizează și scrie pe caiet forma pieselor *Veniți cu toți dimpreună* (pag. 46), *Odă bucuriei* (pag. 80), *Vai, săracul pui de cuc* (pag. 68), *Pe deal pe la Cornățel* (pag. 63).
- Intonează următorul exercițiu de declamație și stabilește forma ritmică a acestuia.

Exerciții de declamație

Recapitulare

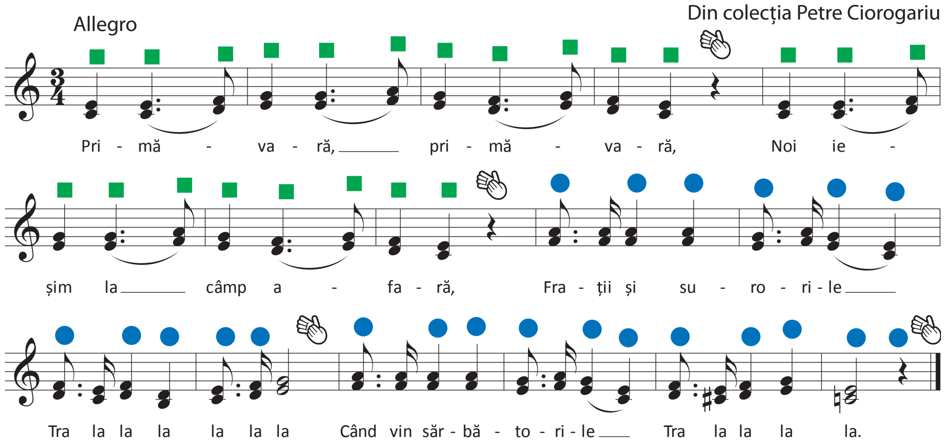
- Intonează cântecul alăturat și delimitează frazele și perioadele din care este construită melodia acestuia urmând indicațiile de deasupra portativului. Stabilește forma melodiei.

■ – bătaie ușoară pe bancă pentru perioada **A**

● – pocnet din degete pentru perioada **B**

👏 – bătaie din palme la sfârșit de frază

Primăvara

Lucrăm împreună
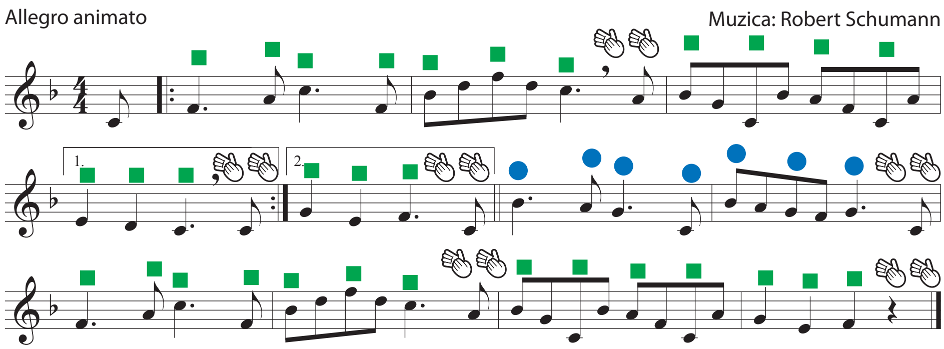
Împărțiți-vă în două grupe și intonați pe două voci această piesă. Prima grupă va cânta melodia principală, iar grupa a doua va cânta aceeași melodie cu o terță mai jos.

Audiază!

- Ascultă piesa *Țăranul vesel*, de Robert Schumann, și delimitează frazele și perioadele din care este construită melodia urmând indicațiile de deasupra portativului. Stabilește forma melodiei.

  Folosește aceleași procedee de percuție corporală de la cântecul anterior.

Țăranul vesel

Din lumea muzicii!

Robert Schumann (1810–1856) este un compozitor german, supranumit „poetul pianului”, pentru sensibilitatea și expresivitatea compozițiilor sale care evocă momente de joacă, de visare, de rugă, de suferințe și de bucurie. Creația sa este cuprinsă în volumele *Carnavalul*, *Album pentru tineret*, *Scene din pădure*, *Scene din lumea copiilor*. Caracterul programatic al pieselor sale rezultă din titlurile pieselor: *Calul de lemn*, *Visare*, *Copilul doarme*, *Arlechinul*.

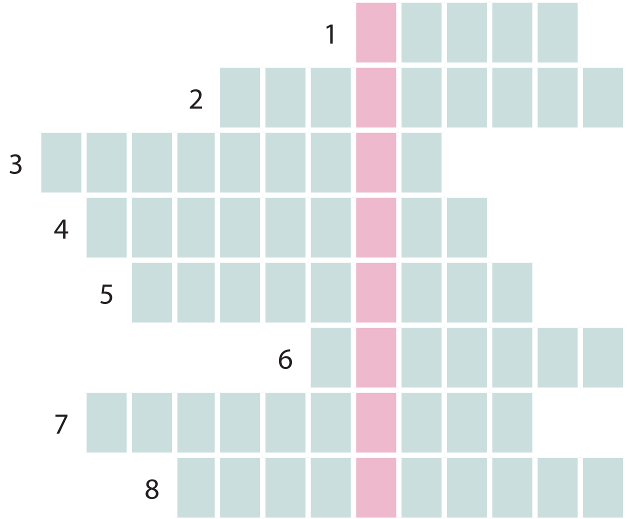
Proiect

Melodia noastră

Împărțiți-vă în grupuri de lucru de câte 5–6 elevi și realizați variațiuni ale exercițiului format din primele patru măsuri din cântecul *Primăvara*. Efectuați schimbări ale ritmului sau ale melodiei. Intonați varianta obținută de fiecare grupă, apoi uniți toate variantele într-o piesă. Înregistrați pe suport electronic piesa realizată.
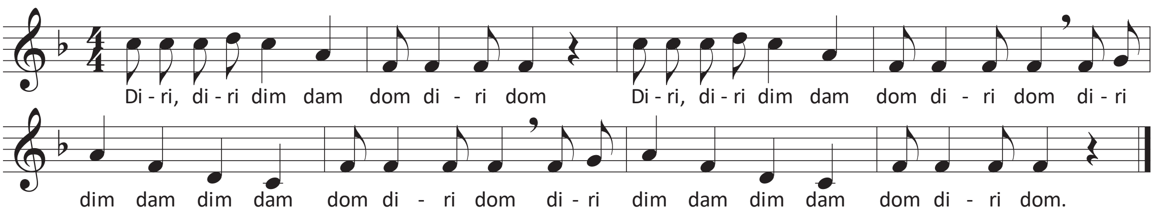
Evaluare

1. Completează pe caiet căsuțele cu literele corespunzătoare cuvintelor din definiții. Descoperă cuvântul scris pe verticală. *(8 x 2 p. = 16 puncte)*
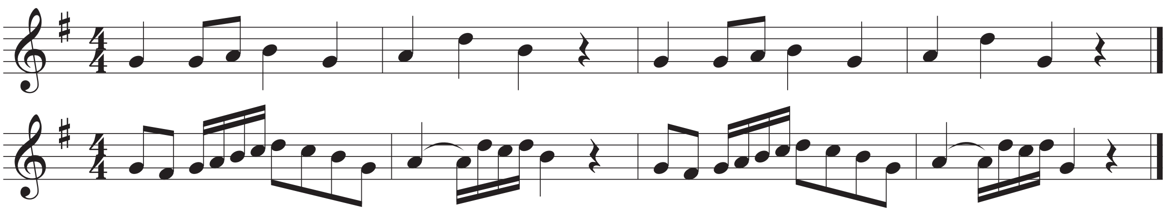

1. Tăcerile din muzică.
2. Un fragment muzical identic cu altul.
3. Final transformat al unui fragment.
4. Lucrare de forma **AB**.
5. Compozitorul care a scris *Odă bucuriei*.
6. Ornament adăugat unei idei muzicale.
7. Răspunsul dintr-o frază muzicală are mers ... .
8. Lucrare de forma **ABA**.

2. Scrie pe caiet din câte fraze și câte perioade este alcătuită melodia de mai jos. *(2 x 7 p. = 14 puncte)*
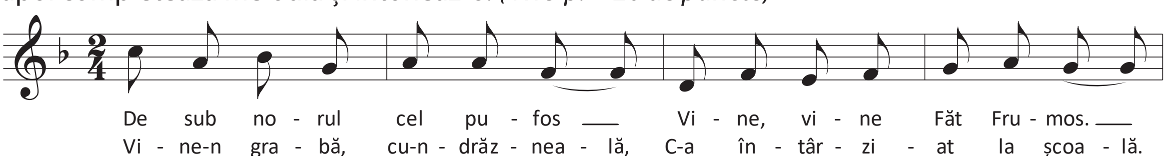

3. Compară cele două portative și scrie pe caiet care sunt schimbările aduse de cea de a doua variantă. *(4 x 5 p. = 20 de puncte)*

4. Intonează un cântec de formă **AB** învățat în această unitate. (*20 de puncte*)

5. Compune o melodie răspunzând la următoarea întrebare muzicală. Copiază pe caiet măsurile date, apoi completează melodia și intonează-o. *(4 x 5 p. = 20 de puncte)*

Punctaj maxim: 100 de puncte.
Se acordă 10 puncte din oficiu.

Unitatea 7

Genuri ale muzicii culte

În muzică, instrumentele joacă rolul culorilor folosite de pictor.
Honoré de Balzac (1799–1850), scriitor francez

Frumusețea muzicii constă în varietatea stărilor sufletești, a sentimentelor și a imaginilor pe care compozitorul le transmite cu ajutorul sunetelor. Muzica instrumentală a apărut întâi sub formă de acompaniament al muzicii vocale și apoi s-a constituit în gen de sine stătător, prin transcrierea părții vocale pentru diferite instrumente soliste. Miniatura instrumentală este un exemplu de compoziție instrumentală în care conținutul de idei și sentimente este exprimat într-o formă concentrată. Vei învăța și despre suită, gen muzical care a evoluat de-a lungul timpului și nu încetează să farmece ascultătorii prin expresivitatea sa.

- La ce te duce cu gândul cuvântul *miniatură*? Ce crezi că denumește în muzică?

- Care este diferența dintre muzica vocală și cea instrumentală?

- Dă exemple de piese vocale și de piese instrumentale cunoscute.

Conținuturi

- **Elemente de forme muzicale – construcțiile mono-, bi-, tri-partite (schema formală A, AB, ABA)**
- **Genuri: Miniatura instrumentală. Suita. Suita modernă**
- **Elemente de contextualizare istorică și geografică a unor lucrări**
- **Elemente de tehnologie a informației (utilizarea unor softuri digitale pentru înregistrări audio/audio-video)**

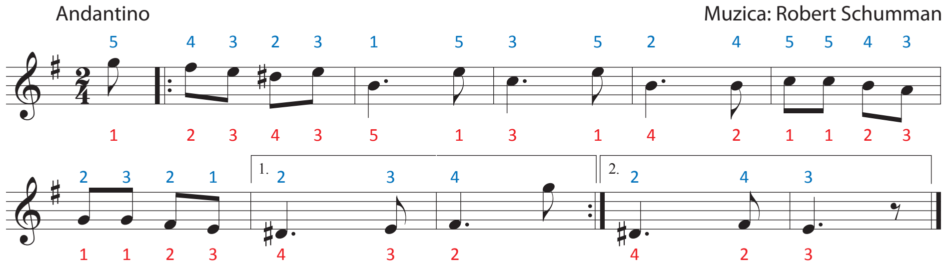
Competențe vizate: 1.2; 1.3; 2.1;2.2; 2.4; 3.1; 3.2

Miniatura instrumentală

Descoperă!

- Ascultă piesa *Prima întristare*, de Robert Schumann, apoi scrie pe caiet ce ai simțit audiind-o și ce legatură există între titlu și muzică. Menționează forma muzicală a melodiei piesei.

Prima întristare

Reține!

Miniatura instrumentală este o piesă de mici dimensiuni în care ideile și sentimentele sunt exprimate într-o formă concisă. De obicei, miniatura are formă monopartită, bipartită sau tripartită. Miniatura poate primi un titlu sugestiv care induce un substrat programatic, așa cum am văzut la Robert Schumann. Compozitorul Felix Mendelssohn Bartholdy creează două cicluri de miniaturi pentru pian intitulate: *Cântece fără cuvinte*, care se înscriu, la rândul lor, în muzica programatică. Miniatura instrumentală se poate intitula simplu: miniatură.
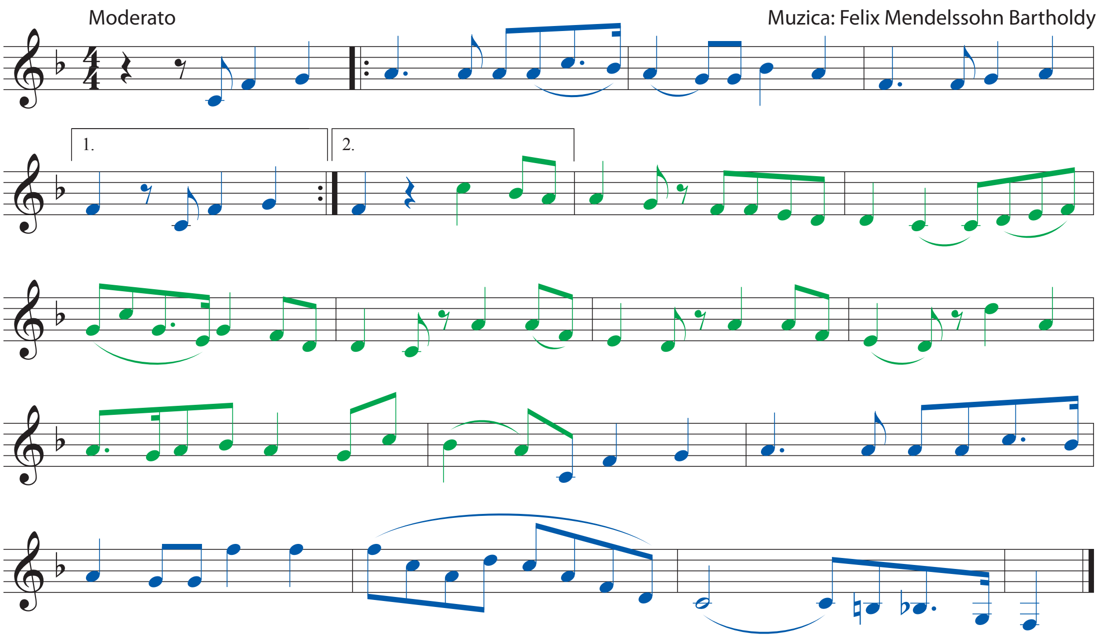
Exersează!

- Cântă la un instrument cu clape miniatura *Prima întristare*. Digitația scrisă sub portativ și deasupra acestuia te va ajuta.
- Ascultă piesa nr. 4 din *Cântece fără cuvinte* de Felix Mendelssohn Bartholdy și scrie pe caiet ce imagini îți sugerează această miniatură. Stabilește care este forma muzicală a melodiei acestei piese.

Cântece fără cuvinte

Nr. 4

Din lumea muzicii!

Compozitorul și dirijorul german Felix Mendelssohn Bartholdy (1809–1847) s-a născut la Hamburg. La 17 ani scria capodopera *Visul unei nopți de vară*, având ca text comedia lui William Shakespeare. Opera sa cuprinde simfonii, concerte, uverturi, miniaturi, lieduri. Ca dirijor, a restituit publicului meloman, după aproape un secol de uitare, creația marelui compozitor Johann Sebastian Bach.

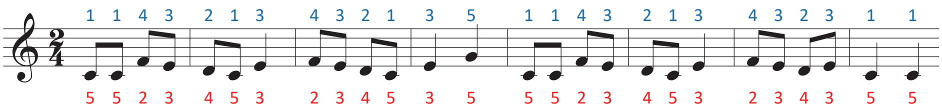

- Ascultă și intonează pe note miniatura de mai jos.

Miniatura pentru pian

Andantino

Muzica: Sabin Drăgoi
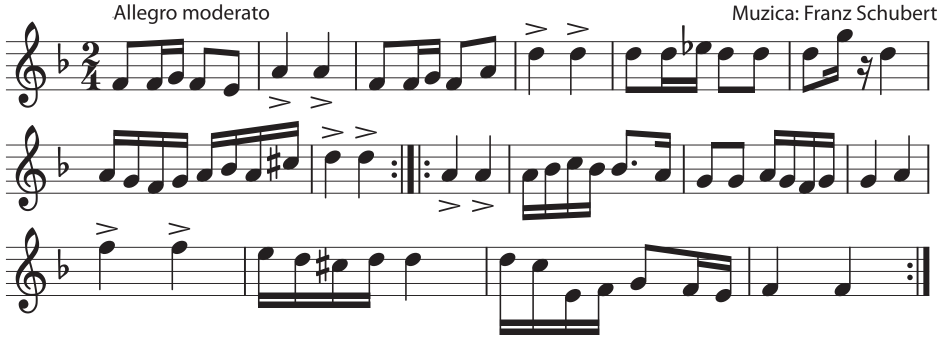

Volumul *Miniaturi pentru pian* de Sabin Drăgoi cuprinde mici piese pentru pianiștii începători, printre care întâlnim prelucrarea unei cunoscute piese de Timotei Popovici: *Cântec de primăvară*.

- Ascultă piesa intitulată *Moment muzical nr. 3* de Franz Schubert și bate ușor în bancă pe fragmentele care se repetă.

Moment muzical nr. 3

Allegro moderato

Muzica: Franz Schubert

- Ascultă în întregime piesa *Moment muzical Nr. 3* și observă alternarea fragmentelor în tonalitate minoră cu fragmentele în tonalitate majoră. Perioada A este scrisă în **re minor**, perioada B este scrisă în **Fa Major** și această alternanță minor-major continuă până la finalul piesei. Reascultă piesa executând exercițiul următor. Pregătește două șervețele: unul alb și altul colorat. În timp ce asculți piesa, flutură șervețelul alb pe fragmentele minore, iar șervețelul colorat pe fragmentele majore, apoi completează rubricile tabelului de mai jos pe caiet.

Povestea unei capodopere

Culegerea *Șase momente muzicale* a compozitorului german Franz Schubert este o colecție de șase piese scurte (miniaturi) pentru pian. Mișcările și tonalitățile în care au fost scrise piesele sunt diferite. Culegerea a fost publicată în anul 1824 sub forma unui album de Crăciun.

Nr. de fragmente minore	Nr. de fragmente majore	Impresiile tale
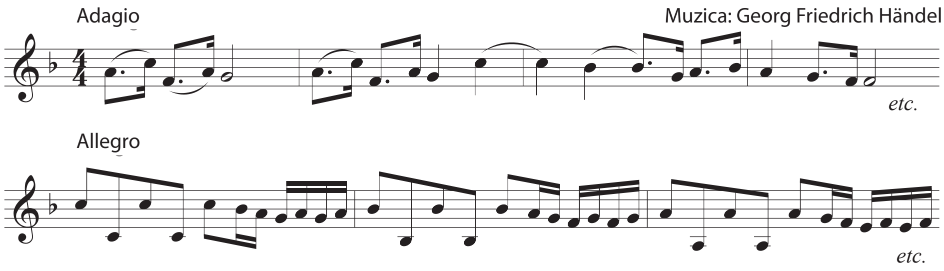
Suita

Audiază!

- Audiază piesele *Air* și *Allegro* din Suita *Muzica Apelor* a compozitorului german Georg Friedrich Händel și notează pe caiet tonalitatea în care sunt scrise și mișcarea aleasă de compozitor pentru fiecare piesă.

Air din Suita *Muzica apelor*

Reține!

Suita este o lucrare muzicală instrumentală alcătuită din mai multe părți scrise în aceeași tonalitate, dar contrastante prin caracter și prin mișcare. În evoluția suitei s-au conturat două tipuri: *suita preclasică* și *suita modernă*.

Suita preclasică s-a dezvoltat la începutul secolului al XVIII-lea, fiind o suită de dansuri care conținea patru dansuri obligatorii: alemandă, curantă, sarabandă și giga. La acestea se adaugă alte dansuri (libere) ca: menuet, gavotă, badinerie. Principalele caracteristici ale suitei preclasice sunt:

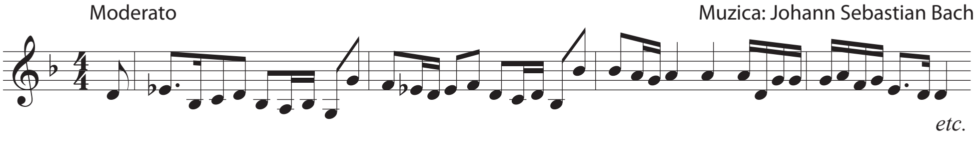
1. un dans în mișcare lentă este urmat de unul mișcat, unul în măsura binară este urmat de altul în măsura ternară;
2. succesiunea binar/ternar și rar/mișcat a dansurilor aduce un real contrast de mișcare și nuanță expresivă;
3. forma bipartită este predominantă;
4. dansurile sunt compuse într-o singură tonalitate.

german	**francez**	**spaniol**	**englez**
Alemanda	**Curanta**	**Sarabanda**	**Giga**
moderat	**vioi**	**rar**	**vioi**

Audiază!

- Audiază *Alemandă* de Johann Sebastian Bach, *Curantă* de Georg Friedrich Händel, *Sarabandă* de Arcangelo Corelli și *Gavotă* de Johann Pachelbel, apoi completează tabelul de pe pagina alăturată.

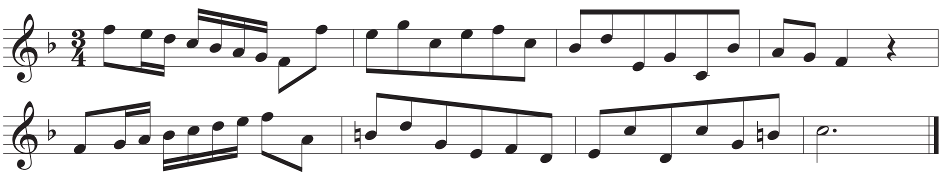
Alemanda

Curanta nr. 7

Allegro

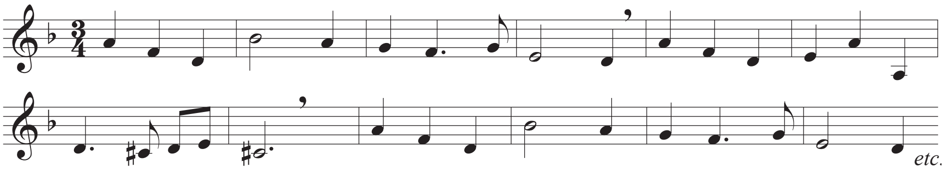
Muzica: Georg Friedrich Händel

Sarabanda

Largo (Larg, foarte rar)
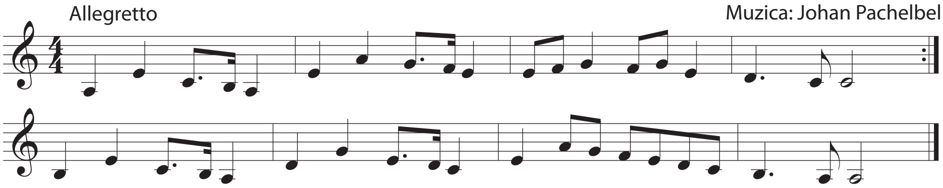
Muzica: Arcangelo Corelli

Gavotă și variațiuni

Allegretto
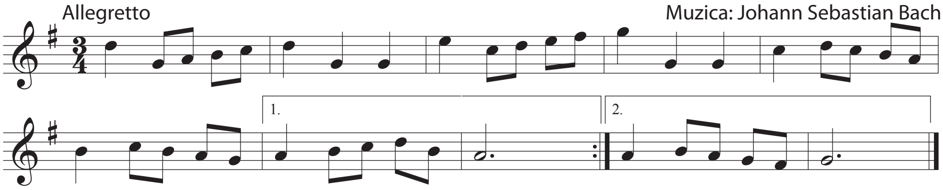
Muzica: Johan Pachelbel

Menuet

Allegretto

Muzica: Johann Sebastian Bach

Exersează!

- Ascultă piesele *Curanta nr. 7* și *Sarabandă*.
- Repetă audiția și dirijează în timp ce asculți.
- Amintește-ți tactarea măsurii de trei pătrimi și gesturile dirijorale învățate la pagina 11. Execută corect gestul de avânt și de atac pentru intrarea instrumentiștilor.
- Nu uita de termenii de mișcare, aceștia sunt foarte importanți în interpretare. Piesa *Curanta* se execută rapid (Allegro), iar *Sarabanda* foarte rar.
- Adaptează-ți gesturile dirijorale pentru a reda mișcarea fiecărei piese.
- Ascultă fiecare piesă și adaugă interpretării și termenii de nuanță pe care i-ai observat. Folosește gesturi ample spre înainte pentru *forte* și gesturi apropiate de corp pentru *piano*.
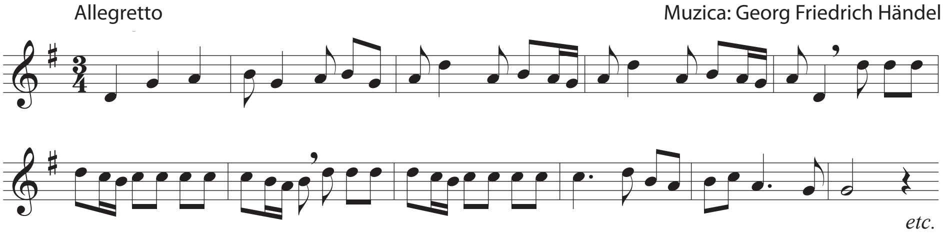
- Ascultă piesa *Hornpipe* din suita *Muzica apelor* de Georg Friedrich Händel. Această suită a fost compusă pentru regele George I al Angliei, cu ocazia unei croaziere pe Tamisa. *Hornpipe* este un vechi dans scoțian, cu caracter sprinten și face parte din cele 25 de piese ale acestei suite.

Piesa	Mișcarea	Măsura	Impresiile tale
Alemanda			
Curanta			
Sarabanda			
Gavota			
Menuet			

Hornpipe din Suita *Muzica apelor*

Allegretto

Muzica: Georg Friedrich Händel

Știai că…?

Georg Friedrich Händel a călătorit în Italia, unde a rămas timp de doi ani pentru a studia muzica. Arcangelo Corelli a fost unul dintre profesorii lui.

Suita modernă

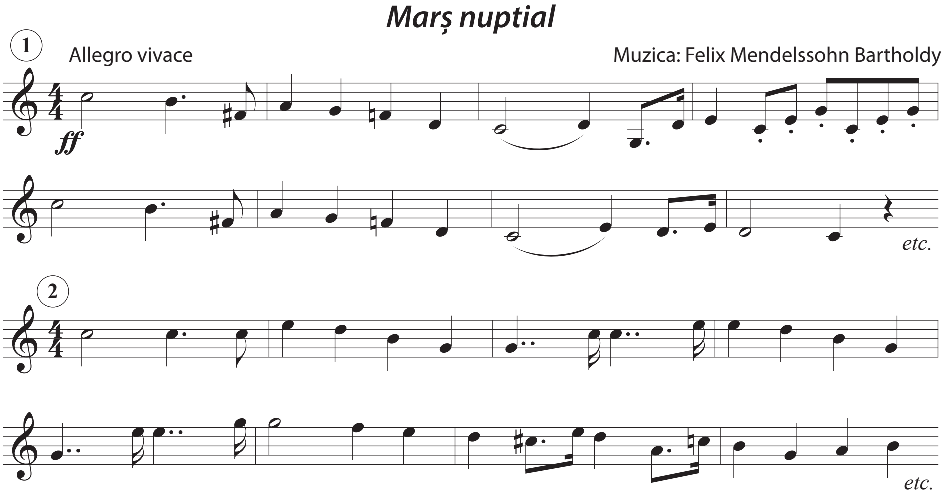
Suita modernă a apărut în secolul al XIX-lea și este diversificată.

- **Suita modernă**
  - **Suita dintr-o lucrare scenică**
    - **Muzica pentru teatru**
    - **Muzica pentru balet**
    - **Muzica pentru film**
  - **Suita simfonică**
  - **Suita de dansuri (folclorică)**

a. Suita dintr-o lucrare scenică (muzică pentru teatru, balet, film)

Visul unei nopți de vară

Marș nuptial
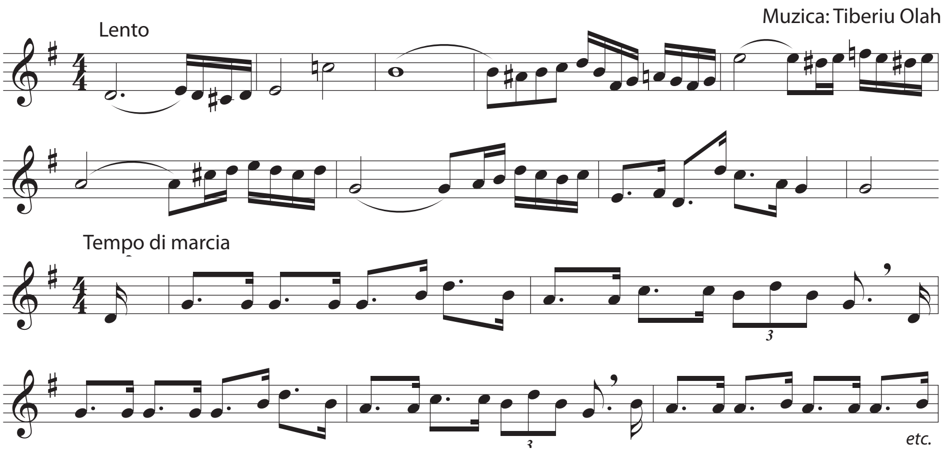

Suita *Visul unei nopți de vară* ilustrează lumea feerică a comediei lui William Shakespeare. Această suită cuprinde 10 piese, cele mai cunoscute fiind:

Nocturna – piesa care ne poartă în universul magic al naturii adormite în care apar spiriduși și zâne.

Marș nupțial – piesa care marchează solemnitatea festivității căsătoriei personajelor principale.

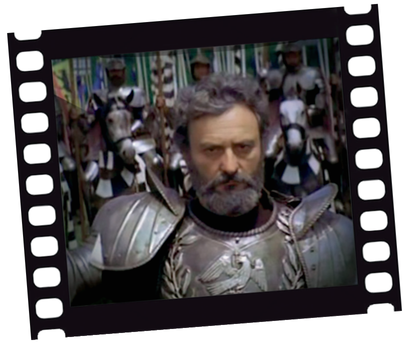
Suita Mihai Viteazul

Suita *Mihai Viteazul*, compusă de Tiberiu Olah, reprezintă coloana sonoră a filmului cu același nume realizat de regizorul Sergiu Nicolaescu în 1971. Suita se remarcă prin măreție și lirism adaptate momentelor filmului. Fragmentele muzicale dedicate momentelor de biruință (ieșirea la mare, intrarea triumfală în Alba Iulia) sunt maiestuoase. Fragmentele care evocă începutul secvențelor de bătălie sunt dinamice, se derulează pe fondul unui marș care începe cu semnale de bucium, specifice folclorului nostru.

Muzica în filme

- Filmul *Mihai Viteazul* se află pe locul trei în topul celor mai vizionate filme românești din toate timpurile și a fost distins cu 8 premii ale Asociației Cineaștilor din România. Tiberiu Olah a obținut premiul pentru muzică.
- Vizionează partea I a filmului și ascultă piesele care fac parte din această suită. Descoperă momentele în care au fost folosite fragmentele muzicale de la pagina 90.

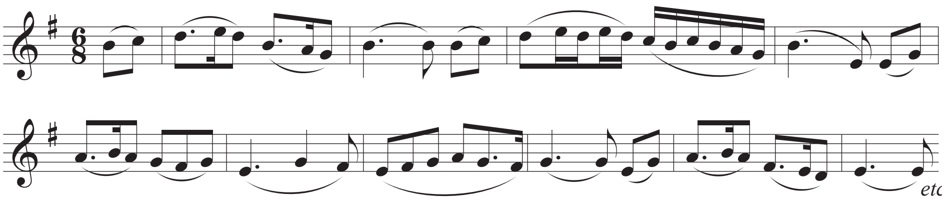
b. Suita simfonică sau instrumentală care are la bază o povestire sau o descriere

Acest gen se înscrie în curentul programatic prin expresivitatea discursului muzical, care pune în evidență ideile poetice sau filosofice, imaginile care l-au inspirat. Compozitorul rus Nikolai Rimski Korsakov transpune fragmente din cartea *1001 de nopți* în suita *Șeherezada*, realizând o adevărată capodoperă.

Suita simfonică Seherezada

Andantino

Muzica: Nikolai Rimski Korsakov

Știai că...?

Suita Seherezada are patru părți: *Marea și corabia lui Sindbad*, *Prințul Kalendar*, *Prințul și prințesa*, *Festival la Baghdad*.

Suita simfonică *Prin Munții Apuseni*, de Marțian Negrea, este inspirată de frumusețea munților noștri și constituie una dintre cele mai frumoase pagini de muzică românească. Suita are patru părți: *Pe Arieș în Sus*, *Cetățile Ponorului*, *Ghețarul Scărișoara*, *Izbuc*.
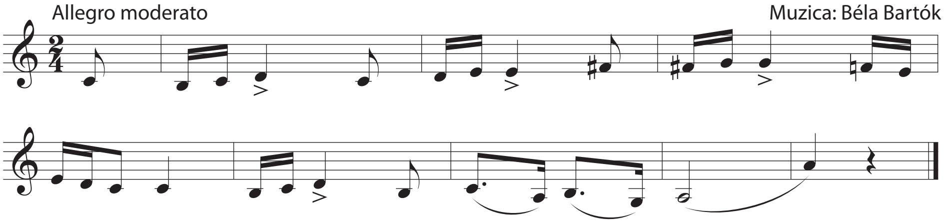
Ascultă ultima parte, care poartă denumirea dată de localnici apelor subterane ce izvorăsc în preajma Cetății Ponorului. Ritmul avântat, mișcarea rapidă, melodia luminoasă creează senzația unui fond continuu ce ilustrează curgerea apelor.

c. Suita de dansuri (folclorică)

Șase dansuri românești

Allegro moderato

Muzica: Béla Bartók

Șase dansuri populare românești este o suită de 6 piese scurte compuse de Béla Bartók, în 1915, și cuprinde: *Jocul cu bâta*, *Brâul*, *Pe loc*, *Buciumeana*, *Poarga** *românească*, *Mărunțel*. În 1917, a orchestrat aceste dansuri pentru ansamblu mic. Piesele au la bază 6 melodii transilvănene pentru vioară.

Lucrăm împreună

Împărțiți-vă în grupe de câte patru membri. Fiecare echipă va realiza o lucrare plastică inspirată de una dintre suitele audiate. Prezentați lucrările celorlalte echipe. Acestea vor încerca să descopere care dintre suite a fost ilustrată. Realizați o expoziție cu lucrările plastice executate.

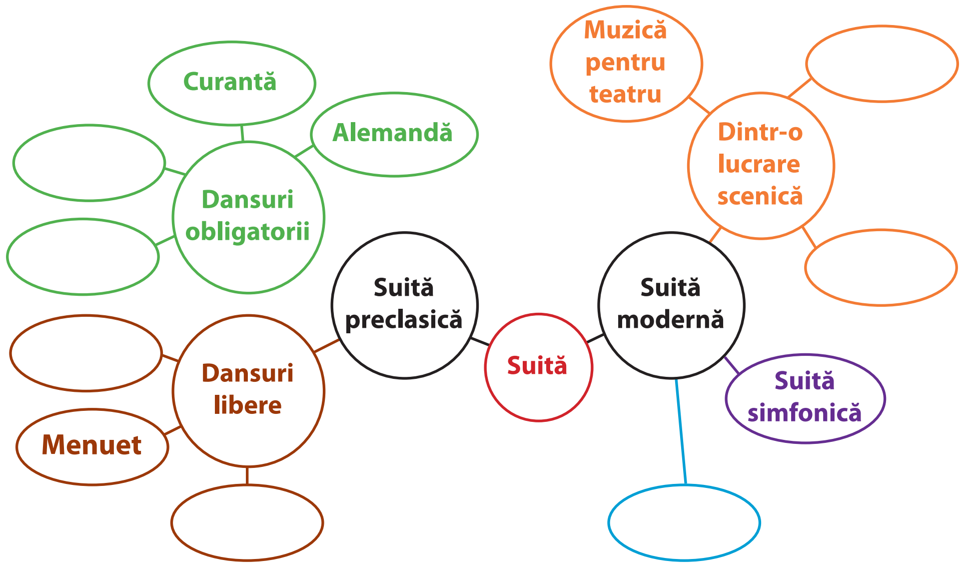
Poarga – dans românesc rapid și plin de viață, jucat în Beiuș

Recapitulare

Învață să înveți

Ciorchinele

Ciorchinele te ajută să stabilești legături între elementele studiate, să faci comparații și clasificări. În centru, notezi conceptul de referință, apoi trasezi sateliții acestuia și, de la fiecare, ideile derivate. Completează pe caiet ciorchinele care prezintă suita.

Proiect

Suita Mihai Viteazul

Împărțiți-vă în echipe de câte 4–6 elevi și vizionați împreună, pe internet, partea I a filmului *Mihai Viteazul–Călugăreni* urmărind acțiunea și ascultând coloana sonoră.

Fiecare echipă va realiza un proiect în care va prezenta legătura dintre muzica realizată de compozitorul Tiberiu Olah și scenariul realizat de Titus Popovici.

Prezentați corespondența muzică-text în momentele principale ale părții I a filmului.

1. Alegerea lui Mihai ca domn

Atitudinea lui Mihai în fața sultanului Murad al III-lea.

Cum redă muzica atmosfera seraiului în care trăia sultanul?

2. Întâlnirile cu contesa genoveză Rossana Viventini

Cum redă muzica trăirile celor două personaje (dragostea înfiripată care nu se poate împlini)?

3. Începutul campaniei antiotomane

Atacarea garnizoanelor turcești de pe Dunăre.

Cum sunt marcate muzical scenele de luptă?

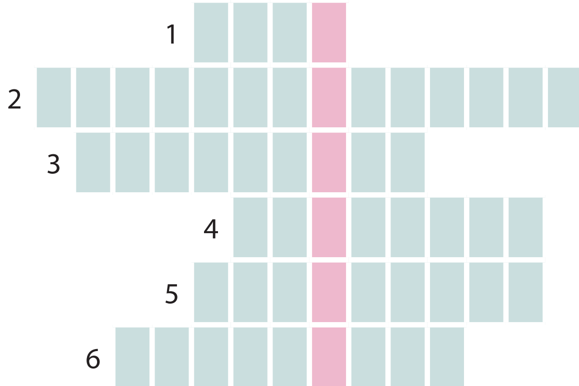
4. Bătălia de la Călugăreni – punctul culminant al primei părți a filmului

Scenele de luptă sunt susținute dramatic de muzică.

Cum este redată muzical înaintarea trupelor otomane, a trupelor române și lupta propriu-zisă?

Evaluare

1. Completează pe caiet căsuțele cu literele corespunzătoare cuvintelor din definiții. Descoperă cuvântul scris pe verticală. *(6 x 2 p. = 12 puncte)*

1. Suita modernă reprezentată de muzică pentru teatru, balet sau ... .
2. Suita este executată de ... .
3. Al treilea dans obligatoriu din suita preclasică.
4. Al doilea dans obligatoriu din suita preclasică.
5. Primul dans obligatoriu din suita preclasică.
6. Piesă de mici dimensiuni în care ideile sunt exprimate într-o formă concisă.
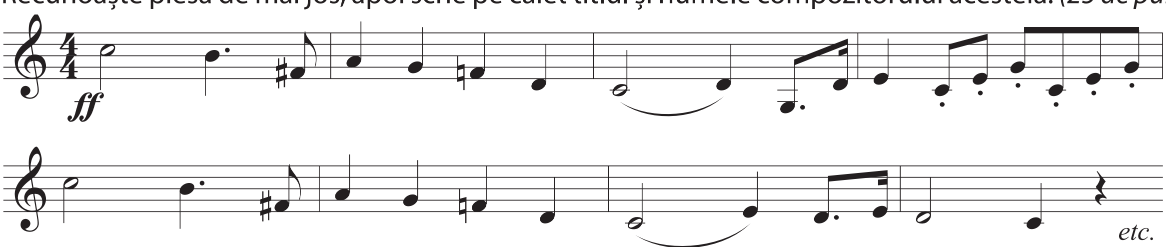
2. Stabilește valoarea de adevăr (**A** – adevărat, **F** – fals) a enunțurilor următoare. *(5 x 2 p. = 10 puncte)*

a. Alemanda este un dans german cu mișcare moderată.
b. Suita simfonică are la bază dansuri populare.
c. Părțile suitei preclasice sunt contrastante, ca expresie și mișcare.
d. Miniatura are formă monopartită, bipartită sau tripartită.
e. Sarabanda este un dans spaniol cu mișcare vioaie.

3. Copiază exercițiul pe caiet. Unește compozitorii (coloana **A**) cu operele pe care le-au compus (coloana **B**) și naționalitatea acestora (coloana **C**). *(6 x 3 p. = 18 puncte)*

A	**B**	**C**
Felix Mendelssohn Bartholdy	*Șase dansuri românești*	german
Franz Schubert	*Visul unei nopți de vară*	român
Tiberiu Olah	*Suita Muzica Apelor*	rus
Georg Friedrich Händel	*Suita Șeherezada*	german
Nikolai Rimski-Korsakov	*Prima întristare*	german
Robert Schumann	*Suita Mihai Viteazul*	maghiar
Béla Bartok	*Șase momente muzicale*	german

4. Recunoaște piesa de mai jos, apoi scrie pe caiet titlul și numele compozitorului acesteia. *(25 de puncte)*

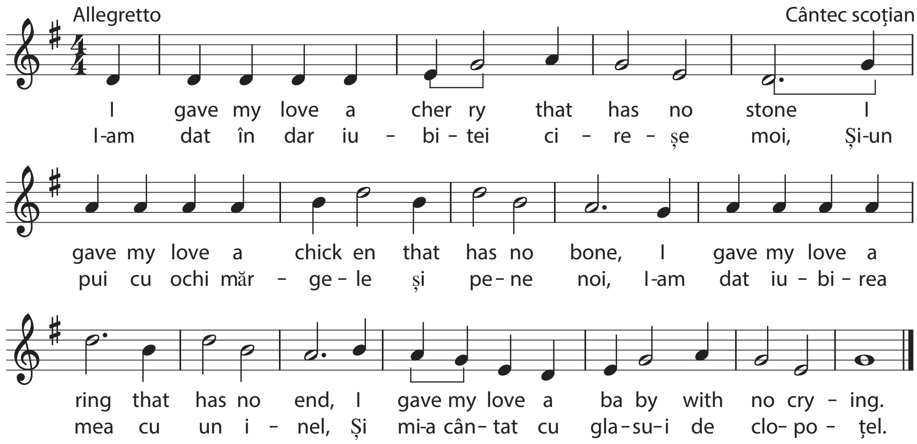
5. Cântă la un instrument cu clape o piesă învățată în această unitate. *(25 de puncte)*

Punctaj maxim: 100 de puncte.
Se acordă 10 puncte din oficiu.

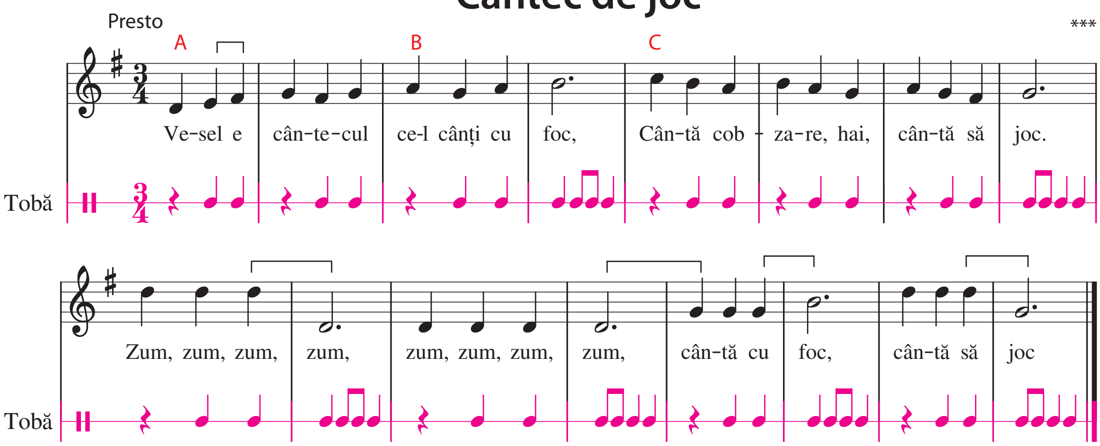
Recapitulare finală

- Intonează cântecul *I Gave My Love a Cherry* și marchează cu bătăi din palme sincopele.
- Intonează piesa *Cântec de joc* cu acompaniamentul de tobă notat pe linia ritmică. Menționează tonalitatea în care este scris cântecul. Intonează cântecul în canon cu doi colegi.
- Scrie pe caiet denumirea intervalelor notate pe portativ.
- Completează pe caiet tabelul de mai jos cu date din cântece.

I Gave My Love a Cherry (I-am dat iubitei)

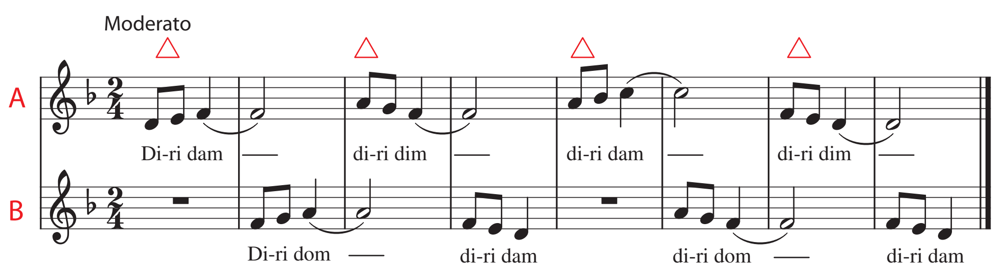
Cântec de joc

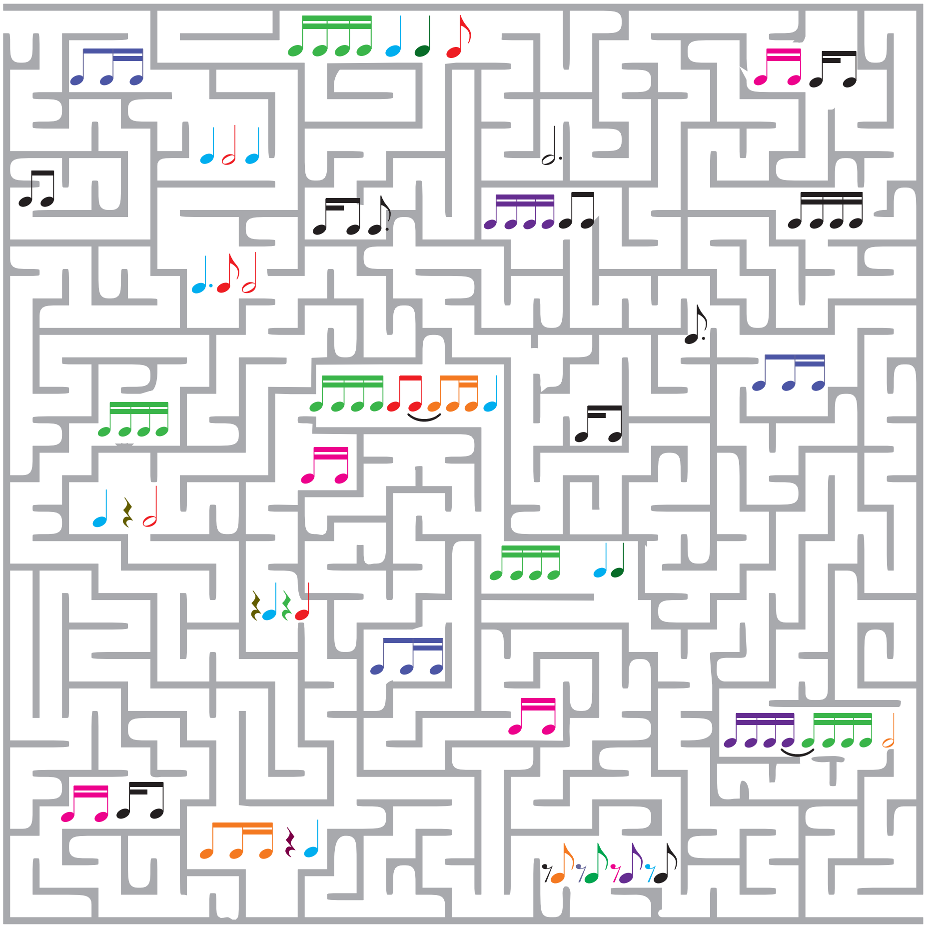
Cântecul	Forma melodiei	Măsura	Început cruzic/anacruzic	Scara modală/ tonală	Impresiile tale
Cântec de joc					
I Gave My Love a Cherry					

Lucrăm împreună

- Împărțiți-vă în trei grupe și cântați în canon *Cântec de joc*.
- Intonați exercițiul de mai jos pe grupe. Scrieți pe caiet în ce tonalitate este scris exercițiul și gama corespunzătoare acesteia.
- Acompaniază-i pe colegii tăi cu trianglul urmărind desenele de deasupra portativului.

- Găsește drumul băiatului spre sala de concerte, știind că acesta trece prin căsuțele în care se găsesc combinații ritmice care formează patru timpi. Scrie-le pe un portativ pe caiet și încadrează-le în măsuri de patru pătrimi. Citește-le ritmic.
- Realizează trei improvizații ritmice pornind de la formula ritmică aflată în prima căsuță prin care trece drumul băiatului. Scrie-le pe caiet și citește-le ritmic.

Proiect

Ziua Europeană a Muzicii

Ziua de 21 iunie a fost declarată pentru prima dată *Ziua Muzicii* în Franța, în anul 1982, devenind mai târziu *Ziua Europeană a Muzicii*, la inițiativa compozitorului și jurnalistului francez Maurice Fleuret. Acest eveniment reprezintă un motiv de bucurie pentru întreaga lume, știind că muzica, prin beneficiile ei, ne îmbogățește și ne înfrumusețează viața.

Poți organiza împreună cu prietenii și colegii tăi un eveniment prin care să sărbătoriți *Ziua Europeană a Muzicii*.

Împărțiți-vă în echipe de 4–6 elevi și pregătiți câte o înregistrare care să prezinte muzica din diferite țări ale Uniunii Europene.

Amintiți-vă melodiile studiate aparținând diferitelor popoare, intonați-le și înregistrați-le cu telefonul mobil sau cu un aparat foto.

Scrieți pe o foaie A3 informații despre compozitori din Europa și despre opera lor.

Prezentați înregistrările și proiectele realizate, apoi organizați o expoziție cu acestea, ca într-o galerie de artă.

Turul galeriei

Un reprezentant al grupei va fi ales ca ghid și va sta lângă posterul realizat.

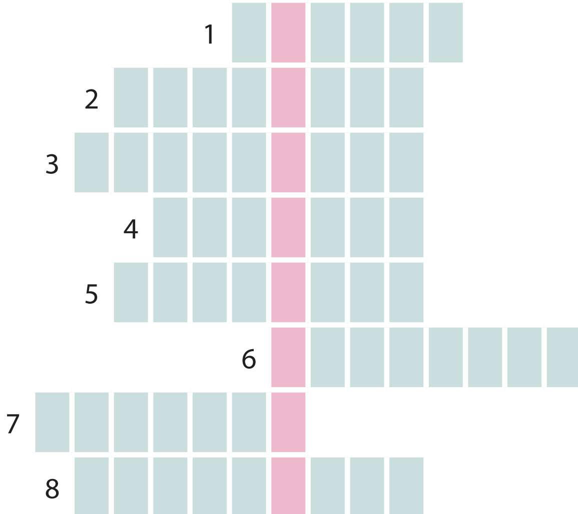
Membrii grupelor vizitează galeria, adresează întrebări și pot face observații sau alte propuneri pe care le consemnează în subsolul foii.

Fiecare grupă își reexaminează posterul și îl poate îmbunătăți valorificând observațiile făcute de colegi.

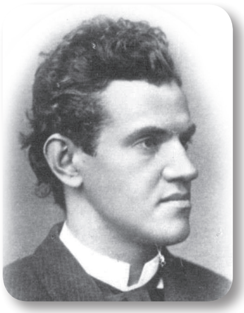
Evaluare finală

1. Completează pe caiet căsuțele cu literele corespunzătoare cuvintelor din definiții. Descoperă cuvântul scris pe verticală. *(8 x 2 p. = 16 puncte)*

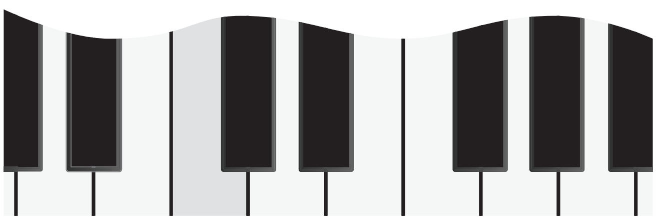
1. Gamă care are terță mică între treapta I și a III-a.
2. Variantă a gamei minore care are alterată treapta a VII-a.
3. Piesă instrumentală de mici dimensiuni.
4. Succesiune de patru sunete muzicale care reprezintă treptele I, III, V, VIII ale gamei.
5. Grup de sunete neaccentuate cu care începe o piesă.
6. Exerciții de încălzire a vocii.
7. Prelungirea unui sunet cu legato și deplasarea accentului de pe timpul tare pe cel slab (neaccentuat).
8. Piesă care vestește nașterea Domnului Iisus.

2. Scrie pe caiet numele compozitorilor din ilustrațiile de mai jos. *(5 x 3 p. = 15 puncte)*

3. Scrie, pe caiet, denumirea notelor reprezentate de clapele albe de mai jos. Scrie denumirea tonalității pe care acestea o redau. (*8 x 2 p. = 16 puncte)*

4. Scrie, pe caiet, gama **Sol Major** și relativa sa, **mi minor**. *(2 x 10 p. = 20 de puncte)*

5. Intonează un cântec învățat în clasa a VI-a tactând măsura. *(23 de puncte)*

Punctaj maxim: 100 de puncte.
Se acordă 10 puncte din oficiu.

Programa şcolară poate fi accesată la adresa:
http://programe.ise.ro.

*Manualul este prezentat
în variantă tipărită
și în variantă digitală.
Varianta digitală are un
conținut similar celei tipărite.
În plus, cuprinde o serie de
activități multimedia interactive
de învățare (exerciții interactive,
jocuri educaționale, animații,
filme, simulări).*

Tradiție din 1989
www.litera.ro
ISBN 978-606-33-4208-0